

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

EUDORA WELTY

İyimser

Babanın Kızı

Çeviri: Zeynep Baransel

ROMAN

Can Modern

İyimser Babanın Kızı, Eudora Welty

İngilizce aslından çeviren: Zeynep Baransel

The Optimist's Daughter

İlk baskı: Random House, 1972.

Bu kitapta kaynak alınan baskı: Vintage International, 1990.

© 2023, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ocak 2023, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-5994-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

EUDORA WELTY İYİMSER BABANIN KIZI

ROMAN

1973 PULITZER EDEBİYAT ÖDÜLÜ

İngilizce aslından çeviren

Zeynep Baransel

EUDORA WELTY, 1909'da ABD'nin güneyindeki Jackson, Mississippi'de dünyaya geldi. Wisconsin'de üniversite okuduğu yıllar dışında tüm hayatını burada geçirmiş, doğduğu yere benzeyen bir Mississippi kasabasındaki yaşamı ve insanları konu eden eserler vermiştir. Roosevelt'in Büyük Buhran dönemindeki sosyal programları kapsamında, doğduğu eyaleti gezerek insanları fotoğrafladı, ilk öykülerini de gördüklerinden ve dinlediklerinden yola çıkarak yazmaya başladı. *A Curtain of Green* (Yeşilden Bir Perde, 1941) adlı ilk öykü derlemesinden sonra yaşamı boyunca öyküler yazmayı ve yayımlamayı sürdürdü. *The Golden Apples* (Altın Elmalar, 1949), *Delta Wedding* (Delta Düğünü, 1946), *Losing Battles* (Kaybedilen Savaşlar, 1970) gibi incelikli romanlarında büyüdüğü toprakları anlatmayı sürdürdü. Az okunan ama çok takdir edilen bir yazar olan Welty, *İyimsiz Babanın Kızı*'nın 1973'te Pulitzer Ödülü'ne layık görülmesiyle bir anda ünlendi. 2001'de Jackson'da öldü.

ZEYNEP BARANSEL, 1979'da İstanbul'da doğdu. Floransa Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nden mezun oldu. Başarı bursu kazanarak Floransa'da gravür üzerine yüksek lisans yaptı. Robert Kolej'i'nde sanat öğretmenliği yapmakta, aynı zamanda İngilizce ve İtalyanca'dan çeviri yapmaya devam etmektedir. Çevirileri arasında Toni Morrison, Jeanette Winterson, Nick Hornby, Boris Groys, Hans Haacke, Heather Christle, Zadie Smith, Arthur Danto, Claire Vaye Watkins ve Antonino Ferro'nun eserleri yer almaktadır. 2015'te yayımlanan Alain de Botton'un *Haberler* adlı kitabının çevirisi Dünya Kitap tarafından Yılın Çevirisi Ödülü'ne aday gösterilmiştir. <https://rantey.org>

C. A.W.'ye

Birinci Kısım

Kapıyı onlara bir hemşire tuttu. Önden Yargıç McKelva, onun peşinden yargıcın kızı Laurel ile karısı Fay doktorun hastalarını muayene ettiği penceresiz odaya girdiler. Yetmiş bir yaşında, uzun boylu iriyarı bir adam olan Yargıç McKelva, genellikle boynundan iple astığı gözlüğünü şimdi elinde tutuyordu. Doktorun taburesinin üstünde kalan, taht gibi yükseltilmiş sandalyeye geçip oturdu; Laurel bir yanına, Fay diğer yanına geçti.

Laurel McKelva Hand, kırklı yaşların ortalarında, henüz saçına ak düşmemiş, uzun ince hatlı, dingin yüzlü bir kadındı. Üzerinde, kesimi ve kumaşı enteresan olsa da New Orleans havasına göre kalın kaşan, etek kısmı buruşmuş bir takım vardı. Koyu mavi gözlerinden uyku akıyordu.

Ufak tefek, soluk benizli bir kadın olan Fay'ın üzerinde ise altın düğmeli bir elbise vardı. Fay ayağındaki sandaleti yere vurup duruyordu.

Mart ayının başlarında bir pazartesi sabahıydı. New Orleans hepsine uzaktı.

İçeri tam vaktinde giren Dr. Courtland, kararlı adımlarla odanın öbür ucuna gelerek Yargıç McKelva'nın ve Laurel'in elini sıktı. Yargıç McKelva'yla yalnızca bir buçuk yıldır evli olduğu için Fay'in doktorla tanıştırıl-

ması gerekti. Doktor tabureye geçip topuklarını ayak koyma yerine dayadıktan sonra şükran dolu bir dikkatle başını kaldırdı: Sanki –ona bir hediye verecek ya da ondan bir hediye alacakmış gibi– Yargıç McKelva’nın New Orleans’a gelmesini bekleyen oydu.

“Nate,” dedi Laurel’in babası, “belki de bütün mesele, eskisi kadar genç olmamamdır. Ama *gözlerimde* bir sorun olması da muhtemel.”

Tanınmış bir göz doktoru olan Dr. Courtland, taşralılara özgü kocaman ellerini sınırsız vakti varmışçasına kavuşturdu; bu parmaklar, camına dokunur dokunmaz saati dakikası dakikasına hissedebiliyormuş gibi gelirdi Laurel’a hep.

“Bu ufak rahatsızlık, George Washington’ın doğum gününde baş gösterdi,” dedi Yargıç McKelva.

Dr. Courtland, sanki bu tarih, bu iş için uygunmuş gibi başını salladı. “Ufak rahatsızlığı bana ayrıntılarıyla anlatın,” dedi.

Yargıç McKelva, “Biraz gülleri budamıştım, içeri girmek üzereydim – emekliye ayrıldım da. Sonra ön verandamın ucuna gelince durdum, gözüm sokaktaydı – Fay ortadan kaybolmuştu,” dedi ve bunun üzerine kendince Fay’e doğru şefkatle gülümsedi, oysa daha ziyade kaşlarını çatmış gibi görünüyordu.

“Şehir merkezinin dışındaki kuaföre gitmiştim sadece, Myrtis’e saçımı sardırıyordum,” dedi Fay.

“Derken incir ağacını gördüm,” dedi Yargıç McKelva. “İncir ağacını! Becky’nin yıllar önce akıl edip kuşları kaçırsın diye dallara astığı korkuluklar yanıp sönmeye başladı!”

İki adam da gülümsedi. Farklı nesillerden de olsa aynı memlekettendiler. Becky, Laurel’in annesiydi. Yuvamlık teneke parçacıklarından oluşan ev yapımı bu derme çatma reflektörler, temmuz aylarında kuşları incirlerden bir gıdım uzak tutmaya yaramazdı aslında.

“Nate, sen de hatırlıyorsundur, o ağaç annenin ahırıyla benim arka bahçemin arasındadır,” dedi Yargıç McKelva. “Oysa ben onu adliyeye doğru bakarken gördüm,” diye devam etti. “Dolayısıyla arkamı görmeye başladığıma kani oldum.”

Fay bir kahkaha attı – alakargaların ötüşü kadar alaycı, tiz, tek bir nota.

“Evet, bu gerçekten rahatsız edici.” Dr. Courtland tekerlekli taburesiyle ona yaklaştı. “Şimdi iyice bir bakalım.”

“Ben baktım. Gördüğüm kadarıyla içine bir şey kaçmamış,” dedi Fay. “Şu yaban gülleri gözünü çizmiştir tatlım, ama diken içinde kalmamış.”

Yargıç McKelva, “*Hafızamdan* uçmuş gitmiş tabii. Becky olsa, müstahak sana derdi,” diyerek anlatmaya devam etti; sonra bir sır verircesine, “Tırmanan güller tomurcuk vermeden budanmaz,” dedi. Doktor, yargıcın dibine kadar girmişti. “Ama bana kalırsa Becky’nin tırmanan güllerinde küsecek göz yok.”

“Doğru, yok,” diye mırıldandı doktor. “Sanırım kız kardeşim hâlâ Miss Becky’nin tırmanan güllerinden kestiği filizi büyütüyor.” Ne var ki ışığı kapatmak için öne doğru eğildiğinde suratı kaskatı kesildi.

Fay, “Karanlık oldu!” diyerek küçük bir çığlık attı. “Arka tarafa gidip o çalılarla uğraşmasa olmazdı sanki! İki dakika evden çıktım diye gülleri budamaya mı girdi yani?”

“Çünkü bizim oralarda George Washington’ın doğum gününde gül budamak âdettendir,” dedi doktor dostane bir edayla. “Keşke Adele’i çağırısaydınız, o budardı.”

“Ah, teklif etti zaten,” dedi Yargıç McKelva ve kısa bir el hareketiyle bu davayı kapattı. “Artık işin püf noktasını öğrenmişimdir diye düşünmüştüm.”

Laurel babasını gülleri budarken izlemişti. Makası iki eliyle tutar, okkalı bir saray dansı tutturmuşçasına eşi-

ni selamlar gibi bir tutam oradan, bir tutam buradan keser, sarmaşıkları yapboza çevirip bırakırdı.

“Başka rahatsızlığınız oldu mu, Yargıç Mac?”

“Ee, bir loşluk var. Ama o ilk seferki kadar dikkatimi çeken bir rahatsızlık yaşamadım.”

“Bırakalım doğa derdine deva olsun, öyle değil mi ya?” dedi Fay. “Ben başından beri bunu söyleyip duruyorum.”

Laurel Chicago’dan gece uçağına binmiş, havalimanından da doğrudan buraya gelmişti. Hiç hesapta olmayan bu buluşma, bir gece önce şehirlerarası bir görüşmeyle kararlaştırılmıştı. Mississippi’nin Mount Salus¹ kentindeki eski evlerinde oturan babası mektup yazmak yerine bu sefer telefon etmiş, ancak konuşma sırasında ilginç bir şekilde suskunlaşmıştı. Neden sonra, “Bu arada Laurel, son günlerde *görmeye* ilgili ufak bir zorluk yaşıyorum. Nate Courtland’e gidip bir göstereyim dedim, bakalım ne diyecek,” demiş, “Fay de benimle gelip alışveriş yapacağını söylüyor,” diye eklemişti.

Babasının kaygılandığını itiraf etmesi, sağlığıyla ilgili bir sorun yaşaması kadar alışılmadık bir durumdu, dolayısıyla Laurel uçağa atlayıp gelmişti.

Cihazın ufacak parlak gözü, Yargıç McKelva’nın kıpırtısız suratıyla doktorun cihazın arkasında kalan suratı arasında havada duruyordu.

Bir süre sonra tavandaki lambalar yeniden yandı. Dr. Courtland ayağa kalkarken Yargıç McKelva’yla birbirlerine dikkatlice baktılar.

Yargıç emekliye ayrılmadan önce mahkeme kararlarını açıklarken kullandığı işbirlikçi ses tonuyla, “Oyalanasin diye sana ufak bir şeyler getireyim diye *düşündüm*,” dedi.

1. Mississippi eyaletinde bulunan Clinton adlı kentin eski takma adı olan Mount Salus, Türkçede “sağlık dağı” anlamına gelir. (Ç.N.)

“Sağ gözünüzün retinası kaymış, Yargıç Mac,” dedi Dr. Courtland.

“Tamam, bunun çaresine bakabilirsin,” dedi Laurel’ın babası.

“Zaman çok değerli, hiç vakit kaybetmeden müdahale edilmesi lazım.”

“Peki, ne zaman ameliyat edebilirsin?”

Fay bağıra bağıra, “Bir çizik yüzünden olana bak! Şu pis güller kuruyup gitseydi ne olurdu sanki!” dedi.

“Gözünde çizik yok. Sorun, gözünün dışında değil, içinde. Yanıp sönen ışıklar da öyle. Görmesini sağlayan kısımda, Mrs. McKelva.” Dr. Courtland sırtını yargıca ve Laurel’a dönerek bir el hareketiyle Fay’i duvardaki şemanın yanına çağırdı. Fay parfüm kokuları saçsa saçsa şemanın yanına gitti. “Burası gözümüzün dış kısmı, burası da içi,” dedi doktor. Yapılması gereken işlemi şemanın üzerinde gösterdi.

Yargıç McKelva, kendisinininkinden daha alçak bir sandalyede oturan Laurel’la konuşmak için öne doğru eğildi. “Gözün şakası yokmuş meğer!” dedi.

“Bütün bunlar niçin *benim* başıma gelmek zorunda, bir bilsem,” dedi Fay.

Dr. Courtland kapıya ve ardından koridora kadar yargıca eşlik etti. “Siz lütfen ofisime geçin. Sakıncası yoksa, hemşirem size birkaç soru daha soracak.”

Muayene odasına döndüğünde hasta sandalyesine oturdu.

“Laurel,” dedi, “bu ameliyatı ben yapmak istemiyorum.” Hızla sözüne devam etti, “Annenin ölümünü uzun zaman atlatamadım.” Fay’e döndü ve belki de ona ilk kez doğrudan baktı. “Ailem yargıcın ailesini çok uzun zamandır tanır,” dedi – söylenmesi zor şeylerin söylenmek üzere olduğuna dair uyarı niteliğinde bir cümle.

“Yırtık tam olarak nerede?” diye sordu Laurel.

“Gözün ortasına yakın,” dedi doktor; Laurel gözlerini doktorunkilerden ayırmayınca, “tümör yok,” diye ekledi.

“Ameliyata kalkışmanıza izin vermeden önce görüşünün ne kadar düzeleceğini bilmem gerekiyor,” dedi Fay.

“Bu, ilk olarak yırtığın nereden başladığına bağlı,” dedi Dr. Courtland. “İkincisi, cerrahın ne kadar maharetli olduğuna, sonra da Yargıç Mac’in söylediklerimizi ne kadar uygulayacağına. Gerisi, kısmet. Bu hanım hatırlayacaktır.” Laurel’a doğru başını salladı.

“Benim bildiğim, böyle apar topar ameliyata girilmez,” dedi Fay.

“Beklersek bu gözü tamamen kör olacak. Diğer gözünde de katarakt var zaten,” dedi Dr. Courtland.

“Babamın kataraktı mı var?” dedi Laurel.

“Mount Salus’tan ayrılmadan önce teşhis etmiştim. Yıllar içinde yavaş yavaş ilerlemiş. Babanın haberi var ama ilerlemenin duracağına inanıyor.” Gülümsedi.

“Anneminki gibi. Onunki de böyle başlamıştı.”

“Bak Laurel, ben işimi sağlama almayı severim,” diye itiraz etti Dr. Courtland. “O yüzden tedbiri elden bırakmam. Memleketteyken Yargıç Mac’e de Miss Becky’ye de çok yakındım. Annenin başına gelenlerin her aşamasını bizzat takip ettim.”

“Ben de oradaydım. Biliyorsunuz, kimse sizi suçlayamaz, olacakları engelleyemezsiniz—”

“Sonradan öğrendiklerimizi en başından bilebilseydik keşke. Meğer annenin hastalığında,” dedi, “göz için yalnızca bir kısmıymış.”

Laurel bir an için doktorun deneyimli suratına baktı, bu suratta art niyetten eser yoktu. Mazisindeki Mississippi taşrası, yüzünün her yanına yansıyordu.

Doktor ayağa kalktı. “Ameliyatı benim yapmamı istersen, yaparım elbette,” dedi. “Ama keşke bunu benden istemesen.”

“Babam kolay kolay peşinizi bırakmaz,” dedi Laurel sakince.

“Benim fikrimin bir önemi yok mu yahu?” diye sordu Fay, peşleri sıra muayene odasından çıkarken. “Ben bu olanları unutamıyorum gitsin diyorum. Her şeyin şifası doğadadır.”

“Pekâlâ Nate,” dedi Yargıç McKelva, hep birlikte Dr. Courtland’ın ofisinde oturlurken, “ameliyat ne zaman?”

Dr. Courtland, “Houston’dan Dr. Kunomoto’ya son anda ulaşabildim Yargıç Mac,” dedi. “Biliyorsunuz, benim hocamdır. Artık daha radikal bir yöntem kullanıyor, üstelik yarından sonraki gün buraya uçabilirmiş—”

“Neden ki?” dedi Yargıç McKelva onu azarlar gibi. “Nate, bizim oralardan kalkıp alelacele buraya kadar gelerek kendimi senin ellerine teslim etmemin gayet basit bir nedeni var: Sana güveniyorum. Bana doğru hükümler veremeyecek kadar yaşlanmadığımı kanıtla lütfen.”

“Anlaşıldı efendim, siz nasıl isterseniz öyle olsun,” dedi Dr. Courtland ayağa kalkarken. Ardından, “Ameliyatı kim yaparsa yapsın, sonuçları yüzde yüz kestirmenin mümkün olmadığını biliyorsunuz, değil mi?” diye ekledi.

“Ne yapalım, ben iyimserimdir.”

“İyimserlerin nesli tükendi sanıyordum ben,” dedi Dr. Courtland.

Yargıç McKelva alaycı bir edayla, “Bir şeyin sonucunu gördüğüne asla inanma,” diyerek huysuz ihtiyarların zafer homurtusuna benzer bir kahkahayla doktorun gülümsemesine karşılık verdi. Dr. Courtland ise yargıcın dizinin üstünde duran gözlüğünü alıp nazik bir hareketle yeniden burnunun üstüne yerleştirdi.

Doktor heybetli bir çobaninkini andıran tanıdık yürüyüşüyle önden gidip bekleme salonundaki kalabalığı yarararak onları geçirdi. “Hastanede size yer ayırttım, ameliyathaneyi ayarladım, randevularımı da iptal ettim,” dedi.

Kapıda yanından geçerlerken doktorun hemşiresi, “Birisi rica etmeyegörsün, çalmadık kapı bırakmaz,” dedi ters ters.

“Siz hemen hastaneye gidip yerleşin.” Asansörün kapısı açılırken Dr. Courtland hafifçe Laurel’ın omzuna dokunup yargıca dönerek, “Sizin için aşağıya ambulans çağırdım, efendim – böylesi daha güvenli,” dedi.

“Bu nezaketinin sebebi ne acaba?” diye sordu Fay aşağı inerlerken. “Faturayı keserken bu kadar nazık olmayacağına bahse girerim.”

“Kendimi iyi ellere emanet ediyorum, Fay,” dedi Yargıç McKelva. “Bütün sülalesini tanırım.”

Canal Sokağı’nda sert ve soğuk bir rüzgâr esiyordu. Yargıç McKelva, oldum olası Hasır Şapka Günü’nde¹ kışlık şapkasını kenara kaldırmakta tüm Mount Salus’a örnek olmuştu, şimdi de başında krem rengi Panama şapkası vardı. Göbeği eskisinden büyüktü belki ama eskisinden sağlıklı görünmüyordu, düğün gününe kıyasla yüzü çökmüş gibiydi; Laurel babasını en son o gün gördüğünü düşündü. Gözlerinin altındaki mantar rengi lekeler eskiden de vardı, neredeyse alnının ortasında birleşen, McKelva’lara özgü o kapkara, gür kaşlar gibi bu lekeler de kalıtsaldı – peki gözleriyle neler görüyordu acaba? Gözbebekleri irileşmiş olsa da iyi niyetle bakan bu gözlerin Fay’i, kendisini ya da herhangi birini gerçekten ne kadar görebildiğini merak etti Laurel. New Orleans’ın

1. Her yıl 15 Mayıs’ta kutlanan, herkesin evden şapka takarak çıktığı ulusal bayram. (Ç.N.)

kireç beyazı ışığında, niçin ihtiyaç duyulduğunu hiç sorgulamaksızın ambulans bekleyen babası, hayatın getirdiği birtakım ufak belirsizlikleri kabul etmiş biri gibi göründü gözüne ilk kez.

“Courtland dediğiniz kadar varsa, bizi her şeyin iyi sonuçlanacağına ikna etse iyi olur,” dedi Fay. “Üstelik hiç de sağlam pabuç değil – onu hemşirenin poposuna şaplak atarken gördüm.”

2

Fay pencere pervazında oturuyordu, Laurel da kapıda, ayaktaydı; hastane odasındaydılar, Yargıç McKelva'nın ameliyattan çıkıp odaya getirilmesini bekliyorlardı.

"Bu da ne biçim söz tutmaksa," dedi Fay. "Bir gün beni New Orleans'a getireceğini söylemişti, karnavalı göreyim diye." Camdan dışarı baktı. "Şu an dışarıda karnaval var. Ama biz geçit törenlerine ancak bu kadar yaklaşabileceğiz anlaşılan."

Laurel tekrar saatine baktı.

"Sağ salim çıktı! Çok iyi dayandı!" diye bağırdı Dr. Courtland. Kararlı adımlarla odaya girdi, ameliyat önlüğü hâlâ üstündeydi. Kan ter içinde bir suratla Laurel'a sıırttı. "Üstelik şansımız yaver giderse gözde tam bir görme kaybı olmayacak."

Yargıç McKelva'nın üzerine bağlı olduğu tekerlekli yatak odaya getirildi ve iki kadının arasından geçirildi. Yargıcın iki gözü de bandajlıydı. Başının çevresine kum torbaları yerleştirilmiş, hareketsiz iri cüssesi çarşafı sıkı sıkıya sabitlenmişti.

"Bana onu bu hale sokacağınızı söylememiştiniz," dedi Fay.

"Bir şeyi yok, gayet iyi," dedi Dr. Courtland. "Fıstık gibi bir gözü var artık." Ağzını açıp yüksek sesle kahkaha

attı. Bir partiden yeni dönmüş de coşkusunu üstünden atamamış gibi heyecanla konuşuyordu.

Fay, Yargıç McKelva'dan gözünü ayırmayarak, "Şu raya baksanıza, altında kim olduğu bile anlaşılmıyor. Dana kadar," dedi.

"Hepimizi şaşırtacak. Kaynak tutarsa düşündüğü gibi tam bir görme kaybı da olmayacak! *Fıstık* gibi bir göz bu."

"Ama şu haline *bakın*," dedi Fay. "Ne zaman kendine gelir?"

"Ah, ona biraz zaman tanıyalım," dedi Dr. Courtland odadan çıkarken.

Yargıç McKelva'nın başının altında yastık olmadığı için açıkta kalan ihtiyar gerdanı iyice uzamış görünüyordu. Koyu renkli iri gözleri, kalın kaşları ve gözlerini çevreleyen koyu halkalar sargı bezlerinin altında kalmıştı. Yüzünün koyu ve canlı kısımlarının üstü bu şekilde kapandığı ve uyuklayan ağzı yanakları kadar solgun olduğu için suratı sönmüştü adeta.

Oda iki kişilikti ama Yargıç McKelva burada şimdilik tek başına kalacaktı. Fay bir süre önce odadaki diğer yatağa uzanmıştı. İlk hemşire nöbete gelmiş ve sandalyesine oturup tığ ile bebek patiği örmeye koyulmuştu, bu işi öyle otomatik hareketlerle yapıyordu ki, örgüyü uykusunda örüyor gibi görünüyordu. Laurel odada her şeyin yerli yerinde olduğunu kontrol etmek istercesine bir o yana bir bu yana yürüyordu ama aslında yapılacak hiçbir iş yoktu; en azından şimdilik. Sanki var olmayan bir yerdeydiler. Yüksek pencerelerden görünen, orası burası yağmur suyundan minik minik aynalarla bezeli renksiz çatılar bile herhangi bir şehirde olabilirdi. Laurel ilk başta köprünün görüldüğünü fark etmemişti – halbuki köprü uzaktaydı, işlevi anlaşılmadığı için alelade bir bi-

nadan farkı ayırt edilmeksizin, cansız duruyordu. Nehir görünmüyordu. Uçsuz bucaksız beyaz gökyüzünü yansıtan jaluziyi indirdi. Bu alelade gri oda da Yargıç McKelva'nın "rahatsızlığı"nın, onu buraya getiren görme kaybının yansıması olabilirmiş gibi geldi Laurel'a.

Derken Yargıç McKelva dişlerini sıkmaya ve gıcırdatmaya başladı.

"Baba?" Laurel babasına yaklaştı.

"Hep böyle uyanır," dedi Fay yattığı yerden, gözlerini açmadan. "Her sabah aynı terane."

Laurel babasının yanında ayakta durup bekledi.

Babası kuru bir sesle, "Mahkeme kararı nedir?" diye sordu. "Ha, Polly?" Laurel'a çocukken hitap ettiği şekilde hitap etmişti. "Annen benimle ilgili ne diyor?"

"Bana bak!" diye bağırdı Fay. Yataktan bir atlayışta indi ve çoraplarının parmak uçlarına basa basa yatağın yanına geldi. "Bu kim peki?" Göğsünün ortasındaki altın düğmeyi işaret etti.

Hemşire elindeki tıg işine ara vermeksizin, oturduğu yerden konuştu. "Gözüne yaklaşma tatlım! Kimse ona dokunmayacak, gözünü de kurcalamayacak, hatta Dr. Courtland'dan onay almadan yatağına bile dokunmayacak, yoksa pişman olursunuz. Dr. Courtland da benim derimi canlı canlı yüzer."

"Doğru söylüyor," dedi Dr. Courtland içeri girerken; sonra öne eğilip yargıcın dehşet içindeki suratına yaklaşıp coşkuyla konuşmaya başladı. "Ben üzerime düşeni yaptım, efendim! Şimdi sıra sizde! Ve sizin işiniz benimkinden daha zor. Hiç kıpırdamadan yatmanız gerekiyor! Hareket etmek yok. Dönmek yok. Ağlamak yok." Gülümsemedi. "Hiçbir şey yapmak yok! Zamanı akışına bırakmaktan başka hiçbir şey. Gözünüze zaman tanımamız lazım."

Doktor doğrulunca hemşire, "Keşke tekrar dalmadan, ona bir yudum su verebilseydim," dedi.

“Verebilirsin. Dudağını ıslat, şu an uyanık,” dedi Dr. Courtland ve kapıya yöneldi. “Uyuyormuş gibi yapıyor sadece.” Parmağıyla Laurel ile Fay’i dışarı çağırdı.

“Şimdi beni iyi dinleyin. Şu andan itibaren gözünüzü üstünden ayırmamanız lazım. Nöbetleşe beklersiniz. Hiçbir şey yapmadan hareketsiz yatmak, sanılanın aksine hiç de kolay değildir. Mrs. Martello’yu özel gece nöbetine kalmaya ikna ederim. Laurel, vaktinin olması iyi oldu. Yargıç Mac’i tam bir özel bakıma alacağız, onu hiçbir riske sokmayacağız.”

Doktor gittikten sonra Laurel koridordaki jetonlu telefonda atölyesini aradı; Chicago’da profesyonel tekstil tasarımcısı olarak çalışıyordu.

Laurel telefonu kapattığında, “Sırf doktor öyle dedi diye burada kalmana gerek yok,” dedi Fay. Çocuk gibi telefon konuşmasını dinlemişti.

“Ben kendim istediğim için kalıyorum zaten,” dedi Laurel. Yapması gereken diğer telefon görüşmelerini ertelemeye karar verdi. “İkimizin de olabildiğince babama zaman ayırmamız gerekecek. Yapısı yatağa bağlı yatmaya pek uygun değil.”

“Tamam, ama bu bir ölüm kalım meselesi değil sonuçta, öyle değil mi?” dedi Fay ters ters. Birlikte odaya döndüklerinde Fay yatağa eğilerek, “Neyse ki kendini göremiyorsun tatlım,” dedi.

Yargıç, sarsıcı ve hırpani bir ses, bir horultu çıkardıktan sonra ağzını sıkıca kapattı. “Saat kaç Fay?” diye sordu.

“Hah, şimdi kendin gibi konuştun işte,” dedi Fay ama saatin kaç olduğunu söylemedi. “Demin kendine geldiğinde *eterden* dolayı öyle konuştu,” dedi Laurel’a. “Courtland ile sen onu ürkütene kadar Becky’nin adını ağzına dahi almamıştı.”

Hibiscus Oteli, şehrin son kalan tramvay hatlarından biriyle gelinip gidildiğinde otelden yarım saat uzaklıktaydı ve kat hemşirelerinden birinin yardımıyla Laurel ile Fay otelin birer odasını bir hafta için tutabildiler. Değişmekte olan bir sokakta yer alan çürük çarık bir binaydı bu; yanına dikilen komşu bina ona ders olacak durumdaydı, yıkım süreci çoktan başlamıştı.

Giriş kapısı hiç kilitlenmese ve tuvaletler hep dolu olsa da Laurel otelde kalan başka kimseyle karşılaşmamıştı neredeyse; kendisinin girip çıktığı saatlerde Hibiscus'un tek sorumlusu, lobideki çiçek desenli kırık dökük karoların üzerinde koşturan, zincire bağlı bir kedydi sanki. Uzun zamandır erken kalkma alışkanlığı olduğu için sabah yedide babasının yanına gelebileceğini söylemişti. Laurel üçe kadar babasına refakat edecek, ardından Fay on bire kadar bu görevi devralacak, sonra otele yakın oturan bir hemşireyle birlikte tramvayla otele dönecekti. Mrs. Martello ise hayatta yalnızca bir kişinin, yani Dr. Courtland'ın hatırı için özel gece nöbetine gelmeyi kabul edeceğini söyledi. Böylece düzen kuruldu.

Bu düzene göre, Laurel ile Fay, Hibiscus'taki odalarında uyudukları saatler haricinde hiçbir zaman aynı anda aynı yerde olmuyordu. Oteldeki odaları bitişikti – hatta ikiye bölünmüş tek bir odaydı; yataklarının arasında yalnızca alçıdan yapılmış bir panel duruyordu. Laurel mahremiyetin kalmadığı yerlerde temastan kaçınırdı; sebebini bilmek istemeyeceği bir şey yüzünden Fay'ın gece gece bir yabancı gibi ağladığını ya da güldüğünü duyabileceğine dair o belli belirsiz kaygıdan da o incecik panelden de uzak duruyordu.

Sabahları Yargıç McKelva dişlerini gıcırdatıyor, Laurel onunla konuşuyor, yargıç uyanıyor, Laurel'a nasıl olduğunu ve saatin kaç gösterdiğini soruyordu. Laurel ona kahvaltısını veriyor; yemeğini yedirirken bazen bir

yandan da ona *Picayune* gazetesini okuyordu. Sonra hemşireler babasını tıraş edip ona banyo yaptırırken Laurel alt kattaki kafeteryada kahvaltı ediyordu. Bütün mesele, odaya yıldırım hızında girip çıkan Dr. Courtland'ı kaçırmamaktı. Laurel şanslı günündeyse asansörde karşılaşıyorlardı.

"Yavaş yavaş toparlanıyor," diyordu Dr. Courtland. "Bu iş aceleye gelmez."

Artık yalnızca ameliyat edilen gözü sargılıydı. Sargı bezleri gözün üstünde kovan gibi bir çıkıntı oluştuyordu. Yargıç McKelva gören gözünü açmaya hâlâ pek yanaşmıyordu. Gözünü açsa diğer gözün üstündeki sargı bezini görebilirdi belki. Kendisinden istendiği gibi hiç kımıldamadan yatıyordu. Gözüyle ilgili hiçbir şey sormuyordu. Gözünden hiç bahsetmiyordu. Laurel da babasının izinden gitti.

Yargıç McKelva kızına da hiçbir şey sormuyordu. Eski merakı olsa, burada kalmayı nasıl ayarladığını, Chicago'da işlerin nasıl gittiğini, en son kimden komisyon aldığını, ne zaman dönmesi gerektiğini en ince ayrıntısına kadar sorar öğrenirdi. Laurel buraya gelmek için başladığı bir işi (bir repertuvar tiyatrosu için perde tasarımı) yarıda bırakmıştı. Babası bu alışıldık sorularını sormadı. Ama ikisi de –üstelik aynı sebeple– soru sorulmazsa kötü günlerin daha rahat geçtiğini biliyordu.

Eskiden olsa, babası kendisine kitap okunmasından çok zevk alırdı. Laurel bir umut yanında pek çok kitap getirmiş, babasının en sevdiği polisiye roman yazarının son kitabını okumaya başlamıştı. Babası dinlemiş ama pek yorum yapmamıştı. Bunun üzerine Laurel çok sevdikleri eski kitaplardan birini okumayı denemiş ama babası bu kitabı dinlerken daha da büyük bir sessizliğe gömülmüştü. Laurel acıdan kahrolmuştu. Artık romanları takip edemiyor muydu yoksa?

Laurel bu sessizliği ilk başta babasının ailevi duygulara oldum olası hassasiyetle yaklaşmasına yormuştu. (Zaten yalnızca üç kişiydiler.) Kızı ona yardım etmek için buradaydı işte ama eli kolu bağlı oturuyor, hiçbir şey yapamıyordu. Fay ise bu konuda gayet netti: Sonuçta saatin kaç olduğunu ona herhangi biri de söyleyebilirdi. Laurel, babasının en başından beri onun işe yaramazlığını varlığının bir paręası kabul ettiğini zaman içinde anladı. Babasının zihnini meşgul eden yegâne şey zaman ve zamanın akıp gidişiydi: Buna odaklanıyordu.

Bunu anladıktan sonra, babasının bu odada kıpırdamaksızın yattığı yatağında, saatbesaat sarf ettiği gayreti hiç aklından çıkarmadı; o da babasıyla birlikte zamanın bilincine vardı, sanki önlerinde uzun bir yol varmış da adımlarını birbirlerine uydurmaları gerekiyormuş gibi, kendi içsel kronolojisini babasınınkine göre ayarladı. Mart ayı güneşi odaya yalnızca birkaç santimlik bir şerit halinde sızsın diye jaluziyi aşağıya kadar indiriyorlardı. Laurel, bu şerit tam kucağındaki kitabın üzerine düşecek şekilde oturuyor, Yargıç McKelva da hareketsiz durarak onun kitabı okuyuşunu, ardından sayfayı çevirişini dinliyordu; sanki içinden sayıyor ve kaçıncı sayfada olduğunu her an biliyordu.

Derken Yargıç McKelva'nın odasını başka bir hastayla paylaşmasının istendiği gün gelip çattı. Laurel bir sabah odaya girdiğinde ikinci yatağın yanındaki sallanan sandalyede, üzerinde yepyeni bir çizgili pijama, başında da geniş kenarlı eski, siyah bir fötr şapka olan yaşlı –babasından da yaşlı– bir adamın sallanmakta olduğunu gördü. Laurel, yaşlı adamın yuvarlak mavi gözlerinin üstündeki şapkasının tepesinde, toprak yolun tozunun pul pul uuştuğunu gördü.

“Beyefendi, bu ışık maalesef babam için çok kuvvetli,” dedi ona.

“Bay Dalzell geceleyin jaluziyi kapatmıştı,” dedi Mrs. Martello, hemşirelere özgü vantrilok sesiyle. “Kapatmıştınız, değil mi?” diye bağırdı. Yargıç McKelva’nın uyanık olup olmadığı anlaşılmıyordu ama sandalyede sallanan yaşlı adam da en az yargıç kadar onların konuşmalarından bihaber görünüyordu. Mrs. Martello gururla, “O kör, üstelik neredeyse sağır,” dedi. “Hazırlıklar biter bitmez ameliyata alacaklar. Habis tümörü var.”

Mr. Dalzell bir anda, “Sıçanı yakalamak için asmayı aşağı çekmem gerekti,” diye söze girdi, o sırada Laurel hemşireyle birlikte jaluziyi eski haline getirmeye uğraşıyordu, sonra Dr. Courtland geldi ve jaluziyi o düzeltti.

Mr. Dalzell’in da Mississippi’li olduğu ortaya çıktı. Fox Hill’dendi. Neredeyse daha ilk andan Yargıç McKelva’nın, yıllardır görmediği oğlu Archie Lee olduğuna kani olmuştu.

“Archie Lee,” dedi, “olur da bir gün eve dönersen, böyle körkütük sarhoş geleceğini tahmin etmeliydim.”

Eskiden olsa Yargıç McKelva gülümserdi. şimdiyse gören gözü kapalı ya da tavana dikilmiş halde, hiç kıpırdamadan yatıyor, tek kelime etmiyordu.

Mrs. Martello, “Siz *Mr. Dalzell*’ı hiç dert etmeyin,” dedi Laurel’a bir sabah nöbet değişimi sırasında. “Babanız Mr. Dalzell’in abuk sabuk laflarına aldırış etmiyor. Hiç kıpırdamıyor, tam istendiği gibi öylece yatıyor. Pamuk gibi. Siz *Mr. Dalzell*’ı hiç dert etmeyin.”

3

“Zamana bırakmaktan başka çaremiz yok,” diyordu Dr. Courtland sürekli. “Yavaş yavaş toparlanıyor. Ben inanıyorum, bu göz birazcık da olsa *görecek*.”

Ne var ki Dr. Courtland her gün iyileşmekte olan bir hastayı kontrole geliyormuş gibi davransa da Laurel babasının iyileşmek için hiç hesapta olmayan bir bedel ödediğini hissediyordu. İriyarı, ağır cüssesiyle hiç kıpırdamamasına rağmen büyük bir çaba harcayarak olduğu yerde yatıyor, yüzü her geçen gün daha yorgun görünüyor, bandajsız gözünün altındaki halka gitgide kalınlaşıyordu. Ağzını açıyor ve kızı ne verirse yaşlılara özgü bir itaatle onu yiyordu – itaatle! Laurel, kızının önünde bu hale düşen babası adına mahcup oluyordu. Bir-iki sefer (büyük uğraşlarla) babasına dışarıda hazırlanmış özel yemekler getirtmeyi başarmıştı; ama babası için bunun konserve şeftali ve jöle gibi hastane yemekleri yemekten farkı olmadığı belliydi, çünkü tüm bu yiyecekler onu sabrından, doğal olmayan ketumluğundan uzaklaştırıyor gibiydi: Hâlâ iyileşeceğini söylememişti.

Bir gün bir kitapçının tozlu üst raflarından birinde tesadüfen *Nicholas Nickleby*’nin eski bir baskısını gördü. Bu kitabın babasının anılarını canlandıracağını düşündü ve ertesi sabah kitabı ona okumaya başladı.

Babası okumayı bırakmasını istememiş ama Laurel kaldığı yeri bulamayınca ona yardım da edememişti. Elbette annesi gibi hızlı ve canlı okuyamıyordu – herhalde babasının esas yokluğunu çektiği şey buydu. Okumaya başlayalı bir saat olmamıştı ki babası yapmasında sakınca olmayan tek küçük hareketle bandajsız gözünü kızına doğru çevirip ona bakarak uzun zaman öylece durmuştu. Laurel babasının okuduğu sözcükleri dinleyip dinlemediğinden emin olamamıştı.

Okumaya ara verince babası sabırlı bir sesle, “Bitti mi?” diye sordu.

“Tüfeği doldurdun mu artık?” diye seslendi Mr. Dalzell. “Archie Lee, sana söylüyorum, onlar gelmeden o tüfeği doldurduğunu görmek istiyorum.”

Mrs. Martello cesurca, “Aferin sana. Bütün gece zihninde avlanmaya devam et sen,” dedi Mr. Dalzell’a. Aradan bir yıl geçse bile Yargıç McKelva’nın üzerinde böyle bir tahakküm kurmaya cüret edemez herhalde diye düşündü Laurel, onun durumuyla ilgili espri yapmaya da yeltenmezdi muhtemelen. Babasının Mount Salus’tayken nasıl biri olduğuna dair hiçbir fikri yoktu. “Hâlâ pamuk gibi,” diyerek selamlıyordu Laurel’ı her sabah. “Tam bir pamuk – ben her an *uyuduğunu* da sanmıyorum.”

Mrs. Martello yirmi yedi çift patik örmüştü. O, geçen zamanı patiklerle sayıyordu. “Nasıl kapış kapış gidiyorlar, görseniz şaşarsınız...” dedi bir gün. “En sevilen hediye bu.”

Yargıç McKelva sabırlı olma becerisini yıllar önce geliştirmişti, ihtiyaç halinde bundan faydalanırdı. Ama şimdiki öyle bir ıstıraptı ki, Laurel’a babası bir sabır *düşü* içindeymiş gibi geliyordu. Artık kendisine bir şey söylenmediği müddetçe nadiren konuşuyor, o zaman da sanki soluklanması gerekiyormuş gibi önce duraksıyordu ki, bu hiç ondan beklenen bir davranış değildi. Artık gören gözüyle kızını takip etmeye de çalışmıyordu.

Gittikçe daha çok iki gözünü de kapatır oldu. Laurel bazen okumayı bırakıp öylece oturuyordu.

“Uyumuyorum,” diyordu babası. “Lütfen okumaya devam et.”

Laurel, Dr. Courtland’ın peşi sıra koridora çıkıp, “Bundan sonra babamı neler bekliyor sizce?” diye sordu. “Üç hafta oldu.”

“Üç hafta mı? Zaman nasıl da hızlı geçiyor,” dedi doktor. Zihninde ansızın beliren sabırsızlığı saklayabildiğine inanıyordu, kararlı yürüyüşü ve konuşmasıyla saklamıştı da gerçekten – ama sonraki gülümsemesi her şeyi ele verdi. “Gayet iyi gidiyor. Ciğerler temiz, kalbi sağlam, tansiyonu eskisine kıyasla daha iyi. Göz de toparlanıyor. Bence biraz görebilecek, yani en azından kenarlardan. Ama Laurel, olur da katarakt diğer gözü tamamen kaplarsa diye bahçede çalışabilecek kadar görebilsin istiyorum. Biraz daha bekleyelim. Risk almayalım.”

Bir başka sefer asansörde birlikte aşağı inerlerken Laurel, “Aldığı ilaçlardan dolayı mı kafası bu kadar dağınık?” diye sordu doktora.

Doktor çilli alnını buruşturdu. “Her bünyenin ilaçlara tepkisi farklı tabii.” Asansör durduğunda, “Herkes farklıdır, Laurel,” dedi.

“Annem farklıydı,” dedi Laurel.

Laurel’in gönlü artık öğleden sonraları da babasını bırakmaya el vermiyordu. Öğleden sonraları da yanından ayrılmıyor, kitap okuyordu. Babası için zaman nasıl geçmek bilmiyorsa, *Nicholas Nickleby* de Laurel’a bitmek bilmiyormuş gibi geliyordu. Hiç konuşmadan vardıkları bir anlaşmaya göre, Laurel babasının yanında oturarak okumaya devam ediyordu – ama artık sessizce, içinden. O okurken babası çıtını çıkarmıyordu. Yan tara-

finda oturduğu için kızını göremiyor olsa da hikâyeyi takip ediyormuş gibi çevirdiği her sayfanın farkına varıyor, zaman içinde çevrilen sayfalarla birlikte akıp giden anları işaretliyordu sanki; ayrıca babası uykuya dalmadan okumayı bırakıp kitabı kapatmak acımasızca geliyordu Laurel'a.

Bir gün Fay geldiğinde, Laurel'ı gözünde gözlük, sandalyede uyuklarken buldu.

"Sen de mi gözlerini dinlendiriyorsun? Ona söyledim, ömrünü o eski püskü tozlu kitapları okumaya adanmıştı şimdi gözleri daha güçlü olurdu," dedi Fay ona. Sonra yatağın yanına sokuldu. "Artık kalkmaya hazır mısın tatlım?" diye haykırdı. "Şu an dışarıda geçit törenleri var, biliyor musun? Baksana göstericiler üstüme ne fırlattı!"

Fay'in parmağıyla gösterdiği yeşil, uzun, sallantılı küpeleri, kocasını azarladığı süre boyunca, ufak tefek azimli suratında favori gibi gölgeler oluşturmıştı. "Biz gide-medikten sonra karnaval olmuş olmamış, ne fark eder ki tatlım?"

Babası yetmiş yaşına merdiven dayamışken hayatına yepyeni birini, hem de böyle hayat acemisi birini nasıl sokabilmişti, buna nasıl razı olmuştu, Laurel'ın hâlâ aklı almıyordu.

Bundan bir buçuk yıl önce, nikâh törenine katılmak için Mount Salus'a gittiğinde, "Onunla nerede tanıştın baba?" diye sormuştu.

"Güney Eyaletleri Barolar Derneği'nde." Babası kollarıyla genişliği ifade eden bir hareket yapınca, Laurel Gulf Coast Oteli'ni kastettiğini anlamıştı. Fay otelde yarı zamanlı çalışıyordu; sekreterlerden biriydi. Babası kongreden bir ay sonra Fay'i Mount Salus'a getirmiş, adliyyede evlenmişlerdi.

Fay o zaman kırk yaşında var yoktu, her şekilde Laurel'dan küçüktü. Boynundaki kırıksıklıklar ve kare bi-

çimli atıl elleri dışında kırk yaşında olduğunu belli eden bir özelliği yoktu. Yapısı kemikli, mavi damarları belirgindi; muhtemelen küçükken yeterli beslenmemiştir. Sapsarı saçının hâlâ çocuksu bir havası vardı ve dokusu öyle inceydi ki, insan aralarından sertçe parmaklarını geçirse bütün bukleler toz gibi dağılacaktı sanki. Yuvarlak yeşil-mavi gözleri, kırma köpeklerinkini andıran ufak bir çenesi vardı.

Laurel nikâh törenine katılmak için uçakla Chicago'dan geldiği gün onu öpünce, Fay, "Zahmet edip böyle uzaklardan kalkıp gelmene hiç gerek yoktu," diyerek karşılık vermişti. Laurel, bu ters laf incelik niyetiyle söylenmiş gibi gülümsemiştir. Fay şimdi de neredeyse her akşamüstü nöbet değişiminde ona aynı şeyi söylüyordu. İnceliği de yermesi de kulağa aynı geliyordu.

Yine de Fay'ın kimseye ismiyle hitap etmemesi tuhaftı. Sadece Laurel'in annesinden bahsederken "Becky" derdi, oysa Becky, Fay'ın onun adını ilk kez duymuş olabileceği andan –yani babasıyla evlenmesinden– on yıl önce ölmüştü.

O ilk tanıştıkları gün, "Becky hangi akla hizmet sana bu ismi koymuş?" diye sormuştu Laurel'a.

Laurel gülümseyerek, "Defne¹, Batı Virginia eyaletinin sembolüdür. Annem oralıdır da."

Fay gülümsememiş, sakıngan bir bakış atmakla yetinmişti.

Laurel, Hibiscus'ta kaldıkları dönemde bir gece geç vakit Fay'ın kapısını çaldı.

Fay kapıyı açarken, "Ne istiyorsun?" diye sordu.

Laurel artık Fay'i daha iyi tanımanın vaktinin geldiğini düşünmüştü. Daracık odadaki sert sandalyelerden birine oturup ona ailesi hakkında sorular sordu.

1. Laurel, Türkçede "defne" demektir. (Ç.N.)

“Ailem mi?” dedi Fay. “Hiçbiri hayatta değil. Bu yüzden Texas’tan ayrılıp Mississippi’ye geldim zaten. Texas’ta pek bir varlığımız yoktu ama birbirimize hep çok yakındık. Bazı ailelerin aksine birbirimizden gizlimiz saklımız yoktu. Sis benim ikizim gibiydi. Abilerim bencillik nedir bilmezdi! Babam ölünce hayatımızı annemize adadık tabii. Annemi kaybettikten sonra daha iyi anladım, iyi ki de öyle yapmışız. Sırf sanatçı geçinip çok para kazanacağım diye bana ihtiyacı olanları arkamda bırakıp, çekip gidecek biri değilim ben.”

Laurel bir daha konuşmaya yeltenmedi, Fay ise onun kapısını zaten hiç çalmadı.

Şimdi Fay, Yargıç McKelva’nın yatağının etrafında dolanıyor ve bağıra bağıra konuşuyordu, “Bak! Bak, küpelerimle uysun diye ne aldım! Beğendin mi tatlım? Dansa gidelim istemez miydin?” Tek ayağının üstünde durup ayakkabısının tekini yargıcın yüzünün önünde havada tuttu. İnce topuklu, yüksek ökçeli yeşil bir ayakkabıydı bu. Yargıç, Fay’ın elindeki nesneye sanki yazılı bir belgeymiş, Fay’ın kendi başına hazırladığı bir dava özetiymişçesine, okuyacak kadar uzun bir müddet baktı. Ama bir şey söylemedi.

“Bir de bunlarla bir dakika *dışarı* çıkmayagöreyim, o zaman susmak bilmezdin!” dedi Fay. Attığı taşı duymasını istediğini göstermek için kocasına gülümsedi. Yargıç herhangi bir karşılık vermedi.

Artık Laurel akşamları yemek tepsilerinin şingirtıları duyulana kadar hastanede kalıyordu.

“Archie Lee, şu tüfeği dolduracak mısın artık, yoksa uyuklarken yakalanmayı mı tercih edersin?” diye bağırdı Mr. Dalzell.

“Mr. Dalzell bana dedemi hatırlatıyor,” dedi Fay. “Burada olması beni rahatsız etmiyor. Bize eşlik ediyor.”

Fay, Yargıç McKelva’nın yemeğini –ancak lokma lokma– yemesine yardımcı olurken kat hemşiresi Mr.

Dalzell'in yemeğini vermek ve iğnesini yapmak üzere odaya geldi. Laurel artık koridordaki ışıklar yanana ve oda iyice kararana kadar hastanede kalıyordu.

"Belki şimdi uyuyabilirsin baba – bütün gün hiç uyumadın," dedi Laurel.

Fay yatağın yanındaki gece lambasını yaktı. Başı öne eğik, ışığı da ancak mum ışığı kadar olan lamba, Yargıç McKelva'nın yüzünü aydınlatıyor, sabırlı ifadesinde hiçbir değişiklik olmadığını gözler önüne seriyordu. Laurel babasının ensesindeki bir tutam saçın siyah değil beyaz ve tüy gibi olduğunu fark etti.

"Ne olur bana canının ne çektiğini söyle," diye yalvardı babasına.

Fay, yargıcın üstüne doğru eğilerek yaktığı sigarasını dudaklarının arasına yerleştirdi. Yargıç sigaradan bir nefes alırken göğsü gözle görülür şekilde şişti, Fay bir an sonra sigarayı aldı ve sigaranın dumanı dudakları arasından yavaşça süzülürken yargıcın göğsü yavaşça indi. Fay tekrar eğildi ve ona bir nefes daha verdi.

"Canı bunu çekiyor işte," dedi Fay.

"Ateşten gözünü ayırma, evlat!" diye bağırdı Mr. Dalzell.

"Baş üstüne efendim! Bu kampta her şey kontrol altında, Mr. Dalzell!" diye bağırdı kat hemşiresi kapıya gelerek. "Siz çadırınıza girip duanızı edin ve bir güzel uyun."

Laurel ayağa kalkıp iyi geceler diledi. Bir cesaret, "Dr. Courtland artık delikli gözlük takmanın neredeyse vakti geldi diyor," dedi. "Duydun mu baba?"

İyimser olduğunu iddia eden babası bir kere bile umut beslediğini dile getirmemişti. Şimdi babasına umut vermeye çalışan kızıydı. Üstelik bu boş bir umut da olabilirdi.

Odada kimseden yanıt gelmedi. Yargıç McKelva, Mr. Dalzell gibi karanlıkta yatıyordu, Fay ise yanağını pencere pervazına dayamış, çatlak camdan dışarıyı izleyerek sallanan sandalyede büzüşmüş oturuyordu.

Laurel istemeye istemeye odadan ayrıldı.

O gece değil ama bir sonraki gece Laurel, Hibiscus'taki odasına dönmüş ve çoktan soyunmuşken bir anda tekrar giyindi. Merdivenden hızla inip sıkıntılı gecenin ılık havasına çıktığı sırada yoldan geçen bir taksinin tepesindeki ışık yanıverdi. Bir el işareti yapıp taksinin arkasından koştu.

“Abla, ne şanslısın, bir bilsen,” dedi şoför. “Böyle bir gecede taksi bulmak büyük şans.”

Taksinin içi buram buram viski kokuyordu, ayrıca Laurel bir sokak lambasının altından geçerlerken zeminde yeşil boncuklu ucuz bir kolye –geçit töreninden bir yadigâr– olduğunu gördü. Şoför ara sokaklardan gidiyor, virajlarda freni köklüyordu ya da her seferinde öne fırlayan Laurel’a öyle gelmişti; çünkü hava almak için camı açtığında yakınlarda bir yerde bir müzik grubuna eşlik eden trompetten de aynı alaycı sesin geldiğini duydu. Ardından müzik gruplarının sayısı arttı, daha uzak sokaklardan rakip grupların sesleri gelmeye başladı.

Belki de içine çöken ağırlık, karnaval gecesinden, tanımadığı bir şehrin bilmediği sokaklarında dolaşan ipini koparmış kalabalıklardan kaynaklanıyordu yalnızca. O sabah babasının odasına girdiğinde Mr. Dalzell’a bir şeyler yapıldığını sanmıştı. Mr. Dalzell bebekler gibi dazlak

başı, kemerli burnuyla çıtını çıkarmadan tekerlekli sedyede yatıyordu – dişleri çekilmişti. Bir şeyler *yapılacaktı* demek. Yargıç McKelva'nın kahvaltısı sırasında Mr. Dalzell'ı ameliyathaneye götürmek üzere birkaç görevli geldi. O tetikte halinden eser kalmamıştı, sedyeyle koridora çıkarılırken arkasından sesi duyuldu, "Size ateşe göz kulak olun *demıştim* ben, sizi serseriler sizi." Laurel babasının yanından ayrıldığında Mr. Dalzell hâlâ geri getirilmemişti.

Geceleyin hastane koridorlarını تنها sokakları aydınlatan ay ışığına benzer, tuhaf, süt rengi bir ışıltı sarıyordu. Bembeyaz yerlere, duvarlara ve tavanlara, uzaklaştıkça küçülen ince ince siyah şeritler ve büyükten küçüğe doğru aralıklı olarak dizilmiş hepsi kapalı duran kapılar eşlik ediyordu. Yerdeki karoların deseni daha önce Laurel'in dikkatini çekmemişti; onu doğru yere götürecek ipucu sanki bu desenlerde gizliydi. Oysa genellikle aralık duran, koridorun sağ kanadındaki son kapı hâlâ babasının odasıydı elbette.

O sırada içeriden keskin, gergin ve tiz bir çığlık duyuldu, "Yetti artık ama ha!"

Laurel dondu kaldı. Sanki teninin üstünden geçen binlerce sicim onu olduğu yere sabitlemişti.

Ses daha da tiz bir tonla, "Bugün benim doğum günüm!" dedi.

Laurel, Mrs. Martello'nun hemşire bankosundan fırlayıp koşma odaya gittiğini gördü. Derken Mrs. Martello yeniden belirdi, geri geri odadan çıkmaya çalışıyordu. Fay'ı derdest etmiş, dışarı çekiyordu. Bir çığlık koptu, duvarlardan ve tavandan yankılandı. Fay, hemşirenin kollarının arasından sıyrıldı, hızla döndü ve bembeyaz bir suratla dizlerini karnına çeke çeke koridorda koşmaya başladı. Koşarken şakaklarını yumrukluyordu, Laurel orada değilmiş gibi yanından hızla geçerken ona da çarp-

tı. Annesini arayan bir çocuk misali, gittikçe daha yüksek sesle ağlayarak kendini bekleme odasına atarken ayakba-bılarının yüksek topuklarından yayılım ateşi gibi sesler çıktı.

Mrs. Martello ağırlığını kauçuk terliklerinin tabanla-rına vererek nefes nefese Laurel'in yanına geldi.

"Ona vurdu! Dedi ki, toparlanacaksan toparlan yok-sa—" Mrs. Martello'nun hemşire maskesi düşmüştü – git-tikçe tizleşip cansızlaşan sesi ve şok içindeki kıpkırmızı suratıyla Laurel'a Mississippi'li köylü bir kadıncağız gibi görünmüştü şimdi. "Onu tartakladı. Ona saldırdı." Bu kelime koridorda yankılandı. "Bence onu o yataktan kal-dırmayı koymuş kafasına. Kaldırabileceğini sandı herhal-de! O dağı yerinden oynatamamış tabii!" Öfkeyle ekledi, "Sonuçta hemşire değil o!" Kaskatı kesilmiş bedeniyle ar-kasına döndü ve Yargıç McKelva'nın odasına doğru ses-lendi. "O kadının derdi ne yahu? Gözünüzü *mahvetmek* mi istiyor?"

En sonunda bacakları harekete geçti. Laurel koştu.

Kapı ardına kadar açıldı, odanın karanlığında hava-da asılı duran ve akışkan bir görünümü olan bir takımyıl-dız, yanı başlarında ıslıl ıslıl parlıyordu. Mississippi Nehri Köprüsü, Laurel'in gözlerinin önünde boylu boyunca uzanıyordu. Laurel açık duran gece lambası sayesinde odada yolunu buldu. Babasının sağ kolu örtünün dışına çıkmış, yatağın üzerinde öylece duruyordu. Omzuna ka-dar çıplak bu kol, yumuşak ve buruş buruş derisiyle ka-dın kolu gibiydi. Kolunun durumu, babasının artık odak-lanmadığını göstermişti Laurel'a. Gözleri yanmaya baş-layınca gözyaşlarının babasına yasak olduğunu anımsadı, bunun üzerine uzanıp elini babasının açık duran avucu-nun içine koyarak hafifçe bastırdı.

Babası en sonunda gizemli de olsa Laurel'a bir nevi tepki gibi görünen bir şey yaptı: Yastıksız başı, sanki gü-

rül gürül akan kapkara suların altına sokulmuşçasına bir anda tamamen karardı.

Sonra odadaki bütün ışıklar yandı. Dr. Courtland koyu bir leke gibi Laurel'ı aşır yatağı yaklaştı. Parmak uçlarını babasının bileğine koydu. Elini ameliyatlı gözün üzerinden geçirdi; sonra aynı yumuşacık dokunuşla gören gözünü açtı. Eğilip hiç konuşmadan gözünün içine baktı. Çarşafı kaldırıp başını babasının önlüklü göğsüne yasladı ve bir an için gözlerini yumdu.

Laurel'a esas kulak kabartan babasıymış gibi gelmişti. Babasının, inceliğı ve yumuşaklığıyla çocuklarını andıran üstdudağı yukarı kalkmış, konuştuğı ya da güldüğü zaman hiç görünmeyen soluk beyaz dişleri ortaya çıkmıştı. Böylece yüzüne, herkes onu ararken kuytu bir köşeye saklanıp bulunmayı bekleyen bir çocuğun gülümsemesine benzer bir ifade yerleşmişti.

Şimdi doktorun eli sallanarak alarm düğmesine yöneldi. "Derhal çık buradan. Karısını da yakala ve bırakma. İkiniz de bekleme salonuna gidin, ben gelene kadar oradan ayrılmayın."

Hemşire, arkasında başka bir hemşireyle odaya daldı.

Mrs. Martello, "Yine ne işler peşinde acaba?" diye bağırdı.

Diğer hemşire iki yatak arasındaki perdeyi hızla çekerek Mr. Dalzell'in toplanmış, boş yatağını ve koluna fötr şapka asılmış sallanan sandalyeyi gözden uzaklaştırdı. Ayağının ucuyla iterek yere düşmüş jaluziyi de ayak altından kaldırdı.

Dr. Courtland iki eliyle Laurel'ı odanın dışına doğru yönlendirdi. "Laurel, kaybedecek vaktimiz yok." Kapıyı suratına kapattı.

Ama Laurel koridordayken doktorun hemşireye verdiği cevabı duydu. "Tam bir kaçak! Bize çaktırmadan firar etti galiba."

Fay bekleme salonundaydı; elinde yarısı yenmiş bir muz ve ayağında ev terlikleri olan yaşlı bir kadın sırtına vurarak onu sakinleştirmeye çalışıyordu.

“Her gece her gece, yanında öylece otur, ellerinle besle, pipeti ağzına tut, sigaralarını bitirmesine ses etme, düşüncelere dalmasına engel ol!” Fay başını kadının göğsüne gömmüş ağlıyordu. “Sonra her işe burnunu sokan, kendini beğenmiş hemşirenin teki gelip seni kapı dışarı etsin!”

Laurel onun yanına gitti. “Fay, durum çok ciddi. Doktor babamın yanında, kapıyı da kapattılar.”

Fay arkasına bile dönmeden, “Bir daha bana tek kelime edeyim deme!” diye haykırdı. “O hemşire beni dışarı sürükledi, ittirdi, hepsi de senin yüzünden!”

“Dr. Courtland o gelene kadar burada beklememizi istiyor.”

Fay bağırarak, “Beklemez olur muyum? Ona söyleyecek iki çift lafım var benim zaten!” dedi.

“Zavallı yavrucak,” dedi yaşlı kadın rahatlıkla. “Bize ne çok çektiyorlar, değil mi?”

“Sanırım ölmek üzere,” dedi Laurel.

Fay hızla arkasına döndü, başını ok gibi geri çekti ve Laurel’a tükürdü.

Yaşlı kadın, “Sakin ol bakalım. Haydi gel otur, gücünü boşa harcama. Bekle bakalım, gelince ne diyecekler. Gelecekler ne de olsa.” Bir masanın etrafına çember şeklinde dizilmiş sandalyelerden biri boştu, Fay hepsi yaşlı kadına benzeyen beş-altı yetişkinin yanına oturdu. Paltoları masanın üstüne yığılmıştı, yerde de orada burada açık ayakkabı kutuları ve kesekâğıtları vardı; belli ki bir aileydiler ve akşam yemeklerini yiyorlardı.

Laurel yürümeye başladı. Bu grubun, koltukta ve sandalyelerde uzanmış ya da uyuyakalmış başka grupların, birbirine sessiz sessiz ateş eden uçuk mavi gömlekli kovboyları gösteren televizyon ekranının yanından geçip

ta koridorun ucundaki kapıya kadar yürüdü, orada asansörlerin üstündeki duvar saatine bakarak bir dakika durdu, sonra tekrar aynı turu attı.

Fay'in yanına oturduğu aile, sohbete bir an bile ara vermiyordu.

"Haydi Archie Lee, sıra hâlâ sende," dedi yaşlı kadın.

"Gitmeye hazır değilim." Üstündeki kısa paltosu kırmızı bir yorgana benzeyen, saçları yaşlı kadının çocuğu olamayacak kadar beyaz bu iriyarı adam, kadının çocuğu gibi cevap verip elindeki şişeyi başına dikti.

"İçeri hâlâ teker teker alıyorlar. Şimdi de sıra sende," dedi yaşlı kadın. Sonra Fay'e dönerek, "Sen Mississippi'li misin? Biz Mississippi'liyiz. Çoğumuz Fox Hill tarafındanız."

"Ben Mississippi'li *değilim*. Texas'lıyım." Uzunca ofladı.

"Seninki de mi ameliyata alındı? Bizimkini ameliyat ettiler," dedi yaşlı kadının kızlarından biri Fay'e. "Ameliyattan sonra da yoğun bakıma aldılar. Uyanma olasılığı yüzde bir."

"Haydi, içeri sen gir bari, korkak tavuk," diye buyurdu anne.

Fay bağıra bağıra, "Benim hislerimi sormadan kocamın gözünü ameliyat ettiler, sonra da beni hastaneden dışarı atmaya çalıştılar," dedi.

"Anne, sıra Archie Lee'de. Benim sıram senden sonra. Sen gir," dedi kadının kızı.

Yaşlı kadın Fay'e doğru, "Bir dakika müsaadeni istemek zorundayım," dedi. Sonra Fay'in ağlarken başını yasladığı yeri eliyle temizledi ve kırıntılar dökülsün diye eteğini silkeledi. "Şunu da söylemiş olayım, artık benim de babanıza söyleyecek pek sözüm kalmadı."

"Yüzü bana nasıl geliyor, biliyor musun? Kâğıt gibi," dedi kavruk görünen kızı.

"Bunu ona söyleyemem," dedi yaşlı kadın.

“Onu daha fazla bekleyemeyeceğini söyle,” dedi oğullarından biri.

“Ben kimim, diye sor. Bakalım tanıyacak mı,” dedi kavruk kız.

“Ya da ağzını açmadan dur,” dedi Archie Lee.

“O senin olduğu kadar benim de babam,” diye uyardı yaşlı kadın. “Sıra sende olduğu halde içeri girmediğin için ben giriyorum. Beni bekleyin, ha! Sakın kaçıp beni buralarda bırakmayın.”

Kadın Kızılderili çarıklarıyla kapıdan geçerken, Archie Lee, “Benim hayatta olduğumu bile bilmiyor ki,” dedi. Sonra şişeyi kafasına dikti: İşte Mr. Dalzell’in sırta kadem basmış oğlu.

Yaşlı kadın odadan çıktıktan sonra Fay’ın ağlaması şiddetlendi.

Mr. Dalzell’in çocukları neredeyse hep bir ağızdan, “Mississippi’yi sevdin mi?” diye sordular. “Ne sıcak bir yer, değil mi?” diye sordu kavruk kız.

“Ben Texas’a alışığım herhalde.”

“Mississippi, Birlik’in¹ en güzel eyaletidir,” dedi Archie Lee ve ayaklarını koltuğa uzatıp boylu boyunca yattı.

“Burada hiç akrabam yok demedim. Dedem, Mississippi’de Bigbee civarında oturuyordu,” dedi Fay.

“İşte şimdi oldu!” dedi en gençleri olan kız. “Bigbee’nin nerede olduğunu iyi biliriz, şu an bile elimle koymuş gibi bulurum istersen. Fox Hill’i bulmak daha zordur ama. Yine de bize ücra gelmiyor, ne de olsa hepimiz bir araya geldik mi iş değişiyor, biz dokuz kardeşiz, iribaşları saymazsak tabii. Dedem bu hastalığı atlatırsa, on. Kanser oldu da.”

“Benim babam da kanserdi. Dedeciğim de! Dedem beni herkesten çok severdi. Öyle tatlı bir adamdı ki... kol-

1. Amerikan İçsavaşı (1861-1865) sırasında bağımsızlık isteyen konfederasyon eyaletlerinin ikincisi Mississippi’ydi. Savaşın sonra tekrar katıldığı “Birlik” dolayısıyla yüklü anlamlara sahip bir sözcüktür. (Y.N.)

larımda öldü,” dedi Fay, odanın öbür ucundaki Laurel’ dan gözlerini ayırmadan. “Ölmüş olabilirler ama mücadeleyi son âna kadar bırakmadılar, sırf bizim hatırımız için ellerinden geleni yaptılar. Çünkü biliyorlardı ki, yeteri kadar uğraşırlarsa—”

“Ben de bizimkilere inançlarını kaybetmemelerini söylerim hep,” dedi kavruk kız.

Sanki o gün –ya da o gece– bekleme salonunda dertleri karşılaştırıp birbirine aşık atmak şartmış gibi kimse zamanın nasıl geçtiğinin farkında değildi, hem de en az koltukta kendinden geçmiş vaziyette yatan ve elindeki şişesi, aşağı sarkan kolundan boş bir kızak gibi yere yuvarlanıp Laurel’ın ayağının dibine kadar gelen adam kadar. Laurel ise hepsini kendi kederinden uzak tutarak yürümeye devam ediyordu.

Yaşlı anne odadan dönerken, “Keşke babanıza içecek bir şeyler verseler. Ağzını çalkalardı,” dedi. – Kapıda Laurel’la neredeyse burun buruna geldiler.

“Mamie’nin oğlunu hatırlar mısınız?” O sırada içeri bir aile daha girip gazoz makinesinin etrafında toplaşmıştı. Makineye para atan adam, “Hani kendini vurmuştu ya da biri mi onu vurmuştu, ne? Tek el. Adamcağız su içmek için yalvarmış. Hastanedekiler bir damla vermemiş. Zavalılık, susuzluk çekerek ölmüş.”

Televizyonu izleyen bir adam arkasına dönerek, “Bruintown’lu Joe Boy Bush’u hatırlıyorum tabii,” diye hemen karşılık verdi. “Hararet içinde yatağında yatıyormuş, sonra uzanıp tüplerden birini ısırarak ikiye bölmüş ve içindeki glikozu son damlasına kadar içmiş. Sersem herif, iki haftada toparlanmış, sonra da taburcu olmuş.”

“İki hafta, ha? Bir de bizi ne kadardır burada tuttuklarını bilerseniz!” diye bağırdı Fay.

“Bir sonraki girişimizde babanıza hâlâ su vermiyorlarsa, ne yaparız biliyor musunuz, cümbür cemaat odayı

basıp üstüne su dökeriz,” diye ortaya fikir attı yaşlı anne. “Ölecekse susuzluk çekerek ölmesin.”

“İyi dedin anne.”

“Haksız mıyım, Archie Lee?”

Ama Archie Lee ağzı açık vaziyette koltukta yatıyordu.

“Şu hale bak. Neyse ki babasının birden içeri dalıp onu böyle görmesi mümkün değil,” dedi yaşlı kadın. “Yok yok, babanızın öleceği varsa da susuzluk çekerek ölmesine izin vermeyeceğim!” diye tekrarladı, diğerleri kaba saba kahkahalarla gülmeye başladılar.

“Üstüne su dökeriz!” diye bağırdı anne. “Bize karşı gelecek hali yok ya!” Bütün aile daha da coşkuyla güldü, kendilerini tutamıyor gibiydiler. Başka ailelerden de bu kahkaha tufanına katılanlar oldu. Biraz daha devam ederlerse bekleme salonu hepten bir bekleme-salonu-kahkahasına dönüşecekmiş gibi geldi Laurel’a.

O sırada Dr. Courtland elindeki saatin yüküyle kapıda belirdi.

Laurel ile Fay yanına geldiklerinde, doktor onları asansörün bulunduğu koridora yönlendirdi. Yargıç McKelva’nın odasının kapısı kapalıydı.

“Onu kurtaramadım.” İkisinin ortasında duruyordu, bir elini Laurel’ın, diğerini Fay’ın koluna koydu. Başı öne eğik de olsa içindeki keder ve infial sesinden anlaşılıyordu. “Onu kaybettik, üstelik gözü iyileşiyordu.”

“Kocamın ölmesine izin verdin, ha?” diye bağırdı Fay.

“Dayanamadı.” Doktorun yüzünden bitkinlik akıyordu, yanakları çökmüş, rengi solmuştu. Ellerini kadınların kollarından çekmedi.

Fay, “Bu işi becermek için benim doğum günümü buldun!” diye haykırdı. O sırada odadan çıkan Mrs. Martello arkasından kapıyı kapattı. Elinde bir çamaşır sepeti

vardı. Topuklarını yere vura vura yanlarından geçerken onları görmezden geldi.

Laurel odasında bir başına kalmış babasının yanına gitmek üzere harekete geçecekken, doktorun elinin kolunu kavrayacak şekilde döndüğünü hissetti. Doktor iki kadına asansöre doğru eşlik etti. Laurel doktorun akşam dışarı çıkmak üzere giyinmiş olduğunu fark etti.

Asansöre birlikte bindiler, doktor hâlâ ikisinin ortasında idi. "Belki de ondan çok şey bekledik," dedi gönulsüzce. "Aslında az kalmıştı." İsyankâr bir ifadeyle katların yanıp sönen ışıklarına baktı. "Gözü ne kadar *görecektir* diye merakla bekliyordum!"

Fay, "Gözüne dokunmana en başından izin vermemeliydim ben. Gözü, tıpkı senin gözlerin gibi ıslık ıslık ve kibirliydi. O pis gül sarmaşıkları gözünü çizmişti, o kadar! Bunu kendi başına atlatabilirdi, şimdiye kadar her şey çoktan unutulmuş olurdu! Doğa gözüne şifa olurdu. Ama sen kendini doğadan daha becerikli sanıyorsun!" dedi. Gözünü doktordan ayırmadan ağlamaya başladı.

Dr. Courtland, benzerlerini çok görmüş gibi Fay'e kısaca baktı. Diğerleriyle birlikte asansörden inerlerken yüzünde silik bir tebessümle Laurel'a döndü. Bir an sonra, "Tıp fakültesini baban sayesinde bitirdim, babam öldükten sonra beni o okutmuştu. O günler için ne büyük özveri. Büyük Buhran herkesi vurmuşken, baban muayenehanemi açmama yardım etti," dedi.

"Bunların mevzusunu etmeyelim," dedi Laurel.

"Etmeyelim," dedi. "Etmeyelim." Sanki Laurel'la bu kelimelerin altına imzalarını atmışlar gibi bir ifadeyle, gözlüğünü çıkarıp masanın üzerine koydu. Sonra, "Yanında *memleketten* kimse yok, Laurel. Bu geceyi bizimle geçirmek ister misin? Betty çok memnun olur. Sorun şu ki, bazı işlerimiz var, pek bitecek gibi de değiller. Dell – en büyük kızımız, on sekiz yaşında..."

Laurel başını iki yana salladı.

“Ama şoförüm dışarıda bekliyor,” diye lafına devam etti Dr. Courtland. “Buradaki işlerinizi halledince sizi gideceğiniz yere götürür, ben de uyumanızı sağlayacak bir şeyler veririm.”

“Tek dileğim bu gece ne kadar vasıfsız olduğunu düşünüp durmaktan *senin* gözüne uyku girmemesi!” diye haykırdı Fay.

Doktor onları zorunlu kapılardan geçirdi. Hastaneden açık havaya, şehrin sokaklarına ve gecenin gürültüsüne çıkardıktan sonra da arabasına binmelerine yardım etti.

“Adele’i arayacağım,” dedi Laurel’a. Adele, Mount Salus’ta yaşayan kız kardeşiydi. “Babanı yarın eve götürebilirsiniz.” Bir türlü arkasını dönüp hastaneye gitmiyor, elini kapattığı kapının üstünden kaldırmadan arabanın yanında öylece duruyordu. Bu an uzadıkça kendini daha da işe yaramaz hissediyordu. Laurel bunun, doktorun bugün, hatta ömrü boyunca yaptığı en zor iş olabileceğini hissetti.

“Keşke onu kurtarabilseydim,” dedi.

Laurel elini cama yasladı. Doktor bunun üzerine el sallayıp hızla arkasına döndü.

Fay, yola koyulan arabanın gürültüsünün üstünden sesini duyurmaya çalışarak, “Hiçbir işe yaramadığın için sağ ol!” diye bağırdı.

Laurel hâlâ her şeyin ne kadar zaman aldığına ayak uydurmaya çalışıyordu. Yolları aşmak uzun sürdü. Pek çok defa durakladılar. İlerleyebilmeleri için ara ara şoförün camdan bağırması gerekti.

Fay herhangi bir yabancıнын koluna yapışmışçasına bir anda Laurel’ın koluna yapıştı. “Bir adam gördüm – iskelet kostümlü bir adam, yanındaki kadının üzerinde

de bembeyaz uzun bir elbise vardı, kafasında yılanlar, elinde de bir demet zambak! Sanki gece yeni başlıyormuş gibi şu evin basamaklarından indiler!" Sonra tekrar haykırdı, ömür boyu duyduğu tüm özlem, tüm öfke o an sesinde toplanmış gibiydi: "Yoksa karnaval mı bu?"

Laurel bir müzik grubunun çaldığı müziği duydu, ardından bir başka grubun çaldığı müzik ilkiyle karıştı. Güruhların gürültüsünü duydu, yüzlerce, binlerce kişilik bir kalabalığın, *saçmalayanların* o malum gürültüsünü.

"Asma kostümü giymiş bir adam gördüm, baştan aşağı asma gibi giyinmiş, tek başına kaldırımda duruyordu. Herkesin içinde yere kusuyordu," dedi Fay. "Bunu görmek zorunda mıydım yani?"

"Siz nerelisiniz?" diye sordu şoför küçümseyerek. "Mardi Gras gecesi bu."

Hibiscus'a vardıklarında, karnavalın otelde de doldu-dizgin devam ettiğini gördüler. Her yer kostümlü insanlarla doluydu. Kedi zincirinden çözülmüş, içeri salınmıştı; çizgili suratıyla dönüp onlara baktı ve bir sıçrayışta merdivenin üstüne atlayıp onları sahanlıkta beklemeye başladı; üstünde payetli bir maymun ceketi vardı.

Fay kapıyı çarpmadan önce, "Doğum günümde olanlara bak. Bir gün başıma *bunların* geleceğini kimse söylememişti!" diye bağırdı.

Tekrar tekrar başa dönen, birbirine yakın iki sitemkâr notadan oluşan hıçkırıkları, yatakların arasındaki incecik ses tahtası aracılığıyla uzun zaman duyuldu. Laurel bunun sona ermesini bekleyerek karanlıkta uzandı. Fay otelden evvel, otel ise şehirden evvel uykuya daldı. Laurel bir süre sonra yan binadaki yeni tamamlanmış kazıdan fırlayan kurbağaların gülünç vıraklamalarını duydu. Sabaha doğru uzaklardan bir el ateş sesi geldi. Ondan sonra hiçbir şey duyulmadı; yankı bile.

Öğleden sonra yola çıktılar. Yargıç McKelva'nın naaşı, o hep keyifle yolculuk ettiği, şık New Orleans-Chicago trenine yüklendi; yargıç bu trendeki Şam kumaşından kolalı bembeyaz masa örtülerine, gümüş vazolardaki gerçek gül tomurcuklarına, buza yatırılmış çıtır kereviz saplarına, mevsiminde Hammond'dan getirtilen tap-taze çileklere ve servise bayılırdı. Artık bu trenin de günleri sayılıydı.

Trenin son vagonunda yer alan, arkadaki gözlem alanından bölmeye ayrılmış kompartımandaki iki kadın, koltuklarında arkalarına yaslanmıştı. Fay ayakkabılarını çıkarmıştı. Başı yana dönük vaziyette uzanmış, konuşmuyordu.

Üzerlerinden kırmızı damlacıklara benzeyen tomurcuklar fışkıran siyah ağaçlarla dolu bataklığın iyice gerisinde, önceki yılın yapraklarını henüz dökmemiş, alçak bir kayın ağacı vardı; Laurel'a bu ağaç da trenle birlikte yolculuk ediyor, sihirli bir hızla süzülerek servileri geride bırakıyor gibi gelmişti. Oysa camdaki kendi yansımasıydı – kayın ağacı, başıydı. Şimdi kaybolmuştu. Tren kara bataklıktan çıkıp Pontchartrain mevkisine varınca, pencere durgun ve solgun suların üstünde uzanan dümdüz gökyüzüyle doldu, bir de durmuş duvar saati misali kanatlarını çırpmadan havada asılı duran bir martı vardı. Laurel uyumuş olmalıydı, çünkü martının kanatları, geceleyin Mount Salus'un ağaçları arasından ıslıl ıslıl parlayan adliye binasının kubbesindeki saatin akrep ve yelkovanına dönüşünceye dek gördüğü şeyler hep aynımış gibi gelmişti ona.

Fay hiç kıpırdamadan uyumuştı. Laurel onu uyan-dırmak için mecburen omzuna dokununca, Fay kıpırdanmış ve, "Ah, hayır, hayır, yeter artık!" demişti.

İkinci Kısım

1

Yaşlı hamal, tren daha durmadan yük vagonunu karşılamak üzere demir tekerlekli arabasını sürmeye başlamıştı. Laurel'ın altı nedimesi de (hâlâ kendilerine nedime diyorlardı) peronda bekliyordu. Dr. Courtland'ın kız kardeşi Miss Adele Courtland, en önde duruyor ve müthiş yaşlanmış görünüyordu. Laurel, basamaktan inmek üzere adımını atarken Miss Adele önce yumuşak bir hareketle ellerini kavuşturdu, ardından kollarını açtı.

"Polly," dedi.

Herkes sırayla Laurel'a sarılırken Fay, "Siz ne diye geldiniz ki?" diye sordu.

"Sizi karşılamaya geldik," dedi Tish Bullock, "ve eve götürmeye."

Laurel bir dizi ışıklı pencerenin arkasından kayıp gitmeye başladığını fark etti. Durmak için gösterdiği çevikliğin aynısını hızlanmak için de gösteren tren gözden kaybolurken, uzun tabutun yüklendiği ve şimdi takım elbiseli bir yabancı tarafından sürülen yük arabası önce yavaş yavaş perona getirildi, ardından diğer arabaların arasında duran, kapısı ardına kadar açık cenaze arabasının yanına yanaştırıldı.

Tish bir yandan korumacı bir bakışla izlediği tabuttan gözünü ayırmadan, "Babam da gelmek istedi Laurel,

ama onu böyle durumlardan uzak tutmaya çalışıyoruz,” dedi. Laurel’in koluna girmişti.

Bir anda Laurel’in öbür yanında beliren takım elbiseli adam, “Ben Mr. Pitts, umarım beni hatırlıyorsunuzdur,” dedi. “Babanızı ne yapmamızı istersiniz?” Laurel cevap vermeyince, sözüne devam etti, “Onu salonumuzda mı ağırlayalım? Yoksa ebedî istirahatine evde mi devam etsin?”

“Babam mı? Şey – kendi evinde,” dedi Laurel kekeleyerek.

“Evde. Tören saatine kadar. İlk Mrs. McKelva’da da öyle yapılmıştı,” dedi adam.

“Artık Mrs. McKelva benim. Cenaze levazımatçısıysanız, işinizi benimle göreceksiniz,” dedi Fay.

Tish Bullock, Laurel’a göz kırptı. Laurel bunun, nedimelerin şiddetli mutluluk ya da hüznün anlarında aralarındaki dayanışmayı göstermek için kullandıkları bir işaret olduğunu ancak bir süre sonra hatırladı.

Karaya vuran okyanus dalgalarını andıran kuvvetli bir patırtı koptu. Cenaze arabasının kapısı çarparak kapatılmıştı.

“–sabah ona doğru gelip alabilirsiniz,” diyordu cenaze levazımatçısı, Fay’e. “Ama önce, doğru düzgün bir ortamda sizinle baş başa kısa bir toplantı yapalım ki, sizin de fikrinizi–”

“Yapmaz olur muyuz,” dedi Fay.

O sırada cenaze arabası yola çıktı. Main Caddesi’nden sola döndü, adliyenin demirlerinin önünü kapattı, ardından Presbiteryen Kilisesi’nin arkasında gözden kayboldu.

Mr. Pitts arkasına dönüp Laurel’a başıyla selam verdi. “Bu hanımı az sonra size teslim edeceğim,” dedi.

Miss Adele, Laurel’in omzundan paltosunu aldı, diğer nedimeler de bavulları paylaştı. Bullock’ların külüstür Chrysler’ı hazır beklemekteydi.

Mount Salus kasabasına alacakaranlık çökmüştü. Main Caddesi'nden sağa sapıp üç buçuk sokak ilerlediler.

McKelva'ların evinin her iki katındaki pencerelerden ışık fışkırıyordu. Tish sıra sıra park etmiş arabaların yanından geçip evin garaj yoluna doğru saparken Laurel fulyaların çiçeklendiğini gördü – uzun flamalarıyla bahçenin her yerine yayılmış, bembeyaz, yüzlerce minnacık borucuk. Tish hafifçe kornaya basınca ön kapı açıldı, Miss Tennyson Bullock evden dışarı saçılan ışıkların arasından katı bir cisim gibi çıkarak verandaya kadar geldi.

Laurel arabadan indi, çimenleri hızla geçip basamakları koşarak çıktı. Miss Tennyson (Tish'in annesi) melodili bir sesle, "Ah, öyle kıymetli biriydi ki!" diye bağırdı. Laurel'a sarılıp bağrına bastı.

Yarım düzine –belki bir düzine– eski aile dostu evde onları bekliyordu. Laurel içeri girince hepsi koridorun iki kanadındaki odalardan çıkıp holde toplandı. Çoğunun yüzünde önceden çalışılmış tebessümler vardı, hepsi ona hâlâ eskisi gibi "Laurel McKelva" diye hitap ediyordu. Yargıç McKelva'nın başına gelenler onun evinde, kendi kapısının ardındaki kimseyi şaşırtmamıştı sanki. Laurel, Presbiteryenlerin bu konuda iyi olduğunu anımsar gibi oldu.

Derken oturma odasından kalın bir erkek sesi, bir homurtu duyuldu ve Binbaşı Bullock kalabalığı yarıp sallana sallana hole geldi, isyan ediyordu. "Kimse bana *maval okumasın*. Hayatında bir kere bile hastalanmamıştı bu adam!" Laurel yanına gidip onu kızarmış yanğından öptü.

Evdeki tek erkek oydu. Muhtemelen nedimeler ve henüz dul kalmamış olan diğer hanımlar, bir tür nezaket icabı, kocalarından bu gece evde kalmalarını istemişlerdi. Laurel'in elinden çantasını ve ezilmiş eldivenlerini alan Miss Tennyson, saçının arkasını okşadı. O, Laurel'in

annesinin en eski arkadaşıydı, Mount Salus'a gelin geldiğinde tanıştığı ilk kişiydi.

Şimdi Tish'e yan gözle bakıp, "Mr. Pitts, Fay'ı bulabildi mi?" diye sordu.

"Onu az sonra bize teslim edecekmiş," dedi Tish, Mr. Pitts'i mükemmelen taklit ederek.

"Zavallı kadıncağız! Fay ne durumda, Laurel?" diye sordu Binbaşı Bullock.

Laurel en sonunda, "Fay'ı pek iyi anladığımı söyleyemem," dedi.

"En iyisi Laurel'dan bunu istemeyelim," diye araya girdi Miss Adele Courtland.

Miss Tennyson, Laurel'ı yemek odasına götürdü. Nedimler masaya yiyecekleri diziyordu. Yan sehpa içki tepsisi, şişeler ve kadehler vardı; orada onlara sırtı dönük duran Binbaşı Bullock bir şişeyi kafaya dikmiş hızla içiyordu. Laurel kendini yemek masasındaki eski yerinde otururken buldu. Oturan tek kişi oydu, diğer herkes ona servis yapmaya çalışıyordu. Miss Tennyson, Laurel'ın yemek yemesini sağlamak için omzunun hemen arkasında duruyordu.

"Bu kalabalığın benim evimde ne işi var?"

Fay'in sesi holde çınladı.

Miss Tennyson onu karşılamaya giderken, "Kilerde bir sürü tart var, buzdolabı ağzına kadar dolu," dedi. "Yemek masasındakiler de aç karnına yatağa girmenizi engeller."

"Davet verdiğimi bilmiyordum," dedi Fay. Yemek odasının kapısının eşikine kadar gelip etrafa baktı.

Tish, "Biz Laurel'ın arkadaşlarıyız, Fay," diyerek kendilerini hatırlattı. "Biz altımız, Laurel'ın nedimeleriydik."

"Kıymetli nedimelerinin bana ancak bu kadar faydası dokunabilirdi zaten. Peki salonumda kendi evindeymiş gibi oturanlar kim?" Koridordan salon tarafına geçti.

“Fay, onlar başkanlığını artık benim yürüttüğüm Bahçecilik Kulübü’nün son kalan emektar üyeleri,” dedi Miss Tennyson. “Buraya – Laurel’ın annesinin anısının hatırina geldiler.”

“Becky’nin Bahçecilik Kulübü’nden bana ne?” diye çıkıştı Fay. Başını salona uzatıp, “Cenaze töreni şimdi değil, yarın,” dedi.

“Onları şimdi gitmeye ikna edemeyiz,” dedi Miss Tennyson. “Çiçeklerini bile toplayıp gelmişler.”

Laurel sandalyesinden kalktı, Miss Tennyson ile diğer hanımların yanına gitti. “Onların hepsi babamın arkadaşı, Fay. Burada bizi karşılamasını isteyeceği herkes gelmiş,” dedi. “Ben de burada olmalarını istiyorum.”

“Bu daha büyük haksızlık. Benim sırtımı yaslayabileceğim kendimden başka kimsem yok.” Fay’ın gözleri konukların arasındaki tek erkeği aradı ve onu suçladı. “*Benim* hiç kimsem yok,” diye feryat etti ve yıldırım hızıyla yukarı çıktı.

“Zavallı kadıncağız, çok çaresiz,” dedi Binbaşı Bullock. “Ona destek olmamız gerekecek.” Binbaşı etrafına bakındı, bavullar hâlâ giriş kapısının yanında duruyordu. Üç bavul vardı: Biri Yargıç McKelva’nınkiydi. Binbaşı Bullock bavulları yüklenip üst kata çıkardı. Neredeyse hemen ardından tekrar görüldüğünde adımları daha da ağırlaşmıştı. Dümdüz havaya kaldırdığı elinde tuttuğu askıda, yere kadar uzanan siyah, kışlık bir takım elbise asılıydı. Binbaşı merdivenin sahanlığında hızla döndüğünde takım elbise binbaşından daha çok sallandı. Binbaşının diğer elinde bir ayakkabı kutusu, kolunun altında da deri bir çanta vardı.

“Beni Pitts’lere yolluyor, Tennyson,” dedi. “Bunları götürecekmişim.”

“Yol boyunca böyle açıkta mı taşıyacaksın?” diye karşı çıktı Miss Tennyson. “Ama tabii Fay’den bunları paketleme zahmetine girmesini isteyememiştir.”

“Bir erkek olarak odasında kalmam doğru olmazdı,” dedi sertçe. Ama o sırada kolunu bükmüş bulundu, takım elbise bir an için gevşeyip sarktı ve pantolonun paçaları yere sürtündü. Adam kadınların arasında ayakta kalakaldı ve bağırdı. “Hâlâ inanamıyorum! Clint hayata nasıl veda eder, Pitts nasıl onu toprağa—”

“Tamam, senin yerine ben inanırım,” dedi Miss Tennyson onun yanına giderken. Takım elbiseyi kaldırıp koluna astı, şimdi sakarlık edip düşürmesi daha zordu, hem kıyafet insan gibi görünmüyordu en azından. “Şimdi yola çık ve onun isteğini yerine getir. Bu akşam illa geleceğim diye tutturan *sendin!*”

Üst katta, yatak odasının kapısı hafifçe çarpıldı. Laurel bu kapının çarpıldığını daha önce hiç duymamıştı. Binbaşı Bullock’ın yanına gidip bir an için yanağını yanağına yasladı, o sırada adamın yanağını ıslatan gözyaşlarını ve nefesindeki viski kokusunu fark etti. Binbaşı ilerleyerek apaydınlık evden çıktı.

Tish koşarak arkasından seslendi, “Baba dur, ben seni arabayla bırakırım!”

Ayrılık vakti gelmişti, herkes sabah erkenden döneceğine söz vererek iyi geceler dileyince Laurel onları kapıya kadar geçirdi, arabalar yola koyuluncaya dek kapıda bekledi. Sonra salondan geçip kütüphanenin kapısına geldi. Babasının eski sandalyesi, masasının ardında dimdik duruyordu.

Sonra mutfaktan tabak çanakların özenle üst üste dizilme seslerini duydu. Kilerden geçerek mutfağa girdi.

“Benim.”

Laurel mutfakta Miss Adele Courtland’ı bulacağından emindi. Yemeklerin hepsini kaldırmış, bulaşıkları yıkamış, kayık tabağı kuruluyordu. Annesinin çok sevdiği Haviland porselen takımından, üzerinde ufak ufak kocayemiş –“defne”– desenleri olan bir tabaktı bu.

Miss Adele özür diler gibi bir edayla, "Kısa süre sonra burada her şey yeniden başlayacak," dedi.

Laurel, "İyilik yapmadan duramıyorsunuz. New Orleans'tayken babam da sizin için aynısını söylemişti," dedi. Sonra, "O -Dr. Courtland- da öyle, dünyanın en iyi insanlarından biri."

Miss Adele başıyla onayladı.

"Olanların babamın gözüyle hiçbir ilgisi yok. Babam görecekti," diye anlatmaya başladı Laurel. "Dr. Courtland gözü konusunda haklıymış. Elinden gelen her şeyi yaptı." Miss Adele başını salladı ve Laurel, "Bu olanlar, anne-me olanlardan farklıydı," diyerek lafını bitirdi.

Miss Adele mutfak masasından üst üste duran tabakları alıp oturma odasına götürdü, her birini porselen dolabındaki yerlerine yerleştirdi. Kayık tabağı, sos kâsesinin arkasındaki sacayağına koydu. Bardakları kaldırdı, küçük şarap kadehlerini, cam tıpası henüz hiç açılmamış karafın etrafındaki yerlerine dizdi. Yıkılacak gibi duran eski büfeyi sarsmamaya özen göstererek titrek cam kapığı nazikçe kapattı.

"Herkes kendi bildiği gibi yaşıyor, hatta bana kalırsa bir anlamda, kendi bildiği gibi de ölüyor, Laurel." Arkasını döndü, şamdandaki mumun ışığı onu aydınlatıyordu. İnce hatlı zarif yüzü, mutfakta tek başına çalışırken daha da solmuştu sanki. Ak düşmüş saçını, birinci sınıfta Laurel'in öğretmeniyken nasıl topluyorsa hâlâ öyle gevşek bir topuzla topluyordu. Sesi her zamanki gibi otoriterdi. "Şimdi yat uyu, Laurel. Sabah hepimiz yine burada olacağız, üstelik başka bir sürü kişi daha olacak. İyi geceler!"

Her zamanki gibi mutfak kapısından çıktı ve iki evin ortak bahçesinden geçerek kendi evine girdi. Hava karanlık ve rayihalıydı. Courtland'ların mutfağının ışığı yanınca Laurel arka kapıyı kapattı, sonra evde dolaşarak

tek tek bütün ışıkları söndürdü. Merdiveni aydınlatan tek ışık, Laurel'ın başucu lambasından geliyordu, nedimeler ışığı önceden onun için açmış olmalıydı.

Odasına girince soyundu, pencereyi açtı, parmaklarının bulduğu ilk kitapla yatağa girdi ve kitabı açmadan öylece yattı.

Mount Salus gecesinin sessizliği şimdi biraz daha farklıydı. Yeni yapılan otoyoldan, tekrar tekrar pencereye çarpıp duran asabi bir sineğin vızıltısına benzeyen trafik sesi geliyordu.

Laurel küçükken, şu an yattığı odada ve yatakta, aynı bu şekilde gözlerini kapatarak yatar ve her gece merdivenleri aşıp kulağına kadar gelen, sevdiği iki kişinin kitap okuma seslerini dinlerdi. Bir türlü uykuya dalamaz, bu keyfi bozmamak için uyanık kalmaya çabalar-
dı. Kendi kitaplarını seviyordu, ama annesiyle babasının kitaplarını, bu kitaplar onların sesiyle okunduğu için, daha çok seviyordu. Sessizliğin okumalarını bölmesine ya da araya girmesine hiç izin vermeksizin, Laurel'ın duyabileceği şekilde birbirine kitap okuyan bu iki ses, gecenin ilerleyen saatlerinde kesintisiz tek bir sese dönüşür ve Laurel uyuyormuş gibi hiç kıpırdamadan dinlerken onu sarıp sarmalardı. Laurel, masallardan fırlamış, altın yazmalı ve işlemeli kadifeden bir kelimeler pelerini altında uykuya dalar, onlar okumaya devam ederken rüyalar âlemine girerdi.

Fay bu gece Hibiscus'takinden daha uzakta uyuyordu –bu evde birbirlerini duymaları mümkün değildi– ama farklı bir açıdan birbirlerine daha yakındılar. Fay, Laurel'ın doğduğu ve annesinin öldüğü yatakta yatıyordu. Laurel bu gece alt kattaki salonda, şöminenin üzerindeki duvar saatine kulak verse de hiçbir şey duyamadı.

2

Kaçınılmaz vakit gelip çatınca Laurel yatağından kalktı ve sabahlığıyla alt kata indi. Saat yediydi, hava açık ve aydınlıktı, döşemelerin ve yemek masasının üstündeki cila, sabahın gölgeleriyle benek benekti. Ve işte Missouri de şapkası ve paltosuyla mutfağın ortasında duruyordu.

“Duyduklarıma inanayım mı?” diye sordu Missouri. Laurel yanına gidip onu kucakladı.

Missouri şapkasını ve paltosunu çıkarıp çantasıyla birlikte askıya astı. Ellerini yıkadı, sonra temiz bir önlük çıkarıp silkeledi, Laurel’in annesinin Mount Salus’taki hayatı boyunca Missouri her sabah güne böyle başlamıştı.

“Eh, *ben* buradayım, siz de buradasınız,” dedi Missouri. Avutmak ve avunmak için söylenmiş bir söz. Missouri bir anlık tereddütten sonra devam etti, “O, her zaman Fay Hanım’ın kahvaltısını yatakta etmesini isterdi.”

“O zaman onu nasıl uyandıracağını biliyorsundur,” dedi Laurel. “Kahvaltıyı götürünce uyandırırısın, olur mu?”

“Babanızın hatırına yaparım,” dedi Missouri. Yüzüne yumuşak bir ifade yerleşti. “Şımartacak birinin olması onu çok mutlu ediyordu.”

Kısa bir süre sonra, Missouri elinde tepsiyle mutfaktan yeni çıkmıştı ki, arka kapıdan Miss Adele Courtland

geldi. Üzerinde en şık kıyafetleri vardı – elbette programını bugün çocuklarına ders vermeyecek şekilde ayarlamıştı. Laurel’a ellerindeki demet demet fulyaları uzattı, tepesinden bükük, gri-beyaz, kare çanaklı fulyalar.

“Benimkileri kimden aldığımı biliyorsun – onunkiler de dışarıda, hepsi çiçek açtı. Gümüşzil¹ ağacı,” diye hatırlattı Miss Adele. “Bunları koyabileceğim bir yer var mı?”

Yemek odasından geçip salonu dolaştılar. Bütün ev çiçeklerle doluydu; Laurel onları ilk defa şimdi, bu sabah fark ediyordu: Civardaki komşuların vazolar ve sürahiler eşliğinde getirdiği, Mount Salus’un erik ve yaban elması ağaçlarından kesilmiş dallar, incecik sarı yaseminler, demet demet nergisler...

“Babamın masası—?”

Missouri merdivenden seslendi, “Miss Laurel, Miss Fay’e tekrar tekrar seslendim ama kahvaltısını almak için kalkmıyor.”

“İşte günün başladı, Laurel,” dedi Miss Adele. “Kapıya ben bakarım.”

Laurel yukarı çıktı, kapıyı çaldı, ardından büyük yatak odasının kapısını açtı. Pencereilerin arasında, eskiden annesinin dolaplı yazı masasının olduğu yerde şimdi yatak duruyordu. Yatak pembe ışık huzmeleri içinde yüzüyordu adeta. Şömineyle aynı yükseklikteki maun yatak başı tepeden tırnağa pembe satenlerle kaplanmıştı, yatağın ayakucundan pembe saten firfırlar sarkıyordu; pencereler de pembe satene boğulmuştu. Fay başının üstünde kavuşturduğu gevşek yumruklarıyla örtülerin altına gömülmüş, yatağın tam ortasında uyuyordu. Laurel, Fay’in yüzünü değil, vücudun en savunmasız yeri olan ensesini görebiliyordu sadece; acaba insan uyurken gör-

1. *Halesia carolina*, Piyemonte ve ABD’nin güneyinde yetişen küçük bir ağaç türü. (Y.N.)

düğü biri hakkında peşin fikirli davranıp davranmadığını sorgulamadan edebilir mi, diye sordu kendine. Sonra şömine rafının üzerine biblo gibi yerleştirilmiş yeni yeşil ayakkabıları gördü.

“Fay!” diye seslendi.

Fay’den karşılık gelmedi.

“Sabah oldu, Fay.”

“Git, uyu.”

“Ben Laurel. Saat on olmak üzere. Birazdan misafirler gelir, seni soracaklardır.”

Fay kollarından destek alarak doğruldu ve omzunun ardından bağırdı, “Dul kalan benim! Ben aşağı inene kadar beklesinler.”

Laurel dışarı çıkarken, kahvaltıyı getiren Missouri, “Güzel bir kahvaltı sizi şimdi toparlar,” diyerek içeri girdi.

Laurel banyo yaptı, giyindi. Saçına firkete takmaya çalışırken, aşağıdaki ufak çaplı tantana merdivenleri tırmanıp kulağına ulaştı ve ellerini titretti. Bir ses herkesin sesini bastırıyordu: Miss Tennyson Bullock her şeyi kontrol altına almıştı.

Laurel merdivenden inerken yaşlı bir hanım, “Demek bu sefer seni eve getirme sırası Clint’teymiş,” dedi ona. Laurel’in o ilk an onunla ilgili hatırlayabildiği yegâne şey, bir çocuğun bu kadının bahçesine kaçan topunun bir daha geri alınamamış olmasıydı.

“Evet, kız çocuklar dizimizin dibinden ayrılmamalı ki biz ihtiyarlara daha iyi göz kulak olabilsinler,” dedi Miss Tennyson Bullock, Laurel’ı merdivenin başında sıkı sıkı kucaklarken. “Tatlım, baban geldi.”

Miss Tennyson herkesi salona yönlendirdi. Her yer loştu. Alt kattaki yüksek pencerelerin perdeleri örtülmüştü. Salonda gündüz vakti lambalar yanıyordu ve Laurel içeri girdiğinde mobilyaların yerinde bir terslik ol-

duğunu hissetti. Birkaç kişi ayağa kalkıp geçmesi için ona yol verir gibi hareket etmeden durdu.

Salonla kütüphaneyi birbirinden ayıran katlanır kapı ardına kadar açılmış ve tabut bu alana yerleştirilmişti. Tabutu yükseltmek için kullanılan platformun üstüne, tekerleklerini hasbelkader gizleyen lime lime olmuş kadife bir örtü örtülmüştü. Tabutun arkasında duracak pano eğreltiotlarıyla süslenmekteydi. Derken panonun ardından, Laurel'in annesinin "Baptist surati" olarak nitelendirdiği türden, ufak yüz hatları ortada toplanan geniş, kare suratlı bir adam çıktı.

"Tekrar merhaba, Miss Laurel, ben Mr. Pitts. Rahmetli annenizi çok iyi hatırlıyorum," dedi. "İnanıyorum ki şimdi babanızdan da memnun kalacaksınız." Elini uzatarak tabutun kapağını kaldırdı.

Yargıç McKelva kışlık takım elbisesiyle tabutta yatıyordu. Etrafını çevreleyen, mücevher kutularına özgü parlak saten kumaş, üst kattaki pencereleri boğan, yatağın dört bir yanına saçılmış o sıcak, abes pembeyle aynı tondaydı. Babasının kocaman surati pembeyi yansıttığı için uzun, kemikli yanakları deniz kabuğu ya da inci gibi görünüyordu. Gözlerinin altındaki koyu lekeler insana mahsus hataların izlerini yok etmek istercesine silinmişti. Her zamanki asık suratlı ifadesinden geriye burun deliklerinin kara alevi ile ağzının kenarındaki kırışıklar kalmıştı yalnızca. Tabutun kapağı, vücudunun yastığa dayalı üst kısmını göstermeye yetecek şekilde, yarısına kadar açılmıştı, belden aşağısı görünmüyordu. Tüm bunlara rağmen onu başkasıyla karıştırmak mümkün değildi.

"Kapağı kapatın," dedi Laurel yavaşça Mr. Pitts'e.

"Beğenmediniz mi?" Ama suratındaki ifade şimdiye dek memnun edemediği kimse olmadığını söylüyordu.

"Ah, şuraya bak," dedi Miss Tennyson, Laurel'in yanına gelirken. "Ah, şuraya *bak*."

“Kapağın açık kalmasını istemiyorum, lütfen,” dedi Laurel, Mr. Pitts’e. Miss Tennyson’ın eline dokundu. “Babam buna asla izin— annem öldüğünde onu tüm bakışlardan korumak—”

“Annenin durumu farklıydı,” dedi Miss Tennyson kararlılıkla.

“Babam annemin dileğini yerine getiriyordu,” dedi Laurel. “Burada herkesin gözleri önünde yatmasını diye—”

“Ve ben bu yaptığından dolayı babanı asla affetmedim. Kimse Becky’le doğru düzgün vedalaşamadı,” dedi Miss Tennyson aynı anda. “Üstelik tatlım, baban Mount Salus’un önde gelenlerinden. O bir McKelva. Topluma mal olmuş biri. Toplumu ondan mahrum bırakamazsın, öyle değil mi? Ah, harika görünüyor.”

“Babamı onların bakışlarından uzak tutmak isterim,” dedi Laurel.

“Tabutun açık tutulmasını Miss McKelva istedi,” dedi Mr. Pitts.

“Gördün mü? Fay’i onu görmekten mahrum bırakamazsın,” dedi Miss Tennyson. “Karar verildi o halde.” Kollarını açarak kalabalığı salona buyur etti.

Laurel tabutun önündeki yerini aldı ve taziyeye gelenleri karşılamaya başladı.

Gelenler önce ona sarılıyor, ardından durup babasına bakıyorlardı. Nedimeler ve eşleri, tüm o arkadaş grubu, ilkokul birden lise sona kadar birlikte okumuşlardı, şimdi de birbirlerinden ayrılmıyorlardı. Babasının ilçe barosundan, kilise heyetinden, Avcılık ve Balıkçılık Kulübü’nden arkadaş grupları da öyle; onlar da birbirlerine yapışık gibi görünseler de merkezinde tabutun bulunduğu yavaşça dönen bir tekerin jantı misali dönüp dönüp aynı yere geliyorlardı aslında.

Presbiteryen papazın karısı, Yargıç McKelva’nın na-

aşı yeni doğmuş bir bebekmişçesine, “Onu görebilir miyim?” diye diye sağa sola dirsek atıp kendine yol açarak öne kadar geldi. Bir dakika boyunca öylece yatan yargıçtan gözlerini ayırmadı. “Ben de Virginia domuzu jambonumu kimin için sakladığımı merak ediyordum,” dedi Laurel’a dönüp onu belinden sıkarak. “Domuz jambonunun nasıl adam edileceğini ve herkesin yiyebileceği şekilde nasıl hazırlanacağını bana ilk öğreten *annendi*. Şimdi sizin mutfağa gidiyor.” Tabuta doğru dönüp başını salladı. “Maalesef kocam biraz gecikecek. Biliyorsun, *böyle* insanlar her Allahın günü ölmüyor. Evde bornozuyla oturmuş, ona nasıl layık olacağını düşünerek saçını başını yoluyor.”

Kapıdaki yerinde duran Miss Adele, “Ah, Dot geldi,” dedi.

Kasabadaki herkes ona kısaca Dot derdi. Dot, yüksek topuklu pabuçları ve yirmili yaşlara özgü vurdumduymaz yürüyüşüyle kapıdan girdi.

Tabuta yaklaşırken gırtlaktan gelen bariton sesiyle, “Gelmeden edemedim,” dedi.

Yetmiş yaşlarında olmalıydı. Yıllarca Yargıç McKelva’nın özel sekreterliğini yapmıştı. Yargıcın emekliye ayrılmasına çok iççerlemişti. Yargıç onun hemen başka bir iş bulmasına yardımcı olmuştu elbette ama Dot onu hiç affetmemişti.

Dot bir yandan yargıca bakarken bir yandan da, “Onun yanında çalışmaya başladığımda,” diye anlatmaya koyuldu, “Jackson’da bir mağazada gördüğüm Mahjong setine maaşımın otuz beş dolarını vermiştim. İndirimdeydi, yüz dolardan düşmüştü. Bugün hâlâ bunu niye yaptığımı anlayabilmiş değilim. Ama bu tatlı adam, ‘Olur mu öyle şey, Dot,’ demişti, ‘insanın kendisine hediye almasında ne sorun olabilir? Güle güle kullan. Kızma kendine böyle. Beni de üzüyorsun,’ demişti. Bu nazik tavsiyesini hiçbir zaman unutmam.”

Miss Tennyson Bullock iç çekerek, "Mahjong!" dedi. "*Zafer Sabahı* filminden, şimdi hatırladım."

Dot, Miss Tennyson Bullock'ın unuttuğu bir film değil de Yargıç McKelva'nın ta kendisiymiş gibi ona ters ters baktı. "Tennyson," dedi yargıcın cansız bedeninin üstünden, "seninle bir daha konuşmayacağım."

Birisi şömineyi yakmıştı, halbuki hava serin değildi ve salon konuşan, nefes alıp veren kişilerle gitgide dolmaktaydı.

Binbaşı Bullock, "Evet, şömineyi yakarak iyi ettiniz," dedi. Laurel'ın yanına geldi ve sanki kendi suratı hissizmiş gibi yanağını Laurel'inkine sürttü. Nefesi Noel sabahları gibi -viski- kokuyordu. "Mississippi Barosu'nun en adil, en tarafsız, en tatlı adamı," dedi; sanki nereye bakacağını bilemiyordu, Yargıç McKelva'nın suratını görmezden gelmeye çalışırken en sonunda gözü, takım elbiseli bedeninin yanına kapalı bir çanta gibi yerleştirilmiş eline takıldı. "O zavallı kadıncağız acaba ne zaman toparlanıp aşağı iner?"

"Birazdan gelir," dedi Miss Tennyson. Onun böyle zor zamanlarda söylediği şeyler, dünyanın en kati gerçekleri gibi gelirdi insana. Sesindeki titreşim bu katiyeti yansıtırdı.

3

Ön taraftaki pencerenin başında duran ihtiyar Mrs. Pease, perdeleri aralayıp, "*Bunlar* da ne istiyor şimdi?" dedi.

"Polly," diye uyardı Miss Adele.

Eşit derecede şişman iki kadın ve bir adam Miss Adele'i geçip salona girerken herkes onlara döndü, oturanlar ayağa kalktı.

"Kesin burasıdır dedim ben, tam büyük bir cenaze töreni düzenlemeye uygun bir ev çünkü," dedi yaşlı şişman kadın. "Wanda Fay nerede? Onu göremiyorum."

Yaşlı kadın konuşurken genç kadınla birlikte tabuta yaklaştılar, yanından geçerlerken de içine baktılar. Laurel yabancıardan birinin kendisini diğerine tanıttığını duydu.

"Anne, yargıçla Becky'nin kızı bu," dedi genç kadın.

Annesi Yargıç McKelva'nın sigara içerken oturduğu ve şu an tabutun hemen yanında duran koltuğa kurulurken, "Demek ki daha çok Becky'ye benziyormuş," dedi. "Babana benzemiyorsun," dedi Laurel'a. "Küçük kızım nasıl da gösterişli bir tabut almış. Kışkandım." Diğer adama döndü. "Bubba bak, yargıçla Becky'nin kızı."

Yanlarındaki adam dirseğinden kırarak kolunu kaldırdı ve Laurel'ın dibinden ona el salladı. Üzerinde rüzgârlık vardı. "Merhaba."

“Ben Madrid, Texas’lı Mrs. Chisom. Wanda Fay’in annesiyim,” dedi şişman kadın Laurel’a. “Bunlar da diğer çocuklarımdan ikisi – Madrid, Texas’lı Sis ve Madrid, Texas’lı Bubba. Birkaç kardeşleri daha var ama onlar gelmek istemedi.”

“Eh, geleceğinizi bilmiyordum,” dedi Miss Tenn-
yson, sanki söylenebilecek tek şey buymuş gibi.

Binbaşı Bullock selamlaşmak üzere yanlarına geldi. “Ben Binbaşı Bullock!”

“Yolun ne kadar sürdüğünü merak ediyorsanız, Madrid’den buraya gelmem neredeyse sekiz saatimi aldı,” dedi rüzgârlıklı adam. Madrid’i, Mildred der gibi sonunda vurguyla telaffuz ediyordu. “Nehri Vicksburg’da geçtik. Dönerken de aynı yoldan geçeceğiz. Çocukların hepsi arabaya doluşmak istedi ama anneleri izin vermedi, böyle bilinmedik yerde ne mikrop kapacakları belli olmazmış. Haklı tabii. Anlayacağınız çocukları anneleriyle karavanda bıraktım, hiçbirini getirmedi. Wendell nerede?”

Genç kadın, “Eve bakıyordur herhalde,” dedi. Aslında şişman değil, hamileydi.

“Sis ise maaile geldi. Sis,” dedi adam. “Bak, bu ilk karısının kızıymış.”

“Onun kim olduğunu biliyordum ben zaten, tanıştırmana gerek yoktu. Seni tanıyormuş gibi hissediyorum,” dedi Fay’in ablası, Laurel’a.

Tuhaf bir şekilde Laurel da böyle hissediyordu. Fay onların hayatta olmadığını söylemişti ama Laurel hepsini daha önce görmüş gibiydi.

“Benimkilere biz dışarı çıkana kadar bahçede oynayın dedim,” dedi Sis. “Bu onları oyalayacaktır.”

İhtiyar Mrs. Pease perdelerin önündeki yerine dönmüştü bile, çaktırmadan dışarıyı izlerken ayağını yere vuruyordu.

Binbaşı Bullock çok memnun görünüyordu. "Onları buraya getirtmek hiç zor olmadı," dedi. "Davet edildikleri için çok sevindiler." Hole doğru umutla baktı.

"Ama *bizi* uyarmayı unutmuşsun," dedi Miss Tenn-yson.

Laurel parmağının üzerinde gezen bir parmağın, yüzüğünün altını kaşındığını hissetti. "Yoksa *senin* de mi kocanla şansın yaver gitmedi?" diye sordu Mrs. Chisom.

"Hem de evlendikten bir yıl sonra," diye yetiştirdi ihtiyar Mrs. Pease. "Öldü gitti. Savaş. Donanmadaydı. Cese-di hiç bulunamadı."

"*Oyuna* gelmişsin *sen*," dedi Mrs. Chisom.

Laurel parmağını kurtarmaya çalıştı. Mrs. Chisom, Laurel'in parmağını bırakıp ayıplarmış gibi kolunu dürttü. "O halde ne baban var ne annen, ne kardeşin ne kocan ne de çoluk çocuk. Hiç kimsen yok, bir başınasın."

"O da nereden çıktı! En eski arkadaşları yanında işte!" Mount Salus'un belediye başkanı orada durmuş, Laurel'in omzuna vuruyordu. "Şunu da belirteyim: Banka kapandı, meydandaki çoğu dükkân tören sırasında kapatmayı kabul etti, belediye daireleri de kapalı. Adliyenin bahçesindeki bayrak yarıya indirildi, okul erken dağılacak. Kimsen yok diyenlere bu yeterli cevap olmalı!"

"Arkadaşlar bugün var, yarın yok," dedi Mrs. Chisom, Laurel'a ve belediye başkanına. "İnsanın ailesi gibisi yoktur. Tanrı sıralı ölüm versin. *Benim* canımı onlardan önce alsın. Nasıl, iyi fikir, değil mi çocuklar?"

Mrs. Chimson sorusuna yanıt beklerken odaya koşa koşa ufak bir delikanlı girdi. Delikanlı ne Mrs. Chimson'a ne de başka birine baktı. Üstünde kovboy kıyafetleri, başında kovboy şapkası, belinde de çift tabanca kılıflı kemer vardı. Nereye gittiğini fark edince durdu.

"Wendell, biraz daha yaklaşacaksan şapkanı çıkar," dedi Sis.

Delikanlı şapkasını çıkardı, tabuta yaklaştı, Laurel'in yanında parmak ucunda yükseldi. Ağzı açıldı. Yedi yaşında var yoktu, nazik ve çelimsizdi. Bakmakta olduğu acımasız surat ile kendi suratı, birbirine böyle yakın dururken aynı derecede savunmasızdı.

"Niçin şık giyinmek istemiş?" diye sordu çocuk.

"Eve girmesine izin verilirse soru sormayacağına söz veren kimdi bakayım?" diye sordu Sis.

"Evet, biz maaile sıkı sıkıya kenetlenmekten yanayız," dedi Mrs. Chisom. "Bubba evlenince karavanını benim bahçeme çekti, Irma çamaşır ipini istediği kadar uzağa gerebiliyor. Sis evlendikten sonra taşınmaya yeltenmedi bile. Duffy hemen bize sığıniverdi."

"Onun adı ne?" diye sordu Wendell.

"Wendell, bir koşu şu merdivenleri çık da Wanda Fay Teyze'ni bulmaya çalış bakalım. Söyle aşağı insin, onu kimler bekliyormuş görsün," dedi Bubba.

"İstemiyorum," dedi Wendell.

"Neden korkuyorsun? Yukarıda kimse seni ısırılmaz. Koş bul onu," dedi babası.

"İstemiyorum."

"Bizi görmek istiyorsa acele etmesi lazım," dedi Bubba. "Çünkü az sonra Madrid'e dönmek üzere yola koyulmamız gerekecek."

"Olmaz, bir saniye!" dedi Binbaşı Bullock. "Siz de tabuta el vereceksiniz."

"O ne demek baba?" diye bağırdı Wendell.

"Böylesi doğru olur," dedi Binbaşı Bullock odaya hitaben.

"Söyle ona derhal aşağı insin," dedi Bubba, Wendell'a. "Koş!"

"Ben burada kalmak istiyorum," dedi Wendell.

Sis, "Kusura bakmayın. Bu katıldığı ilk cenaze töreni de," dedi Laurel'a.

“Gel sana yargıcı göstereyim,” dedi Mrs. Chimson, Bubba’yı yatıştırmak için.

“Onu demin gördüm,” dedi Bubba. “Yetmiş bir yaşına merdiven dayamış birine göre genç gösterdiğini düşünmeden edemedim.”

“Haklısın. Hiç çökmemiş. Seninle gurur duyuyorum Wanda Fay,” dedi Mrs. Chisom tavana doğru. “Babanız çok çökmüştü, ne yapsalar gizleyemediler.” Laurel’a döndü. “Ama kimse onun gibi ağzına musluk suyu hariç hiçbir şey koymadan o kadar uzun dayanamazdı. Musluk suyu; Mr. Chisom bundan başka bir şeyi ağzına süremiyordu. Şikâyet edecek mi diye bekledim durdum, gıkı çıkmadı. Kanser olmuştu ama hiç yakınmazdı, en azından benim yanımda. Çünkü ikimiz de aslen Mississippiliyiz, eski toprağımız biz!”

Laurel’ın diğer yanından tüylü şapkası ve elma yanaklarıyla iriyarı bir kadın belirip ona gülümsedi. “Bu güzel evde, bu misafirperver ailenin verdiği kim bilir kaç Noel davetine katıldım, ah ah, unutmak mümkün mü?”

Bu kadın aklını oynatmış olmalıydı, yine de o bile Yargıç McKelva’nın açık tabutundan uzak tutulamıyordu. Kadın ona doğru ağır aksak ilerlerken, Laurel kadının ayakkabılarının aşınmış topuklarını görünce onun şu terzi kadın olduğunu çıkardı. Bu kadın müşterilerinin evine gider, tüm günü üst katta dikiş makinesinin başında konuşarak, her şeyi dinleyerek, duyduklarını anlatacak ve her şeyi yamuk yumuk dikerek geçirirdi. Miss Verna Longmeier.

“İki salonun arasındaki kapıları açarlardı, müzik her yanı sarardı! Sonra da—” Miss Verna sanki bir metrelik mesafe ölçmüş gibi kolunu uzattı, “—sonra Clinton ile ben dansı başlatırdık,” dedi.

Mount Salus’ta kimse Miss Verna Longmeier’in anlattıklarının aksini iddia etmeye kalkışmazdı. Yaptığı ya-

muk dikişler kendisine gösterilecek olsa bile hemen cevabı yapıştırırdı: “İçinizde kim günahsızsa, ilk taşı o atsin.”¹

Belediye başkanı avucunu tabutun üstüne koyarken, “Bu asil Romalıyı her zaman kendime örnek almışımıdır,” diye ilan etti. “Devlet erkânına katıldığımda—” Baronun diğer üyelerinin yanına gitmek üzere hızlı adımlarla uzaklaştı. Laurel neredeyse hepsinin bir tür jüri misali, yemek masasının etrafındaki sandalyelere sıra halinde dizilip oturduklarını gördü.

Miss Thelma Frierson döşemeyi gıcırdatarak tabutun üzerine eğildi. Adliyedeki camlı bölmesinde yıllar boyunca balıkçılık ve avcılık lisansı belgelerini doldurmuştu. “İçten içe müthiş bir mizah anlayışı vardı,” derken omuzları düştü.

“Babam içten içe, olup bitenin komik *olmadığını* biliyordu,” dedi Laurel kibarca.

“Hastaneye gitmeye karar vermesi fena olmuş,” dedi ihtiyar Mrs. Chisom. “Madem neyin komik olmadığını biliyormuş.”

“Size söyleyeyim, hastanelerdeki laçkalıkları anlatmanın kimseye hayrı yok,” dedi Sis. “Irma, Amarillo’daki doğum servisinde olup bitenleri duysanız dudağınız uçuklar der.”

“Doktorlar ne yaptıklarını bilmiyor. Tek bildikleri fatura kesmek,” dedi Bubba.

“Ben bir de esas kime güvenmem biliyor musunuz? Hemşirelere!” diye bağırdı Mrs. Chisom.

Laurel onların arkalarında kalan, bir önceki nesil misyoner McKelva’ların zamanında Çin’den getirdiği ve hiç değişmeyen bir düzenle duvar saatinin etrafında asılı

1. Yeni Ahit, “Yuhanna”, 8:7. (Ç.N.)

duran baskı resimlere bakarken saatin durmuş olduğunu fark etti. Herhalde babası son kez kurduktan sonra kimse saati kurmamıştı. Akreple yelkovan kim bilir ne zamandan beri saat üçü gösteriyordu: Çin baskılarındaki zaman kadar durağandılar. Saatin yanına gitmek, babasının astığı yerden (kâğıt kaplı duvara yamukça çaktığı çividen) anahtarı alıp saati kurmak ve doğru zamanı gösterecek şekilde ayarlamak geçti içinden. Ama babasının yanından bir an olsun ayrılmak istemiyordu. Babasından, ömrü akıp giderken hastane yatağında yatıp dakikaları ve saatleri sayması nasıl beklenmişse, şimdi de yattığı yerden tabutun kapağını açık tutması, cansız bedeniyle açık kapağın ağırlığını taşıması bekleniyormuş gibi geliyordu Laurel'a. Hastanedeki yatağının yanında oturup babasıyla birlikte zamanın geçmesini beklediği gibi, şimdi de tabutun yanında bekliyordu. Saatin tik taklarını duyamadığı için kulağını ateşten gelen cızırtı ve tıslamalara vermişti.

Dr. Woodson diyordu ki, "Clint ile ben gençliğimizde köpeklerimizi aldığımız gibi ormana gider, bütün gün serserilik ederdik — hani şu Dünyanın Zirvesi dedikleri yer vardır ya? İçi çakıлтаşı dolu çukurlar vardır hani, oraya. Yıllardır onun doktoruyum, üstelik aynı yaştayız, ama bunca zaman sonra şimdi nedense aklıma ayağı geldi. Clint sarmaşığa asılmış sallanıyordu, çok hızlanmış ve çok yükseğe çıkmaya başlamıştı, iyice havalandığı bir an yere atladı ve yalınayak bir teneke parçasına bastı. Evden çok uzaktık, kan kaybından ölebilirdi! Onu kasabaya kadar sırtımda taşımış olmalıyım, varlığından haberdar olmadığım bir güç gelmişti üstüme. Bilirsiniz, Clint hiçbir şey onu öldüremezmiş gibi bir izlenim yaratırdı insanda... ama bence pek hassas bir adamdı."

Salonda hafif bir kahkaha koptu, kopmasıyla kesilmesi de bir oldu.

“Tören bu mu Sis Hala?” diye sordu Wendell Chisom. “Yoksa hâlâ başlamadı mı?”

“Ben ne zaman dersem o zaman başlayacak,” dedi Sis.

“Ben onu buraya kadar *taşıdıktan* sonra kendinden geçti. Ama artık civardaki evler görölüyordu. Şimdi self servis oto yıkamanın olduğu yere geldik. O gün Clint’in hayatını kurtardığımı söyleyebiliriz yani!”

“Babam *hakikaten* hassastı,” dedi Laurel.

“Benim öyle çok sağlık sorunum var ki, onun benden uzun yaşayacağını düşünürdüm,” diye sözüne devam etti doktor.

“Neden öyle olmadığını sormak ne size ne de bana düşer,” dedi Mrs. Chisom. “Tıpkı dedemle en büyük oğlum Roscoe arasındaki seçim gibi. Texas’ta hiç kimse Tanrı’nın Roscoe’yu yanına o zaman alarak ne anlatmak istediğine akıl sır erdiremedi.”

Wendell tabutun yanından ayrılıp babaannesinin suratını görebilmek için kucağına tırmandı. “Roscoe’ya ne oldu babaanne?”

“Kaç kere anlattım ya evladım. Pencercelerin, kapının altına bezleri sıkıştırmış, sonra hem ocağın dört gözünü hem de fırını açmış,” dedi Mrs. Chisom şefkatle. “İtfaiyeciler onu dışarı çıkarmayı başarmış, itfaiye arabasıyla son sürat Baptist Hastanesi’ne götürmüşler, doktorlar ellerinden geleni yapmış ama Roscoe’yu kurtaramamışlar. Çünkü o çoktan cennete gitmiş.”

“İtfaiye arabasını geçmiş yani? Sen de orada mıydın babaanne?” diye bağırdı Wendell. “Onları nasıl geçtiğini gördün mü?”

“Ben onun annesiyim. Annesi olarak güzel yüzünü bozacak daha fena işlere kalkışmadığına şükrediyorum. Hayatta en sevmediği şey ayıplanmaktı. Tabutunda yattarken kız gibi güzeldi. Canım benim, yere rahatça uzan-

mış, başının altına yastığı dayamış ve öylece son nefesini vermeyi beklemiş. Sakın ha senin böyle şeyler denediğini duymayayım Wendell,” dedi Mrs. Chisom.

Wendell arkasını dönüp Yargıç McKelva’ya baktı.

“Roscoe, Texas, Orange’daki arkadaşlarına aklından neler geçtiğini anlatmış. İş işten geçtikten sonra bana mektup yolladılar, meğer onları ağlaya ağlaya ararmış, onlar da onunla birlikte ağlarmış. ‘Birlikte ağlamak mı?’ diye yazdım o bana mektup yollayanlara. ‘Olan biteni annesine anlatsaydınız ya!’ İnsanları anlamak mümkün değil. Mektubumda dedim ki, ‘Otobüs bileti alacak param var. O kadar da fakir değilim. Madrid’den Orange’a gidiş dönüş bilet almıştım.’” İki ayağını da yere vuruyordu.

“Roscoe kurtuldu anne,” dedi Sis. “Kurtuldu, tıpkı orada yatan Yargıç McKelva gibi. Sen de benim gibi kendine bunu hatırlat.”

“Sonra bir mektup daha yazdım, dedim ki, madem bu kadar çok biliyorsunuz, o zaman oğlumu yiyip bitiren şey neydi, bari onu söyleyin annesine. En sonunda yola gelip cevap verdiler, meğer Roscoe benim bilmemi istememiş,” dedi Mrs. Chisom. Bir anda yüzüne masum bir ifade yerleşti ama bu ifade yalnızca bir an sürdü. Sonra kaldığı yerden devam etti, “Mr. Chisom gidince tek dayanağım Roscoe kalmıştı. Dediler ki, ‘Hazırlayın kendinizi, Mr. Chisom. Bundan böyle Mr. Chisom’ın düzelme şansı yok.’ Doğru tahmin etmişler, demek o zaman doktorlar ne dediklerini biliyormuş. Ölümü hızlı oldu, Mississippi’de gömdük, Bigbee’de. Mezarının başında Roscoe’yu yanıma çağırdım.” Wendell’ı iyice yanına çekti. “‘Roscoe,’ dedim, ‘bundan böyle benim dayanağım sensin,’ dedim. ‘Chisom ailesinin reisi sensin.’ Öyle mutlu olmuştu ki.”

Wendell ağlamaya başladı. Laurel o sırada yanına gidip ona sarılmak –onu korumak– istedi. Delikanlı, hırsla-

rından, sahteliğinden, kininden arınmış küçük bir Fay'di adeta. Kim bilir belki Fay de yaşlanmaya yüz tutmuş ve gözleri bozulmaya başlamış babasına işte böyle görünmüştü, en azından ilk başlarda.

Wendell o an kendini Mrs. Chisom'dan kurtardı ve var gücüyle koridora koştu. Miss Adele'in holden salona doğru getirdiği yaşlı bir adamın dizlerine sarıldı.

Sis bağırarak, "Chisom Dede! Gözlerime inanamıyorum! Dedem geldi!" dedi.

Yaşlı adam yanında Wendell'le yavaş yavaş salona gelip kalabalığı yararak yürüdü, bir elinde sararmış bir şeker kutusu, diğer elinde bir kesekâğıdı taşıyordu. Wendell adamın eski siyah şapkasını ele geçirmişti. Yaşlı adam Laurel'ın yanına gelip, "Hanımefendi, size Bigbee cevizi getirdim. Burada böylesini bulamazsınız diye düşündüm. Bunlar geçen yılın mahsulü." Paketi sıkı sıkı tutarken, gece üçteki otobüse el edip binebilmek için kavşağa yürüdüğünü ve yol boyunca ceviz kırarak uykuya dalmamaya çalıştığı için neredeyse bütün geceyi ayakta geçirdiğini anlattı. "Esas Mount Salus'ta kayboldum," dedi kutuyu Laurel'a verirken. "İçleri burada. Kabuklarını siz atarsınız artık," diye ekleyerek kesekâğıdını uzattı. "Otobüse benden sonra binecek yolcunun oturacağı o güzel, ılık koltuğa bırakmaya içim el vermedi." Tabuta doğru ilerlerken ellerini özenle silkeledi.

"Sence bu kim, dede?" diye sordu Wendell.

"Mr. McKelva. Belli ki her ne çektiyse uzun süre çekmiş," dedi Mr. Chisom. "Kendi memleketinden bu kadar uzakta ölmesi çok yazık."

Mr. Chisom eğilmiş tabuta bakarken, Mrs. Chisom, "Meraktan soruyorum, sana kimi hatırlatıyor?" diye sordu.

Yaşlı adam bir an düşündü. "Hiç kimseyi," dedi.

"Clint bu şakayı öyle çok beğenmişti ki mutlaka birilerine yapmak gerek diye düşünmüştü!" Laurel arka-

sından gelen uzun sözcük sağanağının böyle noktalandığını duydu.

Baro üyelerinin çoğunun eğreltiotlarıyla kaplı panonun arkasında toplandığını gördü, yoklukları da hissedilmiyordu. Babasının kütüphanesine çekilmiş, kendi aralarında konuşuyorlardı. Ara ara kahkahaları duyuluyordu. Burnuna da içtikleri puronun kokusu geliyordu. Binbaşı Bullock hariç hepsi oradaydı.

“Ateş ne durumda?” diye bağırdı Binbaşı Bullock. “Birileri ateşi harlasın!” diye mutfığa doğru seslendi. “Böyle önemli zamanlarda ateş yakmadan olmaz, öyle değil mi?” Ama kendisi holden salona açılan kapıdan gözünü ayırmıyor, kimin geldiğini görmeye can atıyordu.

İhtiyar Mrs. Pease ise, kendi evindeymiş gibi bir rahatlıkla, salonun perdeleri arasından bahçe girişini gözetliyordu. “Şuraya bakın, Tommy geliyor,” dedi şimdi. Belki aklından onu kovmak geçiyordu, tıpkı oynarken eve fazla yaklaşacak olurlarsa kovacağı Texas’lı çocuklar gibi.

Gelen konuk, Miss Adele’den yardım almaksızın parmak uçlarında yaylana yaylana ve bastonunu bir lord gibi sağa sola sallayarak içeri girdi. Bu Tom Farris’ti, Mount Salus’un âmâsı. Tabutun yanına gitmek yerine, piyanonun başına geçti ve bastonuyla boş piyano taburesine hafifçe vurdu.

Miss Tennyson onaylar bir ifadeyle, “Ne kadar da mutlu,” dedi.

Heykel gibi yusyuvarlak ve açık gözleriyle, iriyarı ve tertemiz bir adam olan Tom Farris tabureye oturdu. Pantolonunun düğmeleri tam iliklenmemişti. Laurel yıllar önce piyanoyu akort etmek için geldiği sefer hariç onu bu evde hiç görmediğini düşündü. Şimdi yine aynı tabureye oturmuştu.

Tabutun ayakucunda duran Binbaşı Bullock birden konuşmaya başladı, “Üstündeki tevazu pelerininin altın-

da korkusuz biriydi o! Korkusuz! Clint McKelva'nın Beyaz Başlıklılar'a kafa tuttuğu günü hatırlıyor musunuz arkadaşlar?" Ayaklarının üzerinde ileri geri sallanırken döşemeler acı acı inliyor ve avaz avaz bağırdığı için salon ve hatta bütün ev sesiyle yankılanıyordu. "Hani Clint bürini kasten adam öldürmekten suçlu bulmuştu da Beyaz Başlıklılar saklandıkları deliklerden ve inlerden çıkıp adamı hapisten kurtarmak için kasabayı basacaklarını söylemişlerdi! Clint de onlara meydan okumakta gecikmemiş, Mount Salus gönüllülerinin hapishaneyi de adliyemizi de çember içine alacağını söylemişti, silahlarımızı kuşanacak, baskına hazır olacaktık. Beyaz Başlıklılar dedikleri gibi geldiler, hem de söylediklerinden biraz daha önce – hazırlıklarımızı tamamlayamamıştık. Ama Clint durur mu, tek başına adliyenin önündeki merdivene çıkıp dimdik karşılarında dikilmiş ve, 'Haydi içeri buyurun! Hapishane içeride, ikinci katta!' demişti."

Laurel az önce yanına gelen Tish'e alçak sesle, "Bunu yapan babam değildi sanırım," dedi.

Binbaşı Bullock sazi eline almış bırakmıyordu. "'İçeri buyurun!' dedi. 'Ama önce şu lanet olasıca beyaz kapüşonları çıkaracaksınız, hepinizin tek tek kim olduğunuza göreceğim!'"

"Babam böyle şeylerden hiç hoşlanmazdı, teatral bulurdu," dedi Laurel. "Adliyede olsun, başka yerde olsun. Gösteriye tahammülü yoktu."

"Sonra dedi ki, 'Deliklerinize dönün, pis sıçanlar!' Üstelik hepsi silahlıydı!" diye bağırdı Binbaşı Bullock elindeki hayalî silahı havaya kaldırarak.

"Kendi yapmak istediği şeyi babam yapmış gibi anlatıyor," dedi Laurel.

"Tanrı bizi ondan ayırmasın," dedi Tish kederle. "Bırak, bu ânı bozma."

"Ama *şimdi* bunun sırası değil," dedi Laurel.

“Bunu duyunca geri adım attılar, hem de hepsi birden, kasabayı terk edip geldikleri ormana döndüler. Bir süre de gıklarını çıkaramadılar!” diye bağırdı Binbaşı Bullock. “Ah, o tevazu pelerininin altında...”

“Babam hakikaten mütevazı biriydi,” dedi Laurel ona.

“Ne demek istiyorsun tatlım? Sen burada değildin ki güzelim. Ta Chicago’da oturmuş resim yapıyordun,” dedi Binbaşı Bullock ona. “Ben gözlerimle gördüm! O serserilere ateş etmeleri için meydan okudu! Bağrını açtı!”

“Annemi düşünür, yapmazdı,” dedi Laurel. Bunu derken aklından şu geçti: Bunu esas annem *yapabiliirdi!* Annemden başka bu kadar cesur kimseyi tanımıyorum ben.

“O an canına nasıl kıymadılar, benim için hâlâ bir muamma,” dedi Binbaşı Bullock sertçe. Hayalî silahını indirdi. Duyguları incinmişti.

Başkaları hakkında bildiklerimizin azlığına dair muamma, bildiklerimizin çokluğuna dair muammadan fazla değil, diye düşündü Laurel.

Wendell babasının kolunu çekiştirerek, “Peki bu kim baba?” diye sordu.

“Kapat çenenı. Yoksa seni aldığım gibi eve götürürüm, devamını izleyemezsin.”

“Benim babam,” dedi Laurel.

Küçük delikanlı Laurel’a baktı, ağzı açık kaldı. Laurel delikanlının ona inanmadığını düşündü.

Erkekler grubu hâlâ panonun arkasında atıp tutmaya devam ediyordu. “Clint bir tanıgın peşindeydi, her zamanki belalı işler işte, sonra zenci¹ kızın teki çıkıp,

1. Kelime yazarın vurgusuna sadık kalınarak çevrilmiştir. (Y.N.)

‘Suçluyu biz ikimiz gördük. O görgü tanığı, ben de kimin vurduğunu gören tanığım.’”

Herkes güldü.

“‘Bunun iki türlüğü vardır, doğru,’ demişti Clint. ‘Ben hangisini alacağımı bilirim. Madem kız kimin vurduğunu görmüş, o halde kızı seçiyorum.’ Her şeyin mi-zahını yapmayı bilirdi.”

“Sonra o kızı buraya getirip ona kol kanat gerdi ama,” dedi Laurel kısık sesle, o an kapıdan giren Miss Adele’e. Tören başlamak üzereydi, bundan sonra gelenler cenazeye gecikmiş sayılırdı. “Bunun neresi komik, ben anlamadım.”

“Bu Missouri’ydi, değil mi?” dedi Miss Adele.

“Üstelik o da dinliyor,” dedi Laurel, çünkü o an şö-minenin önünde diz çökerek ateşe büyük bir odun koymaya çalışan Missouri alevlerin ışığıyla aydınlanmıştı.

“Kimse arkasından nasıl konuşulduğunu duymasın diye hep dua ederim,” diye mırıldandı Miss Adele. “Genellikle duymazlar zaten.”

Odun, yatağında uyuyan biri misali dönünce, alevler salonu aydınlattı. Bir anda üzerine ışık doğrultulmuş gibi olan Mr. Pitts, herkesin arasında kol saatine bakarken yakalandı.

“Bu olanlar gerçek değil,” dedi Laurel sessizce.

“Bir insanın dünyadaki ömrünü tamamlamış olması son derece gerçektir,” dedi Miss Adele.

“Konuşulanları kastediyorum.”

“Hayatının sona erdiğini söylemeye çalışıyorlar. Sen bunun iyi bir yolunu biliyor musun?”

Laurel’a öyle geliyordu ki, babasının hayatı esas burada, kendi evinde, tanıdığı ve onu en başından beri tanıyan bütün bu insanların arasında böylesine savunmasızken daha fazla tehlikedeydi.

“Neler dediklerini duydunuz mu?” diye sordu.

“Düşünmeden konuşuyorlar. Daha ziyade seni düşündükleri için.”

“Şakacıydı dediler. Reformcuymuş dediler. Gökten inmiş bir melek gibi anlattılar onu,” dedi Laurel.

Miss Adele ateşe bakarak gülümsedi. “Onlar için de kolay değil. Biraz da dolduruşa geldiler, salonda büyük bir çekişme var,” dedi. “Sonuçta Chisom’lar çat kapı geldiklerinde onların da kendilerine göre haklı oldukları—”

“Çekişme mi? Babam orada yatarken mi?”

“Evet, ama insanlık hali işte Laurel.”

“Burası hâlâ onun evi. Sonuçta buradaki herkes de misafiri sayılır. Onu bambaşka biri gibi gösteriyor, gerçekleri çarpıtıyorlar — annem olsa böyle derdi.” Sanki babası tabutunda izlenmek yerine mahkemede sanık kürsüsüne çıkarılmıştı da Laurel onun adına ifade vermeye çalışıyordu. “Hakkında bu şekilde atılıp tutulmasına zinhar müsaade etmezdi. Hiçbir koşulda. Asla.”

“Hayır, ederdi,” dedi Miss Adele. “Eğer hakikat yanlış kişiyi incitecekse.”

“Ben onun kızıyım. Şu an hakkında söylenenlerin doğru olmasını istiyorum.”

Laurel yavaşça sırtını salona döndü ve Miss Adele’den de biraz uzaklaştı. Gözü tabutu aşır diğer odaya, babasının “kütüphane”sine doğru kaydı. Süs bitkileriyle kaplı pano babasının masasının önünü kapatıyordu. Laurel ancak masanın arkasında duran, duvara asılmış, kadiife kumaştan eski püskü yamalı pelerinleri andıran tika-basa dolu iki kitaplığı görebiliyordu. Gibbon’ların durduğu raf bir kuşak gibi gerilip bel vermişti. Sonuçta en çok istediği kitabı okuyamamıştı babasına. Yanlış kitap! Yanlış kitap! Laurel kendi hatasına bakıyordu, hatasının gölgesi uzayarak diğerlerine ulaşmış, onların arasına katılmıştı.

“Onu en azından doğru *anmak* bu kadar zor olmamalı,” dedi.

“Bense bütün yüreğimle bunun çok zor olduğuna inanıyorum,” dedi Miss Adele. Ardından uyarırcasına, “*Polly...*”

O an Fay holden salona daldı. Siyah satenler içinde ıslıl ıslıldı. Dümdüz ileri bakarak herkesin arasından geçip koşa koşa tabutun başına geldi.

Miss Adele yumuşak ve hızlı bir hamleyle Laurel’ı arkasından tutarak Fay’in yolundan çekti.

“Hayır. Durdurun – onu durdurun,” dedi Laurel.

Fay aniden durdu ve kendini yastığın üzerine attı. “Ah, o rezil kum torbaları kaldırılınca ve gözünün üstündeki o rezil bandaj çıkarılınca ne de yakışıklı olmuş!” dedi hiddetle.

“Hiç vakit kaybetmiyor, şimdi kıyamet koparacak,” dedi Mrs. Chisom. “Baksana, benimle konuşmak için bile durmadı.”

Fay çığlık attı ve etrafına bakındı.

Sis iriyarı cüssesiyle ayağa kalktı ve, “Ben buradayım, Wanda Fay. Gel omzumda ağla,” dedi.

Laurel gözlerini yumdu, Chisom’ları niçin bu kadar tanıdık bulduğunu anlamıştı. O gece hastanenin bekleme salonunda –ya da geçmiş ya da gelecekteki tüm zor anlarda– karşılaştığı, başlarına ne geldiğini idrak etmekten âciz insanlardan oluşan o kalabalık ailenin birer üyesiydi onlar da işte.

“Yaklaşma bana! – *Onları* buraya kim çağırdı?” diye haykırdı Fay.

Binbaşı Bullock neşe içinde, “Ben çağırdım!” dedi. “Hem de hiç zor olmadı! New Orleans’a gitmek üzere yola çıkmadan önce Clint hepsinin adını yazıp bana vermişti.”

Ama Fay ona sırtını döndü. Tabutun üzerine eğildi. “Ah tatlım, kalk ayağa, çık oradan,” dedi.

“Durdurun onu,” dedi Laurel salona doğru.

Miss Tennyson tabutun etrafındaki herkese hitaben, "Haydi," dedi.

"Beni duyamıyor musun tatlım?" diye seslendi Fay.

"Buhran geçirecek," dedi Mrs. Chisom. "Anasına çekmiş. Zavallı Wanda Fay'cik."

"Ah yargıç, bana nasıl bu kadar adaletsiz davranabildin?" diye haykırdı Fay, o sırada Mr. Pitts süs bitkileriyle kaplı panonun arkasından belirip elini tabutun kapağının üstüne yasladı. "Ah yargıç, beni böyle bir başıma bırakıp nasıl çekip gidersin? Niçin bana böyle adaletsiz davrandın?"

Binbaşı Bullock uygun adım Fay'ın yanına giderek, "Merak etme, toparlanacaksın," dedi.

Mr. Chisom zar zor ayağa kalkarken, "Wanda Fay'ın kocasına *ihtiyacı vardı*. İşte bu yüzden yaşamalıydı o. Bakım gerektiriyordu ve bütün zamanını alıyordu ama hayatta olsa hiç gocunmadan ona bakardın, değil mi tatlım?" diye sordu. Kollarını açıp ağır aksak kızına doğru yürüdü. "Yeter ki şu an kocana kavuşabilseydin."

Laurel fısıldayarak, "Hayır," dedi.

Fay tabuta doğru haykırdı, "Yargıç! Bana haksızlık ettin sen!"

Binbaşı Bullock yalpalaya yalpalaya yaklaşıp kolunu Fay'ın omzuna atmaya çalışırken, "Vedalaş onunla güzelim," dedi. "En iyisi bu, şöyle bir öpücük kondur—"

Fay ellerini sağa sola savurmaya başladı, yumrukları Binbaşı Bullock'a, Mr. Pitts'e ve Sis'e isabet etti, bir noktada annesiyle de itişti. Laurel'a pençelerini gösterdi, ardından papazın son anda onu yakalayan kollarından sıyrılarak kendini tabuta, yastığın üstüne attı, tam bir hedef belirlemeksizin dudaklarını suratının altında kalan surat yapıştırdı. Çığlık çığlığa bağırırken Miss Tennyson Bullock onu yakaladığı gibi kütüphaneye sürükledi, süs bitkileriyle kaplı panonun arkasına doğru gözden uzak-

laştırdı. Yargıç McKelva'nın sigara koltuğu arkalarında tepetaklak duruyordu.

Kütüphanedeki kargaşanın arasından Mrs. Chisom'ın sesi duyulurken Laurel yerinden kıpırdamaksızın merhumun tepkisiz suratını izledi.

"Anasına bak, kızını al. Gerçi ben babasını uğurlarken beni bu kadar kolay zapt edememişlerdi. Evi başlarına yıkmıştım, hem de ne yıkmak."

"Doktor nerede? Saklanıyor mu yoksa?" dedi ihtiyar Mrs. Pease.

"Yavaş yavaş toparlanır," dedi Dr. Woodson. Oturduğu yerde öylece bekleyen ihtiyar Tom Farris ve Fay'ın peşine takılan Binbaşı Bullock hariç bütün erkekler holde toplanmıştı.

Kütüphaneden Binbaşı Bullock'un sesi geldi, "Ver şu minik ellerini bana bakayım."

"Dikkat edin, ısıdır." Konuşan Fay'ın ablasıydı.

"Çok doğal. İyiliğin vücut bulmuş halinden vazgeçmeye mecbur tutulmak insana ağır gelir," dedi Binbaşı Bullock.

Laurel onu görmeden yalnızca sesini duyduğu için binbaşının sarhoş olduğunu anladı.

"Madem iyiydi, niçin böyle bir *kötülük* yaptı?" diye haykırdı Fay. "Niçin bana böyle bir *kötülük* yaptı?"

"Ağlama! Ben senin için o kötü adamı öldürürüm. Nerede o kötü adam?" Wendell'ın incecik sesi duyuldu. "Yeter ki sen ağlama!"

"Ona ateş *edemezsin*," dedi Sis. "Çünkü ben edemezsin diyorum, o kadar."

"Birisi onu bir silkelesin," dedi Mrs. Chisom anlayışla.

"Kim bilir en son ne zaman taze sebzelerle pişirilmiş bir ev yemeği yemiştir," dedi Miss Tennyson Bullock. "Bu her şeyi açıklar. Şimdi hafifçe bir tokat atacağım."

Bunu takip eden sessizlik sırasında, Laurel son bir kez babasına baktı, o an etrafında onu böyle görebilecek

kendisinden başka kimse yoktu. Demek Mr. Pitts babasının hayatı hâlâ tehlikeye girebilecekmiş gibi görünmesini sağlayacak bir yanılama yaratmayı başarmıştı sonuçta; şimdi o yanılama da ortadan kaybolmuştu.

“Annemi çok sevdi,” dedi Laurel sessizliğin içinde.

Başını kaldırdı: Tish yanında durmaya geliyordu ve ihtiyar Tom Farris hâlâ salonun arka tarafındaydı. Süs bitkileriyle kaplı panonun yanında onları bekleyen Mr. Pitts görevini gerçekleştirmek üzere güç toplayıp ileri doğru bir adım atınca, Tish kapağın ağırlığını sırtlanmayı bırak-sın ve kapak kapanabilsin diye Laurel’a zarifçe göz kırptı.

Sonra Mr. Pitts sanki tamamen bağışıklıktan kaynaklanan bir kuvvetle tabutu iterek aralarından geçti; tabutun üstü göz açıp kapayıncaya kadar çiçeklerle doldu. En son Miss Adele çıktı: Herhalde başından beri arka taraftaydı, düzeltilmiş sigara koltuğunda alnını koltuğun eskimiş koluna dayamış vaziyette oturuyordu.

Laurel, Miss Adele ve Missouri hep birlikte evden çıkıp tabutun götürülüşünü izlediler. Sokakta oyun oynayan çocuklarla havlayan bir köpek de tabutun evden çıkarılışını ve ardından yürüyen cenaze alayını izledi. Bir kamyonetin tepesinde oturan ve kucakları çiçek dolu iki çocuk, Wendell’a el salladı. Gümüşzil çiçekleri toplamışlardı.

Mount Salus’taki Presbiteryen Kilisesi’ni McKelva ailesi yaptırmıştı; kiliseye çıkan basamakların bu kadar dik olmasının sebebi, ailenin, kilisenin adalet sarayıyla eşit yükseklikle olmasını istemesiydi. Laurel, ailesine ayrılmış olan kilise sırasından, yedi baro üyesinin –daha doğrusu onların genç oğullarının– ve rüzgârlığıyla Bubba Chisom’ın müthiş ağırlıktaki tabutunun içinde Yargıç McKelva’yı getirdiklerini duydu. Gerekli gereksiz bir şeyler mırıldanıyorlardı.

Dr. Bolt tabuta doğru, “Yüce Tanrım, bu ânın her birimize ne kadar dehşet verici ve fevkalade yaratıldığı-mızı hatırlatmasına izin ver,” dedi, başı öne eğikti. Yargıç McKelva’nın sofrada ettiği şükür duası değil miydi bu? Bunlar Laurel’in duyduğu son sözler oldu. Dr. Bolt’un töreni yürütmesini izledi ama söylediği şeyler, tıpkı alnı-nı, yanaklarını ve suratının etrafını tekrar tekrar sildiği mendilin hareketleri kadar sessizdi.

Aile üyeleri –yani Laurel, Fay ve Bullock’lar– her-kesten önce tabutun arkasından sıraların arasında yürür-ken kimse yerinden kalkmadı. Laurel kilise sıralarının törene gelenlere yetmediğini gördü. Duvar dipleri ayak-ta duranlarla doluydu; öyle ki vitraylardan süzülen ışık kesilmişti. Mount Salus’un siyah halkı da simsiyah kıya-fetlerle törene katılmıştı.

Kalabalık hep birlikte basamaklara döküldü. Tabut en öndeydi.

En alt basamakta Miss Verne Longmeier, “Geldiği yere dönüyor,” dedi. “Ortasından yırtıldı.”¹ Eliyle bir di-kiş yerini yırtar gibi yaptı: “Zeytin Dağı’na.”² Sonra mu-zaffer bir edayla ters yöne doğru yola koyuldu.

Mezarlığa çıkmak üzere gelen arabaların tekerlekle-ri sığır engeline takıldıkça her sefer bir çan çalıyordu. Cenaze alayı demir işli kapıların arasından geçti, kapıla-rın üstündeki diz çökmüş melek ve kıvrım kıvrım asma heykelleri meyankökü gibi simsiyah ışıldıyordu. İleride-ki tepenin üstü, kanatlı melekler ve gerçek insan büyük-lüğünde heykellerle doluydu. Bir dönemin insanlarını

1. “Öğleyin on iki sularında güneş karardı, üçe kadar bütün ülkenin üzerine karanlık çöktü. Tapındaki perde ortasından yırtıldı.” Yeni Ahit, “Luka”, 23:45. (Ç.N.)

2. İncil’de geçen, İsa’nın cennete yükseldiği dağ. (Ç.N.)

demode kılıklar içinde gösteren bu heykeller, sütunların, direklerin ve çam ağaçlarının arasına bir geminin güvertesinde toplanan tanıdık yolcular misali dizilmişti, sanki ufak bir yöre turuna çıkmış bir ekibin iyi niyetli üyele-riydiler ve rüyalarda tekrar tekrar dönülen bir seyahatin arifesindeydiler.

“Büyük kamelya ağacı çiçeklenmiş olacağı için sevi-nyorum,” dedi Laurel. Miss Tennyson onun eldivenli elini sıkarken Fay diğer taraftan bağırdı:

“O koca sersem, kocamı eski karısının yanına göme-ceğimi mi sanıyor yoksa? Yeni kısma gömülecek.”

Laurel’in gözü McKelva’ların mezar taşlarını diğer-lerinden ayıran kül küplerine gitti, derken babasının en sevdiği kamelya ağacını gördü: Annesinin mezarına biz-zat diktiği eski tip *Chandleri Elegans*. Artık bir midillinin boyunu bulan ağaç canlı cansız tomurcuklarla örtülmüş, dökülen çiçeklerinin solmaya yüz tutmuş halısı üzerinde yükseliyordu.

Mount Salus Mezarlığı’nın “yeni bir kısmı” olabile-ceği Laurel’in aklının ucundan geçmemişti. Ayın görün-meyen yüzüne gitmek gibi bir şeydi bu. Cenaze alayı durdu. Yolun devamı, Laurel’in şu an gördüğü kadarıyla, cenaze arabasından başka aracın geçemeyeceği kadar bozuktu. Gittikçe daralan, ot bürümüş toprak yoldan yürümeye başladılar. Pikap kamyonet aile arabasının he-men arkasına park etti, kamyonetin çamurluğundaki üstü yazılı teneke plaka neredeyse arabaya değecekti: “İnsanların size nasıl davranmasını istiyorsanız, siz de onlara öyle davranın.”¹

“Ne diye buraya geldik?” diye sordu Wendell, açık havada ışığın arasında süzülen sesi şeytan tüyü gibiydi.

“Wendell Chisom, başladıkları işi yarıda bırakmayacaklar herhalde, değil mi? Mızımızlanırsan sonra pişman olursun demiştim sana,” dedi Sis.

Toprak yolda yürümeye devam ettiler. Bu kısımda da şimdiden onlarca mezar vardı, her birinin başına ölüm-süz, yapay Noel yıldızı çiçekleri konmuştu.

Miss Tennyson yeni bitmiş çimde yürüyen kalabalığı kolaçan ederek, “Herkes doğru yolda mı?” diye bağırdı. “Biri ihtiyar Tom Farris’e göz kulak olsun!”

Gidecekleri yeri gösteren tente sanki mezarlığın en dibindeydi. Kalabalık oraya doğru ilerlerken bir anda çırpıma başlayan siyah kanatların sesi duyuldu ve bir kuş sürüsü yeni sürülmüş bir tarladan göğe yükseldi, hiç gidilmemiş yerlerin izini taşıyan eski bir harita misali havada katlanıp açılarak uzaklaşırlarken altlarındaki tarlanın izlerini taşıyorlardı adeta.

Mr. Pitts bu sefer de tentenin altında onları bekliyordu. Aile üyeleri önceden belirlenmiş yerlerine oturdu. Laurel’in sağ yanında oturan Fay, siyah eldivenli elini hafifçe yanağına yaslamıştı. Kazılmış mezarın üzerinde havada asılı duran tabut artık göz hizasındaydı.

Hâlâ Laurel’in solunda duran Miss Tennyson, onun kulağına doğru, “Arkana bak. Lise bandosu. Gelmeseler olmazdı zaten! Çaldıkları enstrümanları da giydikleri üniformaları da Clint’e borçlular. Birileri onları çağırdı herhalde. Ama burada çalacak değiller *elbette!*” diye fısıldadı.

Laurel’in burnuna Mr. Pitts’in tentesinin altında açık havaya kavuşan çiçeklerin sert esansı ve kazılmış mezarın yaydığı çiğ toprak kokusu geldi. Sandalyeler Mr. Pitts’in kokusuz, fıstık yeşili portatif çiminin üstüne dizilmişti. Çim yapay da olsa yerdeki titreşimi aktarabiliyordu, zaten ne olsa aktarırdı: Mezarlığın bu yeni kısmı, yeni yapılan eyaletler arası otoyolun hemen yanı başındaydı.

Dr. Bolt yerini aldı ve bir şeyler söyledi. Laurel bir kez daha papazın dudakları arasından dökülenleri duymayı başaramadı. Çalacak olsalar lise bandosunu bile duyamayabilirdi. Otoyoldan gelen sesler, yükselip alçalan sonsuz okyanus dalgaları misali zihnine doluyordu. Hüzün gibi bu ses de sağır ediyordu insanı. Arabaların yanıp sönen camlarının ışığı gözyaşlarının arasından gözüne girmişti. Derken Fay siyah eldivenli elini saçını düzeltmek üzere yanağından çekti – demek tören bitmişti.

Herkes ayağa kalktıktan ve Dr. Bolt aile üyelerinin elini sıkıp sıradaki yerine geçtikten hemen sonra, Dot Daggett, “Laurel, çok güzel bir cenaze töreni oldu bu, söylemeden edemedim,” dedi. “Tanıdığım ve bir zamanlar tanımış olduğum herkesi gördüm. Eski Mount Salus vücut buldu adeta.” Dot, Laurel’a film yıldızlarına özgü bakışlarıyla baktı. Miss Tennyson Bullock’ı es geçti ve diğerlerine öpücük yapıp el sallayarak veda etti.

Herkesten önce lise bandosu üyeleri dağıldı. Kırmızılar ve altın yıldızlar içinde çimlerin ortasından yürüyüp kendilerini bekleyen külüstür arabalarına bindiler. Wendell koşarak peşlerinden gitti. Yolda kamyonetini buldu. Kamyonetin üstüne tırmanıp kendini aşağı attı ve kıpırdamadan yerde öylece kaldı.

Diğerleri daha ağır adımlarla ilerledi. “İhtiyar Tom Farris’e göz kulak olun,” diye bağırdı Miss Tennyson. Herkes önden gittikten sonra Laurel kendini Missouri’nin açık kollarına bıraktı.

Toprakta bıraktıkları ayak izlerinin üstüne yeniden kuşlar kondu. Yerler, baharın müjdecisi sarı gagalarını ileleri doğrultarak paytak paytak yürüyen sığırcıklarla doldu.

Salondaki ateş insafa gelip sönmüştü. Missouri ile Miss Tennyson sandalyelerin hepsini yemek odasındaki ve salondaki yerlerine geri koydu, nedimeler de el birliğiyle şöminenin üstündeki duvar saatini kurmayı, zamanı ayarlamayı –saat daha ancak on ikiyi on geçiyordu– ve sarkacı çalıştırmayı başardılar.

Yemek odasından kuvvetli bir oh sesi geldi, Miss Tennyson bir yemek tam olması gerektiği lezzette olduğunda hep böyle yapardı; bu seferki kendi yaptığı tavuk ezmesiydi. Herkesi sofraya çağırdı.

Fay açılmış masaya baktı, Miss Tennyson, Miss Adele, Tish ve diğer bir-iki nedime tabakları ve servis tabaklarını yerleştiriyordu. Yeniden önlüğünü takan ama ayak-kabıları mezarlıktan sonra çamurlu kalan Missouri, kahve makinesini getiriyordu. Makineyi taşıırken aynalı kısmındaki yansımasına bakıp gülümseyen yüzünü Laurel'a çevirdi.

"İşte!" dedi hafifçe. "Ev şimdi eskisi gibi oldu! Eskisi gibi!"

Papazın karısı, Laurel'a üzerine küçük pembe bir dilim yerleştirilmiş krakeri uzatırken, "Bak, gördün mü? İşte Virginia domuzu jambonu!" dedi, sanki her şey böylece yoluna girmiş gibi. Sonra aceleyle kocasının yanına gitti.

Papazın karısı evden çıkar çıkmaz Binbaşı Bullock elindeki gümüş içki tepsisini içeri getirdi, tepsinin üstü birkaç şişe, bir sürahi, gümüş bardaklar ve kadehlerle doluydu.

Domuz jambonlu sandviçini iki eliyle zor tutan Bubba Chisom, "Wanda Fay, burada yalnız bir kadına ömrünün sonuna dek yetecek yiyecek var," dedi.

"Bence her şey gayet yolunda gitti," dedi Fay.

"Zavallı kızcağız!" dedi Binbaşı Bullock. Fay'e gümüş bardaklardan birinde su ve viski uzatırken (Fay almadığı için uzattığıyla kalmıştı) lafını tekrarladı, "Zavallı kızcağız. Herhalde şimdi bu evin içindeki her şeyle beraber sana *kaldığımı* biliyordur. Laurel'in Chicago'da kendi evi olduğu için ona da eşit miktarda miras—"

"Olacak iş değil," dedi ihtiyar Mrs. Pease.

"Bu evin kimin olduğunu ben gayet iyi biliyorum," dedi Fay. "Ama aramızda bunu öğrenmesi gerekenler var galiba."

Binbaşı Bullock, Fay'e uzattığı içkiyi havaya kaldırdı, sonra da kafaya dikti.

"Eh, şimdiye kadar gayet iyi idare ettin Wanda Fay," dedi ihtiyar Mrs. Chisom. "Bugün seninle gurur duydum. Senin adına da gurur duydum. Öyle güzel bir tabut seçmişsin ki, içinden yargıcı çıkarıp Roscoe'yu koymak isterdim."

"Sağ ol," dedi Fay. "Ucuz değildi, öyle olmadığı da anlaşıyordu bence."

"Gerçi *ben* yine de elimden geleni yapmıştım. Bence Roscoe şimdi bizi izlediği yerden bunu biliyor," dedi Mrs. Chisom. "İnsan zaten başka ne ister ki."

"İyi bir kalabalık da topladın," dedi Sis. "O zencileri saymaya gerek olmadan hem de."

"Ben de memnun kaldım," dedi Fay.

"İlk başta *bizi* gördüğüne pek de sevinmiş gibi değildin," dedi Sis. "Yoksa bana mı öyle geldi?"

“Haydi bakayım, abla kardeş iyi geçinin,” diye uyardı ihtiyar Mrs. Chisom. “Ayrıca buhranı *tam o sırada* geçirdiğine sevindim Wanda Fay,” diye sözüne devam etti parmağını sallayarak. “Her şeyin yeri ve zamanı vardır. Millet işine gücüne döndüğünde şefkat bekleyecek olursan, kimse gözyaşlarına müsamaha göstermez. Herkesin sinirine dokunur.”

Bubba Chisom elindeki boş tabağı Fay’e uzatırken, “Wanda Fay, kusura bakma, ben daha fazla oyalanamayacağım,” dedi. “Yıkım şirketi öyle başıboş bırakmaya gelmez, hele Madrid’de yapılması gereken onca iş varken.”

İkinci kez zar zor ayağa kalkan Sis, “Haydi o zaman,” dedi. “Çocuklar yeniden kavgaya tutuşmadan, Wendell da sorun çıkarmaya başlamadan yola koyulalım. Wendell Chisom,” dedi ufak delikanlıya, “annene söyle, bu benim gözetimimde geldiğin ilk ve son cenaze töreni oldu, billesin.” Laurel’in elini yakalayıp sıktı. “Baban biz onu tanıyamadan dünyadan göçüp gitmiş olsa da bize göre çok kıymetli biriydi. Başından beri onun *gösterişsiz* biri olduğunu biliyorduk.”

Açık sokak kapısından, ihtiyar dedenin çoktan şapkasını takıp dışarıya çıkmış olduğu ve ağaçlara baka baka dolaştığı görülebiliyordu. Dışarıdaki ceviz ağacının her yanından fışkıran yeni yaprakları, ışık saçan bir kovanın etrafında uçuşan yemyeşil arıları andırıyordu. İhtiyar adamın şapkasının şeridinin içinde de ıslıl ıslıl parlayan bir şey vardı: Bigbee’den aldığı gidiş dönüş biletinin kalan yarısı.

“Wanda Fay,” dedi Mrs. Chisom, “sana bir sorum var: Bu evde senden başka kim yaşayacak?”

“Ne demeye çalışıyorsun?” dedi Fay şüpheli bir bakışla.

Mrs. Chisom, “Şöyle söyleyeyim, burada *hepimize* yetecek kadar yer var,” dedi, sonra hole doğru geri adım

atıp beyaz tırabzanlı merdivenin yukarısına doğru baktı. "Olur da Mississippi'ye dönmeye karar verirsek yani." Sonra dışarı çıktı, içeriden ön verandada yürüdüğü duyuluyordu. "Burası harika bir aile pansiyonuna dönüştürülebilir, tabii anneni buraya gelip müşterilere yemek yapmaya ikna edebilirsen."

"*Zafer Sabahı!*" diye bağırdı Miss Tennyson Bullock.

"Anne, biliyor musun," dedi Fay, "aslında şu an sizinle arabaya atlayıp ailemle Texas'a dönesim var." Bunu söylerken çenesi titremişti. "Ne dersin?"

Mrs. Chisom kızının yanına gelip suratına bakarak, "Ne kadar kalmayı düşünüyorsun?" diye sordu.

"Yeterince."

Binbaşı Bullock, diğer yanından Fay'e yaklaşarak, "Böyle alelacele yola mı çıkacaksın şimdi?" diye sordu.

"Binbaşı Bullock," dedi Fay, "bence insan bedavaya yolculuk yapma fırsatı yakaladı mı, karar verilmiştir. Zaten bavullarımı boşaltmamıştım."

"Gelmek için nasıl bir mazeretin olduğunu hâlâ söylemedin," dedi Sis. "Tabii bir mazeretin varsa."

"Dilimden anlayan birilerini görmek istiyorum, hepsi bu. DeWitt nerede?" diye sordu Fay. "Onu getir-memişsiniz."

"DeWitt mi? Hâlâ Madrid'de. Sen Yargıç McKelva'yla evlenip özel bir davetiyeyle onu düğüne çağırma-dığın için hâlâ bozuk atıyor," dedi Bubba.

Fay yarım yamalak gülümsedi.

Mrs. Chisom, "Ona dedim ki, 'Bana bak DeWitt, Bubba nasıl Fay'ın abisiyse –ve Roscoe nasıl abisiydiy-sen de onun abisi sayılırsın, artık bozuk atmayı kes de bizimle cenazeye gel. Charles Gölü'nün orada arabayı sen kullanırsın.' Ama DeWitt böyledir, duygularının dik-kate alınmasını bekler," dedi.

"Ben onun dilinden anlarım," dedi Fay. "DeWitt'e anlatacak öyle çok şeyim var ki."

“Öyleyse evinin kapısından bağıra bağıra anlatırsın artık,” dedi Bubba. “Evinin her karış ev aleti dolu. Elektrikli süpürgelerden, motorlardan, şofbenlerden, eski püskü pencere pervanelerinden adım atacak yer kalmamış, hepsi de bozuk. Hiçbirini tamir etmemiş. Evden dışarı çıkamıyor, başkası da içeri giremiyor.”

“Onu öyle bir korkuturum ki, bozuk atmayı keser,” dedi Fay.

“Bana kalsa zaten o da bunu bekliyor,” dedi Sis. “Ama ben olsam ona bu zevki tattırmazdım.”

Fay bağırarak, “Kamyonetin arkasında, çocuklarla beraber ayakta yolculuk etmeye bile razıyım!” dedi. Hızla dönüp koşa koşa yukarı çıktı.

“Ne yapar eder benim kucagımda gidersin sen,” dedi annesi. “Seni bilirim.” Elini uzatıp yanından geçen tepsiyi durdurdu. “Şu domuz jambonundan biraz alabilirim ama,” dedi Tish’e. “Madem kalmış.”

Laurel, Fay’ın peşinden yukarı çıktı. Fay tıkabasa dolu çantasına banyo malzemelerini sığdırmaya çalışırken yatak odasının kapısında durdu.

“Fay, hangi gün gideceğimi söylemek istedim,” dedi. “Böylece karşılaşmak zorunda kalmayız.”

“Bana uyar.”

“Üç gün daha kalacağım. Pazartesi günü saat üçteki uçakla Jackson’dan yola çıkacağım. Evden on iki civarı ayrılırim.”

“Tamam o zaman.” Fay bavulunu sertçe kapattı. “Sözüne sadık kalmaya çalış yeter. – Geliyorum, anne! Beni burada bırakıp gideyim demeyin sakın!” diye Laurel’in başının üstünden bağırdı.

“Fay, bir de sana bir şey sormak istiyordum,” dedi Laurel. “Hibiscus’ta konuştuğumuz o akşam bana ailen konusunda niçin öyle şeyler anlattın?”

Fay, “Ne anlattım ki?” diyerek onu zora koştı.

“Kimsen olmadığını, ailen olmadığını söylemiştin. Yalan söylemişsin.”

“Söylediysem ne olmuş, herkes yalan söyler,” dedi Fay. “Ben neden söylemeyeyim ki?”

“Kimse ailem öldü diye yalan söylemez.”

“Benim burada işittiğim bazı yalanlardan iyidir!” diye bağırdı Fay. Bavulunu kaldırmaya uğraşıyordu, Laurel onun çok zorlandığını gördüğünden, yardım etmek amacıyla içgüdüsel olarak ona doğru bir adım attı. Ama Fay onu iterek bavulu çeke çeke yanından geçti, elindeki yükü bir basamak aşağıya çarptırarak dura dura aşağı indi. Ayağındakileri çıkarıp yeşil ayakkabılarını giymişti.

Miss Tennyson Bullock, “Bence kendi ailenle birkaç gün geçirmek sana iyi gelecek,” dedi. Yemek odasındaki herkes ayakta bekliyordu. “Bol bol taze sebze falan yersin.”

“En azından benim ailem ikiyüzlü değil,” dedi Fay. “Beni istemiyor olsalar yüzüme söylerlerdi.”

“Ne zaman döneceksin?” diye sordu Binbaşı Bullock hafifçe sallanarak.

“Hazır olunca.”

Saat yarımı çaldı.

“Şu külüstür guguklu saatten nasıl nefret ediyorum, anlatamam!” diye bağırdı Fay. “Dönünce ilk iş bunu atacağım.”

Yolda kaybolmasın diye ihtiyar Mr. Chisom’ı otobüs durağına kadar götüreceklerdi.

İhtiyar adam Laurel’a doğru eğilerek, “Burada bir sürü etine dolgun sincap var, ziyan oluyorlar,” dedi ve o sırada Laurel’ı hazırlıksız yakalayıp vedalaşmak için onu öpüverdi.

En sonunda kamyonete bindiler ve garaj yolundan sokağa çıktılar.

“Zavallı kadıncağız. Tek başına kaldıramayacağı ka-

dar ağır bir yükün altına girdi, daha haberi yok," dedi Binbaşı Bullock arkalarından el sallarken.

Görünürdeki tek Chisom, kamyonetin arkasında ayakta duran Wendell'dı artık. Tabancalarından birini kemerinden çıkarıp onlara ateş ede ede gözden kayboldu. İnsanın içini burkan incecik sesinden başka ses duyulmuyordu.

"Dan! Dan! Dan!"

Geriye kalan birkaç kişi eve girdi. Holdeki sehpa da duran gümüş tepsinin üstünde bir yığın kartvizit vardı, sanki birisi kartlarla küçük bir ev inşa etmeye teşebbüs etmişti. Kartların arkasında, tozlu kapağının üstünde güzel bir kız resmi olan şeker kutusu duruyordu.

"İhtiyar Mr. Chisom yanında getirdiği pikan cevizlerinin hepsini bana verdi," dedi Laurel iç çekerek. "Neden bilmiyorum. Ayrılırken de beni öptü."

"Seni Fay sandı herhalde," dedi Miss Adele nazikçe.

Miss Tennyson bardağına şeker eklerken, "Kendime hurma içkisi hazırlıyorum," dedi. "Laurel, bütün bu süre boyunca aklıma hep kim geldi biliyor musun? *Becky!*"

"Elbette," dedi Miss Adele.

"İyi ki burada değil, diyerek şükrettim durdum. Annen iyi ki bunları yaşamak zorunda kalmadı evladım. İyi ki bunları yaşayan sen oldun."

"Olacak iş değil! Ev sana kalmadığı için sana çok kızdım," dedi ihtiyar Mrs. Pease, Laurel'a. "Sonuçta yandaki evde oturmaya devam edecek olan benim." Evine gitti.

Diğerleri de yavaş yavaş kalkıyordu. "Rupert, şu Chisom'ları başımıza musallat ettiğin için sana ne desem az," dedi Miss Tennyson, binbaşı onun koluna girerken.

"O zavallı kadıncağıza iyi gelir diye düşünmüştüm. Üstelik New Orleans'a gitmek üzere yola çıkacakları

gün, Clint bana hepsinin ismini yazmıştı. Fay'ın ihtiyacı olursa diye yani."

"Oldu da," dedi Miss Adele.

Bullock'lar Chrysler'larına binmek için birbirlerine yardım ederken, "Hâlâ inanamıyorum!" dedi binbaşı yüksek sesle. "Onu toprakta bırakıp evlerimize döndüğümüze inanamıyorum!"

"Rupert," dedi Miss Tennyson, "şimdi beni iyi dinle. Buna inan. Bunun için çaba harca ve inan. Dediğimi duyuyor musun? Zavallı Clinton artık cennette."

Miss Adele mutfığa yöneldi, içeriden Missouri'nin şingırdattığı bardakların sesi geliyordu. Miss Adele bir an için boş ellerini havaya kaldırdı, sonra indirdi.

Laurel hafifçe Miss Adele'in eline dokundu, sonra da evden çıkıp gidişini izledi.

Üçüncü Kısım

1

Laurel diz çökmüş, evin arkasından mutfak kapısına kadar eğri büğrü bir çizgi halinde uzanan süsen çiçeklerinin arasında bahçeyle uğraşıyordu. Bavulundaki lacivert bol pantolonu ve mavi hırkayı bulmuştu – eşyalarını hazırlarken bunları da eskiz defterini alır gibi otomatikman yanına almıştı. Bahar güneşi nazikçe ensesini yakarken konuşulanları dinliyordu. Onun yan tarafında ve arkasında kalan misafirleri güneşli açık alanda oturuyordu.

“Neyse, onu evden göndermeyi başardık,” dedi Miss Tennyson Bullock. “Fay’den kurtulduk!”

“Bu kadar çabuk sevinme,” dedi ihtiyar Mrs. Pease.

Bu dört yaşlı hanım, McKelva’ların arka bahçesinde kendi evlerindeymiş gibi rahattı. Kızılıcak ağacının alçak dallarından süzülüp yere konan kardinal kuşları, kadınların kavuşturdukları ayaklarının arasından geçerek orayı burayı gagalıyordu. Ağacın tepesine tünemiş alaycı kuş, sessiz bir nöbetçi misali başlarında bekliyordu.

“Clint’in durumunu yıllarca dert ettim durdum. Ama o artık cennette. Fay de Texas’ta olduğuna göre *canımızın* istediği gibi güneşin tadını çıkarabiliriz,” dedi Miss Tennyson. Altındaki yılanmış şezlong, hamak gibi vücudunu sarıyordu. “Gerçi binbaşı bugün yarın döner diyor.”

Papazın karısı Mrs. Bolt, "Ama temelli dönmez, değil mi? Kocası olmadan Mount Salus'ta işi ne?" diye sordu. Hemen ardından kendi kendini doğruladı. "Yok, uzun zaman dayanamaz. Kesin çekip gider."

"Yerinde olsam buna kesin gözüyle bakmazdım," dedi ihtiyar Mrs. Pease. "Nasıl bir aileden geldiğini gözle rinle gördün sen de."

"Başını sokacak bundan daha iyi bir yer bulabilir mi diye sorarsanız, cevap ortada," dedi Miss Tennyson.

Mrs. Bolt, "Kocası *buradayken* bütün gün neyle oyalanıyordu ki?" diye çıkıştı.

"Yiyip içip oturmaktan başka iş yapmıyordu," dedi Miss Tennyson. "Yine de hep kuş gibi çelimsizdi."

Mrs. Pease ördüğü devasa battaniyeyi kızılıcık ağacından süzülen porselen gibi ışığa tutarmış gibi havaya kaldırırken, "E yemesi lazımdı tabii. Elini meşgul tutacak başka şey yoktu ki," dedi.

"Ah, öyle demeyin, bu koca evi çekip çevirmek nasıl da vaktini alıyordu, bir bilseniz." Miss Adele başını eğerek eve baktı. Sesine özgü o her zamanki alaycı ton bugün geri dönmüştü.

"Ev de öyle derli toplu değildi. Hiç de bile," dedi Miss Tennyson. "Evi nasıl bırakmışlardı, görseniz inanmazdınız – Adele'le evi ne halde bulduğumuzu anlatmayacağım."

Papazın karısı, "Yatak dağınıktır kesin," diye fikir yürüttü.

"Neyse, yargıcı mutlu ettiyse... Henüz bundan fazlasının ağzımdan çıktığını duymamışsınızdır," dedi Miss Tennyson.

Yabani floks çiçekleri, omzunun arkasında kalan göl gibi masmavi parıldarken, Miss Adele Courtland, "Ah, yargıç gerçekten onun üzerine titriyordu," dedi.

"Üzerine titremek. Çok doğru söyledin. Doğru tabir bu," dedi Miss Tennyson.

Laurel otları koparmaya devam etti. Filmi uzattığı her otta, önce kulağına annesinin sesi, ardından otun ismi geliyordu. "Sarı papatya." "Sıradan farekulakları" "Şu sefil sarmaşık yine coşmuş!"

"Üzerine titremesinin sebebinin Fay'ın briçteki başarısı olmadığı kesin. Piştiden başka oyun oynamayı beceremiyordu çünkü," dedi ihtiyar Mrs. Pease acımasızca

"Üzerine titriyordu tabii, erkekler kadınların üzeri ne nasıl titrerse öyle işte. Sevgili babacığın bir anlığına aramıza dönebilecek olsa ona yalnızca şunu sormak isterdim, Laurel," dedi Miss Tennyson ve gayretle öne eğilerek boğuk bir sesle sözüne devam etti, "Muhakeme yeteneğine ne oldu?"

"O kadar yaşlı da değildi üstelik," diye ona katıldı Mrs. Pease. "Ben ondan yaşlıyım. Bir nebze de olsa."

"Fay gibi bir kızcağız erkeklerin vicdanını sızlatabilir, yine de çoğu erkek işi bu kadar ileri götürmezdi," dedi Miss Tennyson. "Biliyor musun Laurel," diye seslendi, "baban onu buraya getirdiğinde Fay yumurtanın sarısını ayırmaktan âcizdi."

"Kendisi de farksız değildi," dedi Miss Adele.

"Annenin mutfağındaki o güzelim kap kacağa ancak 'kızartma tavası' diyebilirdi, Laurel. Böyle şeyler kasabada çabuk yayılır, bilirsin. Sana bunun nelere yol açtığını anlatmayı hiç istemezdim," dedi Miss Tennyson, "ama pazar günleri, hiçbir kuvvet Missouri'yi buraya getiremeyeceği için, kiliseden çıktıktan sonra yürüyerek Iona Otel'e gidiyor, akşam yemeklerini otelin yemek salonunda yiyorlardı."

Ağacın tepesindeki alaycı kuş göğsünü kabartıp şecale gibi akan bir melodi tutturdurdu.

Yünlerinin arasında yengeç gibi görünen ihtiyar Mrs. Pease, "Ah, hayatımda gördüğüm en acıklı sahneydi o," dedi.

“Biz de binbaşıyla kiliseden eve dönerken o yolu kullanırız. Kim bilir kaç pazar üst üste o leş gibi kalın camların ardında otururken gördük onları,” dedi Miss Tennyson. “Öpüşüp koklaşırlardı. Ne masa örtüsü ne bir şey.”

“İyi ki hatırlattın!” dedi Mrs. Bolt. “Kocam bu pazar günkü vaazının provasını bana hâlâ okumadı, üstelik bir tek bugünü ve yarını kaldı.” Gitmek üzere kalktı.

“O da neye uğradığını şaşırdı tabii, Clinton kesinlikle kocasının verdiği vaazdan daha iyisini hak ediyordu,” dedi Miss Tennyson kocaman eski şezlongda arkasına yaslanırken. “O sırada sesimi çıkarmadım – sonra üzerine düşününce fark ettim.”

İhtiyar Mrs. Pease, “Açıkça fikrimi söylememi isterseniz, bütün gün bir şeylerin eksikliği çekildi zaten,” dedi.

“Durma, söyle. Binbaşıyı suçladığını biliyorum,” dedi Miss Tennyson. “Şu Chisom’ları çağırmayı niçin kendine böyle görev edindi, ben de anlamadım. Bildiğin Anglosaksonlar işte demişti. Ama ben–”

“Baptistleri frenleyemezsin,” dedi Mrs. Pease. “Birisi öldüğünde onları kapıdan içeri aldın mı, bitti, bir daha durduramazsın. Chisom’lar öyle maaile hep bir ağızdan konuşmaya başlayınca içimden dedim ki, bu işi kazasız belasız atlatmak istiyorsan dut yemiş bülbül gibi gıkını çıkarmadan bir köşede oturacaksın.”

“Gerçi bana kalırsa Chisom’ların bizden geri kalır yanı yoktu,” dedi Miss Adele. “Görgüden bahsediyoruz madem.”

“Her ilkokul öğretmeni gibi Adele, herkese düşük not verir,” dedi Miss Tennyson.

“Onların bir nebze daha kaba olduğu doğru,” dedi Miss Adele. “Ama yalnızca bir nebze.”

“Acı olan şu ki, Fay tersini düşünse de onun da ailesinden aşağı kalır yanı yoktu,” dedi Miss Tennyson.

“Ablasına nasıl da tepeden baktı, gördünüz mü? Omzunda ağlamayı reddetti,” dedi ihtiyar Mrs. Pease.

“Fay’in elinden neler *gelebildiğini* hepimiz gayet iyi gördük,” dedi Miss Tennyson. “Bir başladı, sonra arkası kesilmedi. Ona tokat atmak *bana* öyle dokundu ki.”

“Size tuhaf gelebilir,” dedi Miss Adele, “ama bence Fay, acı olayların hakkının böyle verildiğine inandığı için o kadar uzattı. Acısını büyük bir gösteriye dönüştürdü – kendine göre tabii!” Diğerleri sözünü kesmeden durakladı. “Kocasının cenazesi için her şeyin en iyisini istedi, olabilecek en pahalı tabut, mezarlıktaki en seçkin yer—”

“En seçkin mi! Resmen otoyola bakıyor yahu! Kamyonların o korkunç gürültüsü yüzünden Dr. Bolt’un söylediklerinin tek kelimesi duyulmadı! Üstelik bizim yerimiz en öndeydi,” dedi Miss Tennyson.

“— ve,” diye devam etti Miss Adele, “dul kalmış bir kadının sergileyebileceği en yürek burkucu, en perişan tavırlar.”

Alaycı kuş bu kelimeler boyunca ara vermeksizin var gücüyle şakıdı.

“Ben onun hakkından gelirdim ama neyse,” dedi Miss Tennyson.

“Baptistliği bırakacak değildi ya,” dedi ihtiyar Mrs. Pease.

Miss Adele, “Eh, ben de Baptistim tabii,” dedi. Yanağındaki gamze belirginleşti.

“Adele, Fay’in kopardığı yaygara bizim kadar seni de allak bullak etti,” dedi Miss Tennyson.

“Ben gördüm, oturmak zorunda kaldın,” dedi ihtiyar Mrs. Pease kurnazca.

“Merak etmeyin, kendime verdiğim not da diğer herkesinki kadar düşük,” dedi Miss Adele.

“Ben ise yaptığım *her şeyin* arkasındayım,” dedi Miss Tennyson. “Ayrıca Fay ani bir kararla bizimle vedalaşıp

Chisom'larla gittiği için onun adına hâlâ utanıyorum. Bence gitmesine izin vermeyeceğimizi sandı. Ama kalsın diye hiç ısrar etmedik, öyle değil mi?" Miss Tennyson eski şezlonga iyice yerleşti.

"Aslında," dedi Miss Adele, "Fay nasıl biliyorsa öyle yaptı, hem de hepimizden, Yargıç McKelva'yı daha iyi tanıyan ve hayatta ondan daha tecrübeli olan bizlerden daha uzun süre. Binbaşı Bullock ânında çakırkeyif oldu, iki çift laf eden kim varsa olur olmaz şeyler anlattı."

Miss Tennyson, "Adele! Kendini cezalandırmaktan ne kadar da zevk alıyorsun. Ağzından çıkanlardan en az bizim kadar *nefret* ediyor olmalısın," dedi.

"Ama söylediklerime inanıyorum."

"Neyse, bana göre yine de bütün kabahat Chisom'larda," dedi Mrs. Pease. "Buraya hiç gelmemeliydiler. Hem de hiçbiri."

"Ayrıca Fay'ın Mount Salus'un beklentilerini karşıladığına, kocasının ömürlük dostlarının önünde kendini gösterdiğine inandığını düşünüyorum," dedi Miss Adele. "Ona göre cenaze bunun için müthiş bir fırsattı."

"Önce oyunculuk dersi alsaydı bari," dedi Miss Tennyson çat diye.

"Gördüklerimizden anladığım kadarıyla Fay annesini taklit etmeye çalışıyordu," dedi Miss Adele, bir yandan alaycı kuş şakırken.

"Ama ihtiyar Mrs. Chisom dibindeyken, Fay keşke annem gelmeseydi dedi ya!" dedi Miss Tennyson.

"Fark etmez, yine de onu taklit etti," dedi Miss Adele. "Bu bir kusur olamaz, değil mi Laurel?"

Otları yola yola mutfak kapısına kadar gelen Laurel, arkasındaki basamağa oturdu ve uzun uzun karşısındaki kadınlara baktı.

"Bana öyle geldi ki, Fay o kadar hızlı fikir değiştirmeseydi, ailesi buraya yerleşiverecekti," dedi ihtiyar Mrs.

Pease. “Şu yaşlı kadın, neydi adı, verandadan eve bakmaya çıkınca ne yalan söyleyeyim, yüreğim ağzıma geldi.”

“Hepimiz ona acımak zorunda mıyız yani?” diye sordu Miss Tennyson.

“Ötesi elden gelmiyorsa, bununla yetinmek lazım,” dedi Miss Adele. “Öyle değil mi Laurel?”

“Haydi, cevap ver!” diye çıkıştı Miss Tennyson. “Artık ona merhamet göstermeye hazır mısın Laurel?”

“Dilini yuttu herhalde,” dedi ihtiyar Mrs. Pease.

“Umarım onunla bir daha hiç karşılaşmam,” dedi Laurel.

“Aferin kızım, sonunda içini döktün,” dedi Miss Tennyson. “Hepimizin sınırlarını zorluyor, hepsi bu. Keşke burada kalıp onunla başa çıkmamıza yardım etsen.”

“Evet, kalsana gerçekten,” dedi Miss Adele. “Laurel’in başka bir hayatı yok çünkü.”

“İşe dönmem gerekiyor elbette,” dedi Laurel.

“İşe dönmekmiş.” Miss Tennyson parmağıyla Laurel’a işaret ederken diğerlerine, “Bu kızın artık öyle çok parası var ki, şükretmeye kalksa ömür yetmez. Rahatlıkla her şeyi bırakabilecekken iş hayatına dönüyor nedense. Oysa Clint ona yığınla para bıraktı.”

Mrs. Pease, “Şimdi gidersen bundan böyle buraya ancak misafir olarak dönebilirsin,” diyerek Laurel’ı uyardı. “Tabii yine sen bilirsin – ama benim fikrimi sorarsan, misafirlerden kimse hoşlanmaz.”

“Ben ciddiylim. Kuzey Kutbu’na dönmek zorunda mısın?” diye sordu Miss Tennyson. “Şu resimleri çizmesen canına mı kıyacaklar sanki? Tish’e hep söylerim, ‘Tish, Laurel burada kalsa, Adele de emekliye ayrılrsa, sağlam bir briç dörtlüsü kurardık, tıpkı Becky hayattayken olduğu gibi.’”

İhtiyar Mrs. Pease zar zor ayağa kalkarak, “Beni gruptan çıkarmayı mı düşünüyorsunuz bakayım?” dedi.

“Hayır, şimdiki gibi oynamaya devam edersin,” dedi Miss Adele gülümseyerek. “Nate’in New Orleans’taki dünyalar tatlısı Fransız karısı da Laurel’la tamamen aynı fikirde: Mount Salus’un parlak bir zihne *sunabileceği* pek bir şey yokmuş.”

“Hah!” diye bağırdı Miss Tennyson. “Ben de herhalde bu seyahatinde Laurel McKelva’yı hiç güldüremeyeceğiz diye umutsuzluğa kapılmaya başlamıştım.”

“Biletimi aldım ben,” dedi Laurel. “Pazartesi günü Jackson’dan akşamüstü uçağıyla dönüyorum.”

“Kesin gidecek o halde. Ah, Laurel her şeyi yapabilir. Hele yeterince zorsa,” dedi Miss Adele. “Mount Salus’tan vazgeçebilir, bizlerle, bu evle ve geçmişle vedalaşabilir ve hemen ardından uçağı atlacağı gibi Chicago’ya dönebilir *elbette*. Sonra da bir kez daha hayatına kaldığı yerden devam eder.”

Laurel ayağı kalkıp o buruş buruş fesat yanağı bir öpücük kondurdu.

“Şuraya bak Laurel. Belki de güllerin açtığını, Becky’nin tırmanan güllerinin nasıl tomurcuklandığını görürsen fikrini değiştirirsin,” dedi Miss Tennyson yumuşakça.

“Chicago’dayken de nasıl açtıklarını hayal edebilirim.”

“Ama oradan kokularını alamazsın,” diye karşı çıktı Miss Tennyson.

Hep birlikte güllerin yanına gittiler; melez çay güllerinin ağırlıktan çökmüş dalları birbirini kesiyordu. Güller yeni çıkmış yanardöner yaprakların arkasına gizlenmişti. Bunların arkasında (Laurel birkaç adım geri gitmişti) tırmanan güller yükseliyordu: Pease’lerin tarafında çalılar kadar sağlam *mermaid*’ler, Courtland’ların tarafında tüy gibi ilk tomurcuklarıyla Lady Banks gülü ve ikisinin arasında, eskiden Becky’nin tırmanan güllerinin durduğu çıplak çit. Yargıç McKelva, Becky’nin tırmanan güllerinin yanında kendine gelmişti.

(Her bahar hakiki gül rengi ilk yarı saydam çiçeği açtığında Laurel'in annesi, "Bu gülün tam olarak ne cins olduğunu öğrenmek için neler vermezdim!" derdi. "Bu eski bir gül, kokusu da eski, kesin kendine özgü bir ismi olmalı ama Mount Salus'ta hiç kimse bana bu ismi söylemeye yanaşmıyor. Üstünü açıp ona aradığı alanı sağlamaktan başka bir şey yapmama gerek kalmadı. Şuna bakın! Kendi kökleri üzerinde duruyor, öyle sağlam ki. Bu yaşlı kökler yüz yaşında bile olabilir!")

Yargıç McKelva oturduğu şezlongdan, yüzünde o somurtkan gülümsemesiyle, "Belki daha yaşlıdır," demişti. "Yaşlı elma ağaçları kadar kuvvetli.")

Haşince budanmış gövdeden tupturuncu yapraklar ve kibrit alevini andıran dikenler fıskırıyordu. Bu yıl çiçek açmadığına göre önümüzdeki yıl açacaktı: "Bahçıvanların da bu işe böyle bakmayı öğrenmesi lazım," derdi annesi.

Anılar bahar gibi canlanıyor, diye düşündü Laurel. Anılar tıpkı bahar gibi. Bazen yaşlı bir kütük durduk yere çiçek açıyordu.

Miss Adele yanağına gölge bırakan sıkışıp kalmış gamzesiyle, "O halde Laurel'in durumunu netleştirdik. Peki Tennyson dışında Fay'in durumunu netleştirmiş olanınız var mı? Bunun altından kalkabileceğimizi nereden çıkardık bilmiyorum," dedi Miss Adele. "Clinton'ın duygularımızı zerre kadar önemsemeden başımıza musallat ettiği küçük sürtüğüyle ne eyleyeceğimize dair hiçbir fikrimiz yokken üstelik." Bugün eski formuna kavuşmak için elinden geleni yapıyordu.

"Başına sağlam bir darbe almazsa," diye katıldı Miss Tennyson, "sonsuz kadar yaşar. Hepimizi gömer hatta. Niçin her erkek onu *koruması* gerektiğini düşünüyor acaba?"

İhtiyar Mrs. Pease de aynı fikirdeydi, "Onu görünce binbaşının ağzının suyu akıyor resmen."

“Ama ona kapılan *ilk* şapşal o olmadı. Bir anda Clint’in kulakları olsa da bizleri duysa şaşırmaz mıydı sizce?” dedi Miss Tennyson keyifle. “Erkeklere hayret ediyorum gerçekten.”

“Onu bu saçmalıktan kurtarması gereken kişi Laurel’dı. Zaten Laurel savaş zamanı bir deniz subayıyla evlenmemeliydi. Becky öldükten sonra evde kalmalıydı. Babasının *evde* ikinci bir nefese ihtiyacı vardı,” dedi ihtiyar Mrs. Pease.

“Ama bu kişi Fay olmak zorunda değildi,” dedi Miss Tennyson. “Lanet olası kadın!”

“Kimseye bir zararı dokunmadı ki,” diye karşı çıktı Miss Adele. “Bilakis, yalnız ve yaşlı bir adamın hayat gagesi oldu.”

Miss Tennyson iffetli bir tavırla lafını bölerek, “Bunu nasıl yaptığını tahayyül etmek bile istemiyorum,” dedi.

“O sahipsiz kızcağıza tahammül edemiyoruz işte,” dedi Miss Adele. “Onun da bunun farkında olmaması imkânsız. Ondaki hınç bizdekinden fazla. O *doğuştan* hınçlı.”

“Clint’in Becky’nin yerini dolduracak birini aradığını bilseydim, ona Fay’dan çok daha iyilerini bulabilirdim. Hem de Mount Salus’lu birilerini,” dedi Miss Tennyson üzülerek. “Hatta birinin ismini hemen söyleyebilirim, seve seve onun kucağına *atlar*—”

Miss Adele, “Clint, Becky’yi Mount Salus’ta bulmadı,” diye hatırlatınca alaycı kuş hariç herkesin sesi kesildi.

“Bu tuhaf huy, Laurel’a da *babasından* geçmiş demek. O da Philip Hand’i burada aramadı,” dedi Miss Tennyson.

Laurel ayağa kalktı.

“Laurel bizi uğurlamaya hazır,” dedi Miss Adele ayağa kalkarak. “Zaten onu yeterince evinden ettik.”

Miss Tennyson hoşgörüyü, “Yok, bizi içeri buyur

etme, kalan işleri bizsiz halledersin artık,” dedi. El sallayarak sokağa doğru yürüdü. İhtiyar Mrs. Pease battaniyesini katlayarak yavaş yavaş uzaklaştı, sonra da izinsiz girilmeyen bahçesinin kapısından girdi.

Laurel, Miss Adele’in bahçe kapısına doğru ona eşlik ederken kızılıkcık ağacından gelenden daha hafif bir ses duyuldu. Tef sesi gibi ritmik ama cılız bir sestti bu.

“Şu keratalara da bak! Nasıl da caka satıyorlar,” dedi Miss Adele.

Bir kardinal kuşu var gücüyle incir ağacına daldı, kanatları kuş korkuluğuna çarpınca korkuluk dağılıverdi. Onu bir başka kardinal kuşu ve ardından ufak bir çete takip etti. Işıltılı teneke parçacıkları yağmurda ıslanıp pırıl pırıl olmuştu, göz alıcı yansımalarında, kardinaller ve tüm rakip erkek kuşların uçuşu görülüyordu. En küçücük çarpışmada kuşlar göğe yükselerek boy gösteriyor, sonra tekrar ağaca dalıyor ve ardından tekrar göğe yükseliyordu.

“Resmen oyun oynuyorlar, öyle değil mi, resmen oyun bu!” dedi Miss Adele kendi bahçesine girerken.

2

Laurel kütüphaneye baktı. Babası, evliliği ve iş hayatı bitince yanında bulunmasını istediği her şeyi, meydanadaki Mount Salus banka binasında bulunan ofisinden buraya taşımıştı.

Belki de dolu bir oda, yeni şeyler eklense bile hep aynı görünüyordur. Bir duvar hiç değişmemişti. Kitaplıklardan birinin üstünde babasının ahşap çerçeveli bölge haritası asılıydı – babası buraları avucunun içi gibi bilirdi. Diğer kitaplığın üstünde ise babasıyla, zamanında misyoner olarak Çin'e giden müttefik general dedesinin bir elmanın iki yarısına benzeyen portreleri duruyordu. Ahşap panolara yapılmış resimler düzgün asılamayacak kadar ağır olduğundan yan yana konmuştu, bu iki portrenin de aynı gayretkeş elden çıktığı belliydi: Gözlerin üstüne, dış kısmı alta gelecek şekilde yerleştirilmiş ufak testereleri andıran dört kaşın da önce dış hatları tıpatıp aynı şekilde çizilmiş, ardından içleri karbon karasına boyanmıştı.

Laurel kitapların başına bir şey gelmediğini hemen anladı. İnce yeşil sırtının üstünde altın harflerle çapraz yazılmış adıyla *Flush Times in Alabama and Mississippi*¹ her zamanki yerinde, Hogg'un *Bağışlanmış Bir Günahkâ-*

1. Alabama ve Mississippi'de Coşkulu Zamanlar. (Y.N.)

rın İtirafları kitabının yanındaki, Tennyson'ın Resimli Toplu Şiirler'inin yanındaıdı. Laurel parmağını *Eric Brighteyes*,¹ *Jane Eyre*, *The Last Days of Pompeii*² ve *Carry On, Jeeves*'in³ sırtlarının oluşturduğu o tatlı hattın üzerinden geçirdi. Omuz omuza duran bu kitaplar kendi ailelerini kuralı uzun zaman olmuştu. Laurel bu sıradaki her kitabı annesiyle babasının sesinden dinlemişti. Belki de onlar için neyi yüksek sesle okuduklarının –en azından her zaman– pek de önemi yoktu; esas önemli olan ikisi arasında cereyan eden hayat nefesiydi ve o an için bu nefese tutunan kelimeler onlara zevk veriyordu. Bazı iftler arasında her kelime güzeldir ya da güzel duyulur. Muhtemelen en üstteki Webster'in sözlüğü ile onunla aynı ağırlıktaki McKelva aile İncil'inin yükünden dolayı ilkinden daha alçak görünen kitaplığın bir buçuk rafını Dickens kllyatı kaplıyordu, bu kitapların koyu kırmızı ciltleri yanıp aşınmış, lime lime olmuştu. *Nicholas Nickleby*'nin ise cildi bile yoktu. Yangın atlatmamış, ciltleri kl rengine dönüşmüş kitaplar bir alt raftaki Gibbon'lardı. Tek dokunulmaz olan Gibbon değildi: İki ciltlik *Sherlock Holmes'un Maceraları* da ona göz kırpyıyordu. Laurel tozlarını aldıktan sonra hepsini aynı sırayla raflara geri dizdi.

Yargıç McKelva'nın ofis dolabı, Courtland tarafına bakan iki pencereden birinin önünü kapattığı için kütüphane eskisine nazaran loştu. Dolap hukuk kitapları, dergiler, sözlükler, babasına ait Claiborne'un *Mississippi*'si ve Mississippi Kanunlarıyla tıkabasa doluydu. Kitaplar, klasörler, dosya kutuları, ilerinden sarkan aya ve bantlarla birlikte olduğu gibi raflara dizilmişti. Dolabın s-

1. Parlak Gözlü Eric. (Y.N.)

2. Pompei'nin Son Günleri. (Y.N.)

3. Yryedur, Jeeves. (Y.N.)

tünde duran teleskop ise pirinçten ufak bir top gibi dışarı fışkırıyordu.

Laurel cam kapakları açtı, her şeyin tozunu aldı ve sonra her birini özenle yerine geri koydu. Babasının evrakı belli ki belirli bir sıraya göre dizilmişti – herhalde önemliden önemsizye doğrudur, diye düşündü Laurel. Babası, Mount Salus'un belediye başkanı olduğu dönemden kalma resmî belgeleri saklamıştı, bunların arasında yeni bir okulun açılışında yaptığı konuşma da vardı. ("İşte karşımda gördüğüm tüm gençlere sözüm şudur:") Verdiği sözler konuşmayı önemli kılmıştı. McKelva'ların nehir kenarındaki evini yerle bir eden büyük selle ilgili dosya oldukça kabarıktı; içi, babasının seller ve sel kontrolü hakkındaki araştırmalarıyla doluydu. Ne var ki babasının hayatının bu kısmı, nasıl çalıştığı, yaptığı *angarya* işler çoktan unutulmuştu. Parmağı babasının yazdıklarını örten toza bulanmışken, bu kasabanın da Fay kadar babasını hak etmediğini düşündü.

Laurel sözcüklerden başını kaldırıp bir an pencerenin önüne gidip durdu. Komşu evin arka bahçesinde Miss Adele çamaşır ipine beyaz bir şey asıyordu. İçine doğmuş gibi pencereye dönüp Laurel'a el sallamak için kolunu kaldırdı. Onu çağırır gibi sallıyordu elini. Acıyla el sallıyor, diye düşündü Laurel, kim bilir babası kaç kez gözlerini dinlendirmek için burada durmuş ve Miss Adele'i hiç görmeden dışarı bakmıştı.

Yine de bütün aileyi çok severdi. Courtland'lar şehirden kasabaya taşındıktan sonra evin arka tarafındaki tarlayı ekip biçmiş, tarlanın gerisindeki çayırda da inek yetiştirmişlerdi. Laurel kendisi küçükken Miss Courtland'ın süt sattığını ve Yargıç McKelva hiç tasvip etmese de sütün kaymağını satabilmek için kendi çocuklarına yağsız süt içirdiğini hatırladı.

O gece Dr. Courtland söylememiş olsa Laurel'ın, ba-

basının onun tıp fakóltesi masraflarını karşıladığından hiç haberi olmayacaktı. Yargıç McKelva birkaç yıl önce sine kadar varlıklı biri değildi. Derken kasabada ona ait olan kumluk arsada kazılan kuyudan çıkan petrolle beklenmedik bir kazanç elde etmişti – yüksek bir meblağ değildi belki ama emekli maaşıyla birlikte hiçbir maddi kaygı duymaksızın çalışmayı bırakmasına yetecek kadardı. Laurel’a, “*Gördün mü?*” diye yazmıştı – daha doğrusu daktilosunda babasının kelimelerinin altını çizmeye bayılan Dot’a dikte etmişti. “Sel konusunda iyimserliği kaybetmemenin hiçbir sakıncası yokmuş. Baharda işe ara verip bir arkadaşınla İngiltere veya İskoçya’ya gitmeye ne dersin?” Bunun hemen ardından da babasının Fay’le evlenmek üzere olduğu haberi gelmişti.

Bütün odayı elden geçirmişti, şimdi sırada çalışma masası vardı. Odanın tam ortasında duran bu masa, babasına büyük dedesinden kalmış ve zamanında Edinburgh’da yapılmıştı – masanın kuyruklu piyanoları andıran masif ve yoğun bir mevcudiyeti vardı. (Salonun bir köşesinde unutulmuş piyanoysa tamamen kişiliksizdi.) Çalışma masasının arkasındaki deri koltuk artık doğru yerinde duruyordu.

Laurel masanın etrafından dolaştı. Eskiden masanın üzerinde, babası koltuğa oturduğunda tam karşısına gelecek şekilde annesinin fotoğrafı dururdu. Bu fotoğrafın çekilmesi için annesinin yaptığı işi bırakıp bahçedeki banka oturması istenmişti – sonuç çok fenaydı ve şimdi resim ortada yoktu. Bu şaşırtıcı değildi. Artık masada duran tek fotoğraf Philip ile Laurel’inkiydi, bu fotoğraf düğün günü Mount Salus Presbiteryen Kilisesi’nin merdiveninden inerken çekilmişti. Babası onu gümüş çerçeveye koymuştu. (Laurel da öyle. Evliliği sihirli denebilecek kadar huzurlu geçmişti, *huzurlu* – kısa ve sonlu; buraya değil Chicago’ya ait kavramlar.)

Ama masaya bir şey dökülmüştü. Koyu renk ahşabın üzerinde sertleşmiş parlak kırmızı damlalar vardı – mühür değil; oje. İzler ufak bir yolu takip ederek koltuğa kadar uzanıyordu, sanki Fay masanın köşesine tüneyip manikür yapmış, ardından parmaklarını oraya sürmüştü.

Laurel babasının koltuğuna oturup çalışma masasının en üst çekmecesine uzandı, bu çekmeceyi açmak daha önce hiç aklından geçmemişti. Çekmece kilitli değildi – kim bilir hiç kilitlenmiş miydi? Çekmece, içindeki tek şey olan boş puro kutusu kadar hafif olduğundan, neredeyse ağırlıksızmış gibi öne doğru geldi. Laurel koca masanın iki tarafındaki çekmeceleri arka arkaya açtı: Hepsi boşaltılmıştı. Demek ki birileri ondan önce buraya uğramıştı.

Babası kendi evrakını ofisteki kasada tutuyordu elbette; onlar artık Binbaşı Bullock’a emanettiler, vasiyeti de yüksek mahkemedeydi. Peki ya ona yazılan mektuplar –annesinin mektupları– neredeydi?

Annesi evlilikleri süresince ayrı kaldıkları her gün babasına yazmıştı; en azından Laurel’a öyle anlatmıştı. Babası sık sık adliyeye gider, iş gezilerine çıkarmış; annesi ise babasıyla evlendikten sonra her yaz bir ayı Batı Virginia’da, “memleketi”nde¹ geçirir, genellikle Laurel’ı da yanında götürürmüş. Neredeydi o mektuplar? Annesinin bahçede çekilmiş fotoğrafıyla birlikte bir yere mi kaldırılmışlardı?

Hiçbir yerde yoklardı, çünkü babası onları saklamamıştı. Onları hiç saklamamıştı hatta: Laurel bunu biliyor-

1. Burada yazar *up home* ifadesini kullanarak Becky’nin memleketinin yüksek bir yerlerde olduğunu vurgular, bu tabir Türkçeye “bizim dağlarda, tepelerde” şeklinde çevrilebilecek olsa da metnin devamında bu kullanım zorluklara neden olduğu için “memleket” ve “bizim memleket” ifadeleriyle karşılanmıştır. (Ç.N.)

du aslında ve en baştan düşünmesi gerekirdi. Babası kendisine gelen mektupları okur okumaz hepsine cevap yazar, sonra da hepsini çöpe atardı; Laurel babasının böyle yaptığını görmüştü. Söz konusu annesi olunca da, eğer annesi öyle talep etmişse, babası onu *gider*, görürdü.

Dolayısıyla burada Fay'in bulabileceği ya da kendisinin alabileceği annesinden yadigâr hiçbir şey yoktu. Burada birinden arta kalan tek iz, oje lekeleriydi. Laurel büyük bir titizlikle lekeleri çıkarmaya uğraştı, önce masanın yüzeyinden ojeleri söktü, ardından geriye hiçbir kalıntı kalmayıncaya dek masayı cilaladı.

Bu, cumartesi günüydü.

3

Akşam yemeğinden sonra birer içki içmek için oturduklarında Tish heyecanla, "Laurel! Gerçekten nedime *olduğumuz* günü hatırlıyor musun?" diye sormuştu. Bu, pazar akşamıydı.

Anne babaları hâlâ McKelva'ların evlerine yakın oturuyor olsa da nedimelerin çoğu eşleriyle birlikte Mount Salus'ın "yeni semti"nde yeni evler yaptırmışlardı. Çocukları ise daha da uzaktaydı, çoğu üniversiteye gitmek için başka şehirlere taşınmıştı.

Tish'in en küçük oğlu ise henüz evden ayrılmamıştı. "Dışarı çıkmaz ama," demişti Tish. "Yanında arkadaşı var. Bir kız penceresinin camından içeri girmiş – satranç oynamak için. En azından öyle dedi. Sanırım dün gece on bire doğru penceresinden içeri giren de yine bu kız. Garaj yolunda farları görünce gidip bakmıştım. Kızlar sürekli peşinde. Daha on beş yaşında."

"Annem düğünde nasıldı hatırlıyor musun?" dedi Tish, "Nikâh kıyıldıktan sonra ağlaya ağlaya babana dönüp, 'Ah Clint, bu ne kadar da acı, öyle değil mi?' demişti. Yargıç Mac de, 'Olur mu Tennyson, acı olduğunu düşünsem buna engel olurdum,' demişti."

"*Engel olmak* mı? Hayatımda bir düğünde baban kadar eğlenen kimseyi görmedim," dedi Gert.

“Savaş zamanı olmasına rağmen Yargıç Mac’in ta New Orleans’tan getirttiği roze şampanyaları içmiştik!” diye bağırdı bir diğeri. “Beşli zenci müzik grubu da vardı. Hatırlıyor musunuz?”

“Miss Becky’ye göre büyük israftı düğün. Çocukça bir çılgınlıktı. Ama Yargıç Mac çok ısrar etmiş, mutlaka görkemli bir düğün yapmak istemişti.”

“Eh, Laurel tek çocuk tabii.”

“Annem içten içe batıl inançları olan biriydi,” dedi Laurel korumacı bir tavırla. “İnsanın mutluluğunu başkalarının gözüne bu kadar sokmasının uğursuzluk getireceğini düşünmüş olabilir.” Pencerenin yanındaki şezlongundan, batı yönünde çakan şimşeklerin banyo yapan bir kuşun tüyleri misali titreşe titreşe gökyüzünü aydınlattığını görebiliyordu.

“Yargıç Mac annenin batıl inançlarına gülüp geçmiş herhalde. Senin için ne partiler verdik, hatırlasana!” Gert, Laurel’in omzuna şefkatle vurdu. “Bunlar eski golf kulübü yanmadan önceydi tabii, orasıninki gibi dans pisti bir daha yapılmadı.”

“Phil nasıl dans ederdi Polly? Hatırlayamıyorum!” Tish sanki hatırlamasına faydası olacaktı gibi kollarını kaldırıp dans etmeye başladı.

“Yerinden kıpırdamadan,” dedi Laurel. Yanağını yas-tığn daha uzak bir noktasına yasladı.

“Baban da bizim gibi büyük davetlerin tadını çıkarmayı iyi bilirdi – yeter ki zarafet elden gitmesin ve davet bitmeden babam çok sarhoş olmasın,” dedi Tish. “Tabii annem gözyaşlarını kendi kızının düğününe saklasaydı iyiydi.” Aralarında boşanmış olan tek kişi Tish’ti, Laurel da tek dul. Tish zamanında lise futbol takımının kapta-nıyla kaçarak evlenmişti.

“Miss Becky ise büyük davetlerden hiç hazzetmez-di,” dedi Gert.

“Hatırlıyorum da bir seferinde –Barolar Birliği toplantısı mı ne vardı, ya da baban belediye başkanıyken Jackson’da bir davete katılmaları gerekmişti galiba– neyse, bir seferinde Yargıç Mac kendi başına Miss Becky için bir elbise almıştı, eve elinde hediye paketiyle gelip ona sürpriz yapmıştı. Üstü boncuk işlemeli bürümcük kumaştan bir elbise! Minnacık boncuklar hem de! Tepeden tırnağa boncuk,” dedi Tish. “Kim bilir sen o sırada neredeydin Laurel?”

“New Orleans’tan almış. Bir *tezgâhtar* aklını çelmiş,” dedi Gert.

Evin bir odasından müzik sesi gelmeye başladı. Duke Ellington.

“Gençler bu müzikle dans etmez. Eşliğinde satranç oynarlar herhalde,” dedi Tish, Laurel’a. “Miss Becky demişti ki, ‘Clinton, bana böyle abartılı bir hediye alacağının önceden bilseydim, pamuk yağı fabrikasından bol bol parke cilası almanı isterdim.’ Böyle dediğini duyar gibi olmuyor musun?” dedi Tish coşkuyla.

“Elbiseyi giymişti ama değil mi?” diye sordu biri, Tish de, “Ah, birbirlerinin bir dediğini iki etmezlerdi ki! Giymez olur mu! Kim bilir ne ağırdı üstelik! Miss Becky bir gün anneme açılmış, elbiseyi giymediği zamanlar, yani neredeyse her an, onu ancak bir kovada tutabildiğini söylemiş!”

Nedimeler gözlerinden yaş gelinceye kadar güldüler.

“Yine de Yargıç Mac’i haklı çıkarmak istediğinde elbiseyi giyerdi! Hem de nasıl bir edayla! Beni esas yıkan Laurel, babanın yeniden evlenmesi oldu. Hele bir de Fay’i görünce!” dedi Gert. “Nasıl biri *olduğunu* görünce!”

“Annem, babana ayıp olmasın diye ilk başlarda Fay’in onuruna küçük bir hoş geldin daveti vermesinde bir sakınca olup olmadığını sormuş – herhalde aklında çay daveti gibi bir şey vardı. Fay ise, ‘Ah, hiç zahmet et-

meyin, büyük davetlere hiç gerek yok. Bunlar Becky'yi göre şeyler,' demiş. Zavallı Yargıç Mac! Eş seçmedeki başarısızlığı sayılmazsa, dünyalar tatlısı bir adamcağızdı," dedi Tish, Laurel'a gülümseyerek.

Laurel sesi titreyerek, "Ne zamandan beri arkalarından güler oldunuz?" diye sordu. "Onlardan fıkra anlatır gibi mi bahsedeceksiniz artık?" Tish'e döndü. "Sen de babamla dalga geçmek için göz kırpabileceğini mi sanıyorsun?"

"Polly!" Tish onu kolundan yakaladı. "Onlara gülmüyoruz ki. Komik olan onlar değil – benim annemle babam da böyle! Hepimizin annesi babası böyle!" Tekrar gülmeye başladı, bu sefer Laurel'ın yüzüne karşı. "Biz yas tutmuyor muyuz? Seninle *birlikte* biz de yas tutuyoruz."

"Biliyorum. Elbette biliyorum," dedi Laurel.

Gülümseyerek teşekkür etti ve hepsini öptü. Nedimeleri son bir kez daha görecekti. Ertesi gün havalimanına götürmek üzere altısı birden gelip onu evden alacaklardı.

"Artık kaybedecek kimsen kalmadığına seviniyorum canım," dedi Miss Tennyson Bullock kendinden emin bir edayla. Akşam geç de olsa binbaşıyla birlikte arabaya atlayıp Laurel'a veda etmeye gelmişlerdi.

"Bu da nereden çıktı? Fay var ya," diye karşı çıktı Binbaşı Bullock. "Gerçi o zavallı kızcağızın da sırtında büyük yük var. Taşıyabileceğinden ağır."

"Kimseye taşıyabileceğinden ağır yük verilmez," diyerek onu düzeltti Miss Tennyson. O kadar uzun zamandır evlilerdi ki, onun beyanları kocasınıninkilerden çok daha askerî, hatta daha muteber geliyordu kulağa.

Laurel ikisine de sarıldı ve eve yürüyerek döneceğini söyledi.

"Yürümekmiş!" "Yağmur yağıyor!" "Mount Salus'ta kimse yürümez!" Onu bırakmamak için büyük yaygara kopardılar. Binbaşı Bullock mutlaka eşlik etmek istedi.

Bu son gece, kopmak üzere olan bir tantananın hazırlığını yaparcasına ılık bir rüzgâr esmeye ve ara ara yağmur çiselemeye başlamıştı. Binbaşı Bullock tek bir hamleyle şemsiyesini açtı ve gösterişli bir edayla Laurel'in başının üstünde tutmaya başladı. Asker adımlarıyla hızlı bir yürüyüş tutturdu.

Binbaşı Bullock arkadaşları üzerinden yaşardı. Onların hayatını, onlarla birlikte yaşardı – en azından bir noktaya kadar, diye düşündü Laurel. Miss Tennyson ise binbaşınınkini yaşardı. Binbaşı, yolda yürürlerken, hoş ve dalgın tenor sesiyle bir şarkı mırıldanmaya koyuldu. Bu gece artık bir şeyleri geride bırakmış gibiydi. Şimdiden eski neşesine kavuşmaya başlamıştı.

Avare,
Avare,
Dolaştı durdu her yerde,
Köyün dışında ve içinde,
Hem de ne dolaştı avare...

Meydanı çevreleyen yeni yapraklanmış akçaağaçlar öne eğilmişti, yolun karşısındaki U dönüşü yapılmaz levhası ise sallanıyor, trapez gibi kendi etrafında dönüyordu. Adliyenin saati seçilemiyordu. Hasbelkader aydınlatılmış parktaki sahne ve müttefikler heykeli, yağmurun belli belirsiz halesiyle çevrenmişti, birer hayalete benzeyen bu ikili, artık adeta evli bir çiftte dönüşmüştü.

Binbaşı Bullock şarkısına devam ediyordu, "*Biz onu durdurana kadar dolaştı avare.*"

Bahçedeki ağaçların arasındaki ev karanlıktı.

"Fay daha dönmemiş," dedi binbaşı. "Tüh, ne yazık."

"Ben karşılaşmayı beklemiyorum zaten," dedi Laurel.

"Ne yazık. Vedalaşamayacaksınız, birbirinize şans vesaire dileyemeyeceksiniz, çok fena."

Binbaşı önden şemsiyesini iterek Laurel'ı kapıya kadar götürdü, onunla içeri girip holdeki ışıkları yaktı. Derken dudaklarını formalite icabı bir kapıya ya da bir hayale yapıştırır gibi, Laurel'ın dudaklarının üstüne yapıştırdı – ihtiyar bir adamın iyi geceler öpücüğü. Laurel onu kapıya kadar geçirdikten sonra ışıkları yaktı ve hemen ardından hızla kapıyı kapattı.

Bir terslik olduğunu anlamıştı: İçeriye kuş girmişti. Bir ebabil kuşu. Yemek odasından hızla dışarı fırlayan kuş Laurel'ın gözünün önünde ok gibi üst kata uçtu.

Laurel paltosunu dahi çıkarmadan evin içinde koşarak her odanın ışığını yaktı, yağmur girmesin diye pencereleri, kuş girmesin diye de çıktığı odaların kapılarını kapattı. Koşarak yukarı çıktı, odasının kapısını çarparak kapattı, koridoru koşarak geçip en sonunda büyük yatak odasına girdi, burada da ışıkları yaktı ve kuş dosdoğru bu yeni aydınlığa doğru gelirken kapıyı hızla çarptı.

Kuş buraya giremezdi. Yoksa çoktan girmiş miydi? Kim bilir ne zamandır evin içinde dilediği gibi uçuyor, karanlık odaların arasında mekik dokuyordu? Şimdi Laurel da dışarı çıkamıyordu. Annesiyle babasının –bundan böyle Fay'in– odasında ileri geri yürüyüp duruyordu. Cenaze sabahından sonra bu odaya ilk girişiydi.

Kapı pencere ne varsa uğulduyor, fırtınayla boğuşuyordu. Kuş durup dinlenmeksizin duvarlara ve kapalı kapılara değiyor, çarpıyor, sürtünüyordu. Laurel koridor-da, kapının hemen ardında duran telefonu özlemle andı.

Kalbi küt küt atarken, burada nasıl bir tehlikeyle karşı karşıyayım acaba, diye sordu kendine.

İnsan ölümlerin hatırı için sessizliğini korusa da kendi sessizliğinin içinde ölümler gibi sükûta eremiyor. Rüzgârı, yağmuru, ümitsizlikten çılgına dönmüş kuşun kanat çırpışını dinledi ve hemşirenin haykırışı gibi haykırmak geldi içinden: “Saldırı! Saldırı!”

Olguları zihninde düzenlemeye çalış, diyerek kendine emir verdi. Bir insan –istediği buysa eğer– âciz bir adama saldırabilir; onunla evli olması yeterlidir. Ölüm döşeğindeki birine, “Yetti artık ama,” diyebilir, tabii buna kulak misafiri olan, babasının anısını korumak isteyen kızıysa. Olgular hükmü belirliyordu ve Laurel volta atarken kafasında bu hükümle yaşıyordu.

İsteddiği, Fay’ın cezalandırılması değil, onun yaptığını itiraf etmesi, neye sebep olduğunu kabul etmesiydi. Oysa artık kesin olarak biliyordu ki Fay, “Neden bahsettiğini bile bilmiyorum,” diyecekti. Bu da bir olguydu. Fay hastanedeki o korkunç anda da her zamanki gibi haklı

olmayabileceğini aklına bile getirmemişti. Gerekçeleri vardı işte. Yalnızca ufak bir olay çıkarmıştı – hepsi bu.

Büyük ihtimalle Fay için olay çıkarmak gayet normal bir şeydi. Mr. Dalzell'in ailesi nasıl hastaneye kutu kutu tavuk kanadı getirmişse Fay de hastaneye –ve buraya, eve– olay getirmişti. Ölüm, tüm gerçekliğiyle yanından geçip gitmişti. Fay ne yaptığının farkında değildi (Tish'in göz kırpması gibi) hiçbir zaman da farkına varmayacak, diye düşündü Laurel, tabii ben söylemezsem. Kendine şunu sordu: Yoksa Fay'ın babama ve bana göründüğü gibi kayıp bir ruha mı dönüştüm ben de? Çünkü babamın aksine ben ona acıyamıyorum. Onunla birlikte yaşamak zorunda olan Mount Salus'lular gibi acıyormuş gibi de yapamam. Fay yaptığının farkına varana dek ona acımamalıyım.

Ve ben farkında değilmişim gibi de yapamam, diye düşündü. Gözümün önünde Fay'ın foyası meydana çıktı. Mahkemeye çıkarılsa suçlu bulunur! Laurel kuşun kapıya çarpışını, evin de sağanak fırtınasıyla sarsılışını dinlerken işte aklından bunlar geçiyordu. "Fay kendi etti kendi buldu: Ben özgürüm!" diye düşündü tir tir titreyerek. Derinlerdeki bir hissin adı doğru kondu mu, diğer hislerin de adı konur. Ama özgürleşmek için anlatmak, yükten arınmak gerekir.

Ama kime anlatmak istiyordu ki? Annesine. Yalnızca rahmetli annesine. Laurel bunu en başından beri içten içe biliyor olmalıydı. Koltuğa yaklaşp yaslandı. Elinde kanıt vardı, annesine gösterebileceği lanet olasıca deliller hazırды, bunları sunup teselli bulamadığı için azap çekiyordu. Annesine olanları anlatma arzusu her şeyi tersine çevirdi ve Laurel dehşetle yüzleşti.

"Babam görememeye başlayınca annemin izinden gitti, peki ya ben Fay değilse kimin izinden gideceğim?" diye düşündü. Az önce hayalini kurduğu sahne, annesine

saldırıyı anlatışı, tüm içtenliğiyle ona açılması, Fay'ın hastanede yaptıklarından çok daha fenaydı. "Teselli bulmak için yapmayacağım şey, işlemeyeceğim suç var mıdır acaba?"

Kuşun kapının tepesine ve altına çarptığını duydu. Elleriyle saçını düzelterek kapıdan uzaklaştı, odanın en ucuna gidip bitişiğindeki küçük odaya girdi.

Burası dikiş odasıydı, içerisi tamamen karanlıktı; lambayı el yordamıyla bulması gerekti. Işığı yaktı: Alçak masanın üzerinde duran bu lamba, kendisinin okul yıllarında kullandığı çalışma lambasıydı. Işık yanınca annesinin yazı masasının buraya kaldırıldığını gördü; eski çalışma masası, kolsuz koltuğu, pirinç kaplama üç katlı sandık ve dikiş makinesi de buradaydı.

Bu oda dikiş odasına dönüştürülmeden önce Laurel'in odasıydı; büyüyüp koridorun karşısındaki odasına taşınmadan önce bebekliği boyunca bu odada uyumuştur. İçerisi soğuktu, belli ki bütün kış burada hiç ateş yakılmamıştı; bu odada yalnızca ufak bir şömine vardı, onun da içi elbette boştu. Laurel buraya gelip dikiş dikerken hikâyeler uyduran ya da görüp duyduğu her şeyi yanlış hatırlayan Miss Verna Longmeier'in elleri nasıl da üşümüştür kim bilir, diye düşündü. Her gün başkalarının evinde yaşanmış soğuk bir hayat.

Oysa burası eskiden sıcak olurdu. Gözünün önüne babasının çömelerek ateşi yaktıktan sonra alevler aniden parlasın diye şöminenin ağzına gazete kâğıtlarını yayışı, o sırada ince sırtının aldığı kıvrımlı şekil geldi. Babası o zamanlar gençti, elinden gelmeyen iş yoktu.

Şömineden gelen ışık ve ısı – hafızasında canlananlar bunlardı. Şimdi yazı masasının durduğu yerde, eskiden Laurel'in küçük yatağı dururdu; bu yatağın yan taraflarındaki parmaklıklar, kucağa alınmak üzere kollarını uzatarak ayağa kalktığında onunla aynı boya gelecek şe-

kilde yükseltilebiliyordu. Dikiş makinesi odanın tek penceresinin önündeki eski yerindeydi hâlâ. Annesi –ya da tek tük geldiği seferlerde terzi kadın– sandalyede oturup pedala basarak makineyi çalıştırırken, Laurel bu hoş kokulu halının üstünde oturur, yere düşen kumaş parçalarını kâh yan yana koyup kâh ayırarak, farklı farklı düzenleyip gruplayarak yıldızlar, çiçekler, kuşlar, insanlar veya canı ne isterse ona benzeyen figürler oluştururdu. Kışları şöminenin ateşi yazlarıysa güneş, kendi uğraşlarına gömülmüş anne kızın üstünü okşardı.

Burası daha sakindi. Kuytuda kaldığı için rüzgâr almıyordu, kuşla ve rahatsızlık verici karanlıkla arasında bir odalık mesafe vardı. Evin geri kalanıyla arasında Mount Salus ile Chicago arasındaki kadar bir mesafe varmış gibiydi.

Laurel kolsuz sandalyeye oturdu. Uzun boyunlu çalışma lambasının loş ışığı yazı masasının sıcak kahverengi kapaklarının üzerine düşüyordu. Bu masa uzun zaman önce McKelva'ların bahçesindeki vişne ağaçlarından yapılmıştı; kapağın üzerinde bulunan ovalimsi kısma 1817 tarihi kakılmıştı, saten gibi pürüzsüz ve sarı olan bu kısım, belli ki başka bir ağaçtan kesilmişti. Aslında ofis masası olarak inşa edilmişti ama hanımların kullanabileceği kadar şık ve ufaktı ve her şeyiyle Laurel'in annesine aitti. Masanın alınlık kısmında pençeleriyle yerküreyi tutan, kanatları sonuna kadar açık, dökme kurşundan bir kartal bulunuyordu. Kartalın kanat açıklığı annesinin bir karışı kadardı. Dolabın iki kapağındaki anahtar deliklerinin içinde anahtar yoktu. Acaba eskiden de mi öyleydi? Laurel'in hatırladığı kadarıyla annesi hiçbir şeyi kilit altında tutmazdı. Özel hayatı için kilide ihtiyaç duymazdı. Herkesin özel hayatına saygı göstereceğini varsayardı. Bir de şimdi dolabının içindeki her şeyin kayıplara karıştığını öğrendiğini düşünün.

Laurel babasının çalışma masasının çekmecelerini açıp açmamak konusunda tereddüte düşmüştü; şimdi ise tereddüt etmiyordu – hem de hiç. Kapakların birbirine değdiği noktaya dokundu, kapaklar sallanarak aynı anda ileri doğru açıldı. Dolabın içi yıllardır kimsenin zahmet edip almadığı mektuplarla dolup taşan kasaba postanesi raflarından küçük bir kesit sunuyordu adeta. Annesinin mektupları ve kâğıtları aradan geçen bunca yılda nasıl yırtılmaktan kurtulmuş ve tozun şefkatiyle sarıp sarmalanmışlardı? Laurel bunun nasıl olduğundan emindi: Babasının gönlü bunlara dokunmaya elvermemiş olmalıydı; Fay için ise bunlar yalnızca birilerinin yazdığı şeylerdi işte – ve Fay’ın gözünde yazma ihtiyacı duyan bir kişi, çoktan mağlup edilmiş bir rakip olabilirdi ancak.

Laurel masanın yazma kısmını açtı, sonra yukarı uzanarak tek tek her bir bölmede duran mektup ve kâğıtları indirdi. Toplam yirmi altı bölme vardı, ama annesi evrakını alfabetik sıraya göre değil yere ve zamana göre sınıflandırmıştı. Yalnızca babasından gelen mektuplar bir aradaydı, belli ki ömür boyu ondan aldığı her mektubu saklamıştı; en eskilerinin zarfları safran sarısıydı artık. Laurel aralarından bir tanesini seçti, içindeki kâğıdı açarken mektubun “Canım sevgilim” diye başladığını gördü ve mektubu tekrar katlayıp zarfın içine koydu. Zarfların üzerinde babasının geçici sürelerle çalıştığı civar adliyelerin bulunduğu kasabaların damgaları vardı, bazıları da annesi Batı Virginia’daki “memleketi”ne kalmaya gittiği dönemlerde yazıldığı için Mount Salus damgası taşıyordu; Miss Becky Thurston’a yazılmış mektuplar da bu grubun içindeydi, bunları bir arada tutan kurdeleler artık neredeyse şeffaflaşmış, zarfları da ölmeden önce annesinin ellerinin derisi gibi benek benek olmuştu. Babasının mektuplarını çıkardığı bölmenin arka

kısımında ufak, sert bir cisim vardı, Laurel onu çıkarırken daha gözüyle görmemişti ki, parmakları bu cismin ne olduğunu hatırladı. Minik minik sayısız çakı darbesiyle şekillendirilmiş bir arduaz taşıydı bu, beş santim boyunda var yoktu. Kuytu yerinden çıktığı an Laurel'ın elinin ısısına ve yumuşaklığına uyum sağlamıştı, avucuna tam oturuyordu. Küçük Laurel bunu kendisinden küçük bir çocuğun yaptığından emin, heyecanla, "Küçük bir tabak!" diye bağırmıştı. Annesi ciddiyetle düzeltmişti, "Bir gemi." Alt kısmında iç içe geçmiş halde C.C.M.McK harfleri kazınmıştı. Babası bunu kendi elleriyle yapmıştı. Sonra onun elinden annesinin eline geçmişti; annesinin "memleketi"nde flört ettikleri zamandan kalma bir nehir taşıydı.

O günlerin kaydının özenle tutulduğu bir fotoğraf albümü vardı. Laurel uzanıp bölmelerin üstündeki rafı yokladı, eline değen kare çatalı, ipek püsküllü albümü aşağı indirdi.

Yan yana açılan ilk iki sayfada zamanında evde tabedilmiş, artık solmuş ve benek benek lekelenmiş iki fotoğraf hâlâ duruyordu: Clinton ile Becky, annesinin "memleketi"ndeler, sırayla (yemyeşil bir açık alanda bulunan) aynı demiryolu raylarının üzerinde poz vermişler; babası sıırım gibi, bir ayağı mil işaretinin üstünde, elindeki hasır şapkayı sallıyor; annesinin ellerinde ise yol boyunca topladıkları bir dolu yaban çiçeği var.

"Hayatımda sahip olduğum en güzel bluz – ben dikmiştim. Kumaşının ipliğini annem eğirmişti, rengi de şekeriboyasıyla yapılmış koyu, kuvvetli bir Amerikan Güzeli kırmızısıydı," diye anlatmıştı annesi, "memleketi"nden bahsettiği zaman sesine yerleşen o ağırlıkla. "Başka hiçbir kıyafet bana o bluzun verdiği tatmini veremez."

Gençken ne kadar çekici ve mağrurmuş, diye düşündü Laurel şimdi. Bluzunu kendi dikmiş, fotoğrafları

kendi tabetmiş, zaten neden yapamasın ki? Büyük ihtimalle fotoğrafları tutturmak için kullandığı yapıştırıcıyı da kendi yapmıştı.

Kendi babası gibi Virginia Üniversitesi'nde okuyan Yargıç McKelva, annesiyle kariyerine ara verip Beechy Creek civarındaki bir tomruk alanında çalıştığı yıl tanışmıştı, o zamanlar annesi buradaki ilkokulda öğretmendi.

Bir gün annesiyle burada dikiş dikerlerken, "Atımızın adı Selim'di. Neymiş, söyle bakayım," demişti annesi. "Okula Selim'in sırtında giderdim. Nine Mile Dağı üzerinden on bir kilometre gidiş, on bir kilometre dönüş. Zaman çabuk geçsin diye yol boyunca at sırtında ezberden şiir okurdum." Laurel inanmayınca da, "Ezberim çok iyidir canım," diye açıklama getirmişti. "Babam için bizim memlekete kitap getirtmek pek de kolay olmuyordu."

Laurel kendini bildi bileli her yaz "annesinin memleketi"ne götürülmüştü. Buradaki ev, zaten muhtemelen dünyanın en uç noktası sayılabilecek bir tepenin zirvesine inşa edilmişti. Dışarıda, üstünde çatı olmayan tatlı çimenlerin üzerinde, sallanan sandalyeler dururdu. Bu sandalyelerin birinden dağın eteğinde kıvrım yapan nehir görünürdü. Nehrin sesi ise ancak dağın eteğine inince duyulurdu. Bu ses, öğretmenlerinin söylediklerini büyülenmiş halde tekrar eden bir sınıf dolusu öğrencinin sesini andırırdı. Nehrin kıvrım yaptığı bu yere Kraliçe'nin Kumsalı denirdi.

Becky'nin babası da annesi de Virginia'lıydı. Annesinin (papazlar ve öğretmenlerden oluşan) ailesi, eyaletlerin bağımsızlığını ilan ettiği dönem varını yoğunu sırtlanıp sınırı geçmişti. Becky'nin babası da avukattı. Ama adliyenin beş misli olan dağ, onun ardından dimdik yükselir, güldür güldür akan nehir ise önünden yol gibi uzanırdı. Dağa giden tek yol buydu.

Herhalde her birinin bir adı vardı ama Laurel kim-
senin bu adları kullandığını duyduğunu hatırlamıyordu.
Annesinin “memleketi”nin bu parçaları yalnızca “dağ”,
“nehir” ve “adalet sarayı” olarak anılırdı.

Sabahın erken saatlerinde komşu dağdan annesinin
dağına, bir durağanlıktan diğerine bir esinti duyulur, ar-
dından onun yankısı gelir, onu yeni bir esinti ve onun
yankısı takip eder, onun ardından da kendi üstüne ka-
paklanan bir çığlık kopardı. Bu böyle devam ederdi.

“Ne yapıyorlar anne?” diye sormuştu bir seferinde
Laurel.

“Yaşlı bir adam odun kesiyor, hepsi bu,” demişti “de-
likanlılar.”

“Dua ediyor,” demişti annesi.

“Yaşlı bir ermiş o,” demişti anneannesi. “Dünyada
yapayalnız.”

“Delikanlılar” altı kişilerdi, ablaları için midilliye
eyerler, sonra onunla ata binerlerdi. Elma ağacının altına
serdikleri örtülerin ve eyerlerin üstünde uzanır, ona ban-
jo çalarlardı. Gözünden yaş gelinceye kadar hikâyeler
anlatırlardı ona, yalnızca onun ve kendilerinin tanıdıkla-
rı kişilerle ilgili hikâyeler... Gözünden yaş gelmeyecek
olsa bu sefer de gülmekten kırılırdı. “Billy Boy” şarkısını
söyleyen ve tellere komik komik vuran en küçük kardeşi
hakkında, “Olan Sam’e oldu. Ben evlendiğim zaman dı-
şarı çıkıp, kendini yere atıp ağlamıştı,” demişti.

Kapının yanında bir direk dururdu, bu direğe asılı
demir bir çan vardı. Bir şey olduğunda anneannesinin bu
çanı çalması yeterliydi.

Laurel’in kendini Batı Virginia’da buluvermek yeri-
ne buraya fiilen geldiğini hatırladığı ilk sefer, annesiyle
sabah erkenden trenden inmiş ve tren gittikten sonra tek
başlarına dik bir kayanın tepesinde durmuşlardı; sisin
arasında dünyaya dair görebildikleri yegâne şey üstünde

durdukları kaya ve kayaya çakılmış direkdeki, ipi sallanan demir çandı. Annesi ipi çekince, neredeyse çanın çalmasıyla birlikte küreklerin başında iki delikanlıyla kocaman gri bir sandal belirivermişti yanlarında. Nehir hemen ayaklarının dibindeydi. Sisın arasından çıkıp yanlarına yanaşan sandala binmişlerdi. Hayatta her yeni şey işte böyle çıkıyordu insanın karşısına.

Av köpekleri burun hizalarına kadar gelen o tatlı, uzun otların arasından çayırdaki yokuş yukarı koşturmuştu. Dağın tepesinde hava hâlâ aydınlıkken ve güneş hâlâ yanakları ısıtarak varlığını hissettirirken aşağıda kalan vadi mavilere bürünmüştü bile. Laurel, annesi ve anne-annesiyile aydınlığın sürdüğü yerde oturup “delikanlılar”ın eve dönmesini beklemiş, içlerinden biri dağa tırmanırken üstündeki beyaz gömlek küçük kızın gözünde, Mount Salus semalarında yükselen Venüs gibi uzun zaman neredeyse hiç yerinden kıpırdamadan parlamıştı.

Kanatlar tekrar çırpıldı. Dağın tepesinden, çatının ve çocuğun başının üstünden uçan güvercinler masmavi gökyüzünde bir küme oluşturup tek vücut halinde kırıştı. Kendi yarattığı rüzgârla boğuşan kocaman bir çarşaf misali Laurel’in kulaklarına doluştular. Ayaklarının yanında yere konup dağda yürüdüler. Laurel onlardan korkuyordu ama kuşları beslesin diye eline masadaki kurabiyelerden tutuşturulmuştu. Kuşlar yanardöner tüyleri ve solucan pembesi pençelerinin üstünde sağlam adımlar ata ata etrafta dolanıyordu, her biri diğerlerinden birazcık farklıydı ve hepsinin sesi insan sesi gibi yumuşaktı.

Laurel paniğe kapılmış, bir elinde kurabiyeyle donup kalmıştı.

“Anneanneciğinin güvercinleri bunlar, bir şey olmaz.”

Anneannesi Laurel’in zaten yeterince düz olan saçını okşaya okşaya daha da düzleştirdi ve kulaklarının arkasına yerleştirdi. “Acıkmışlar, hepsi bu.”

Ama Laurel güvercinlikteki kuşlardan gözünü ayırmamış, birkaç tanesinin gagalarını diğerlerinin boğazına soktuğunu, birbirlerini kusturarak kursaklarından beslendiklerini, yutulmuş ne varsa baştan yuttuklarını görmüştü: Sırayla hepsi bunu yapıyordu. İlk seferinde bunu bir daha yapmazlar belki diye düşünmüştü ama ertesi gün yine yaptılar ve diğer güvercinler de onları taklit etti. Güvercinler birbirlerinden kaçamayacaklarına, kendilerinden de kaçılmayacağına Laurel'ı ikna etmişlerdi. Dolayısıyla aşağı doğru pike yaptıkları her sefer anneannesinin kapkara uzun eteğinin arkasına saklanmaya çalışmış ama anneanesi her seferinde aynı şeyi tekrarlamıştı, "Acıkmışlar işte, tıpkı bizim gibi."

Nasıl ki Laurel nehirlerin cam gibi berrak sularının kayaların üstünden şakıya şakıya aktığını bilmiyorsa, annesi de *kendi* annesinin güvercinlerinin birbirlerinin gırtlığını gagalamak için sıra beklediğini bilmiyordu. Laurel, Mount Salus'tayken nasıl mutluysa, annesi de "memleketi"ndeyken dış dünyada olup biteni fark edemeyecek kadar mutluydu. Ayrıca annesi yakından baktığında da güvercinleri görmek için değil kendisinin ya da başkasının doğrusunu ya da yanlışını tespit etmek için bakıyordu. Laurel annesine açıklamadan başka birine hissettiklerini söylemeye çekindiğinden güvercinler Laurel'ın başına kaldı.

"Haydi!" diye bağırmıştı "delikanlılar" anneannesine. "Bırak da ufaklık güvercinleri beslesin!"

Ebeveynlerle çocuklar sırayla rolleri değiştirerek birbirini korur ve birbirine isyan eder: En azından küçükken Laurel'a böyle gelirdi.

Dağın zirvesi bazen havadaki kuşları aşardı, bazense bulutlar vadiye iner, uzaktaki ağaçların üst kısımlarını gizlerdi. En tepedeki ev, en derin kuyu, akort edilen yaylılar, bulutların arasında uyku, Kraliçe'nin Kumsalı, dün-

yanın en koyu muhabbetleri – annesinin başka bir şeye ihtiyaç duymamasına şaşmamak gerekirdi!

Bir noktada babası onları almaya gelirdi –ona herkes “Mr. McKelva” diye hitap ederdi– sonra trenle eve dönerlerdi. Yanlarında bir sandık götürürlerdi – işte *bu* sandık, içinde bu odada dikilmiş tüm kıyafetlerle: İsteseler hep orada kalabilirlerdi. Babası sanki bunu hiç fark etmezdi. Mount Salus’a dönerlerdi. “*Dağ* da nereden çıkarmışlar?” derdi annesi dudak bükerek. “Burada ‘dağ’ mağ yok ki.”¹

Laurel’in anneannesi ansızın ölmüştü; öldüğünde yalnızdı. Laurel merdivenin tepesinden annesinin kendini kaybetmişçesine ağladığını duymuştu: Daha önce kendinden başka hiç kimsenin böyle ağladığını işitmemişti.

“Yanında olamadım! *Yanında* olamadım!”

“Kendini suçlayamazsın Becky, duydun mu beni?”

“Beni kendime yalan söylemeye zorlayamazsın Clinton!”

Sesleri yükselmiş, birbirlerine bağırmışlardı; sanki acı, tartışmaya dönüşebilse geçecekmiş gibi. Bir süre sonra Laurel çana ne olduğunu sorduğunda, annesi sakın bir tavırla eğer insanın çocukları çok uzaktaysa, çanın çok iyi olmasının bir şeyi değiştirmeyeceğini söylemişti.

Laurel’in annesi gözleri körleştikten sonra büyük odadaki yatağında yattığı dönemde, on altı yaşındayken dağ yolu hızlı geçsin diye ezberden okuduğu şiirleri ara ara tekrar ezberden okumaya başlamıştı. Ona kitap okunmasından hoşlanmazdı, *kendi* başına okumayı tercih ettiğini söylüyordu artık. Bitkin yüzünde müthiş kayıtsız bir ifadeyle “‘Tuz tadını yitirirse, bir daha ona nasıl tuz tadı verilebilir?’”² diye sormuştu bir sefer. Dr. Courtland’ı

1. Mount İngilizcede dağ anlamına gelir. (Ç.N.)

2. Yeni Ahit, “Matta”, 5:13. (Ç.N.)

ayak sesinden tanır ve onu “İnsanoğlu, kibirli insanoğlu, en ufak bir otorite kisvesine büründü mü!”¹ sözleriyle selamlardı.

Son ameliyatına girmeden önceki gece, “Beni bağlamalarına izin vermeyin,” diye fısıldamıştı. “Beni bağlamaya kalkarlarsa ölürüm.”

Yargıç McKelva üzerinde durmamıştı ama Laurel, “Farkındayım – babanın sözlerini söylüyorsun,” demişti.

Annesi hararetle başını sallamıştı.

Becky on beş yaşındayken komşunun ödünç verdiği salla, geceleyin buz tutmuş nehri aşır demiryoluna ulaşmış, elindeki feneri sallayarak üstü karlı bir treni durdurup acıdan kıvranan babasını hastaneye yetiştirmişti.

(Laurel tam da bu hasır halının üstünde otururken, “Salın üstünde nasıl ateş yakabildin ki?” diye sormuştu. “Suyun üstünde ateş nasıl yakılır?” Annesi elinde dikişiyile, “Ateş yakmak zorundaydık, uğraştık yaktık,” demişti.)

Baltimore’a varıp nihayet hastaneye ulaştıklarında küçük kız babasının sözlerini doktorlara iletmışti: “Babam dedi ki, ‘Beni bağlamalarına izin verirsen ölürüm.’” O an hezeyan geçirdiği için babası bunları kendi söyleyememişti. Apandisitinin patladığı sonradan anlaşılmıştı.

Ameliyathaneden iki doktor çıkıp Becky’nin ayakta beklediği koridora gelmişti. İçlerinden biri, “Baltimore’daki tanıdıklarınıza haber vermek lazım, küçük kız,” demişti. “Ben Baltimore’da kimseyi tanımıyorum ki, doktor bey.” *Baltimore’da tanıdığın, bildiğin kimse yok mu?*

Olan bitenden sonra, taşıdığı tabut ve kötü haberlerin yüküyle trenin bagaj vagonunda yolculuk edip eve, annesiyle ufak delikanlıların yanına tek başına dönmüş olmasına rağmen Becky’nin zihninde en çok yer eden,

1. William Shakespeare, *Kısasa Kısas*, çev: Bülent Bozkurt, Remzi Kitabevi, 2016, İstanbul. s. 60. (Ç.N.)

hastanedekilerin orada kimseyi tanımadığına bir türlü inanamaması olmuştu.

İkimiz de babalarımızı kurtaramadık, diye düşündü Laurel. Ama Becky daha cesurmuş. Ben de koridorda bekledim ama artık insanların kurtarılabileceğine inancımı yitirmiştim, hem de kim olursa. Kimse kimseden kurtarılamıyor.

Ev birden sarsıldı ve uzun süre gök gürültüleri eşliğinde sarsılmaya devam etti.

“Bizim memlekette fırtınanın yaklaşmasına bayılırdık, uçar adımlarla dışarı fırlar, fırtınayı karşılamak için bir aşağı bir yukarı koşar dururduk,” demişti annesi. “Biz çocuklar var gücümüzle dağın zirvesine doğru koşar, rüzgâr eserken kollarımızı sonuna kadar açardık. Rüzgâr ne kadar sert eserse o kadar hoşumuza giderdi.” Mount Salus’un yarısını uçurup götüren bir kasırga sırasında ise, “Biz böyle hafif rüzgârlardan hiç korkmazdık. Bizim memlekette sağlam fırtınalar hoş karşılanırdı,” demişti.

“Baltimore’da tanıdığın, bildiğin kimse yok mu?” diye sormuşlardı Becky’ye.

Ama Becky kendini biliyordu.

Annesinin gözleri bozulmaya başladığı ilk dönem, herkes geleceğe güvenle bakıyordu. Laurel, ilk göz ameliyatının (ve uyusun diye yapılan iğnenin) ardından annesinin sabahleyin nasıl neşe ve heyecan içinde olduğunu, kocasıyla akşam bir davete katılacakmışçasına makyaj çantasını isteyişini ve bu iş için hiç uygun olmayan bir ayna karşısında yüzüne pudrayla allık ve dudaklarına ruj sürüşünü, hatta parfüm sıkışını hatırlıyordu. Kendisini tekerlekli iskemleyle dışarı çıkarmak üzere gelen görevliye müthiş bir coşkuyla elini uzatmıştı, sanki Nate Courtland, Mount Salus Hastanesi’nde gözündeki ufak kataraktı aldıktan sonra uyanıp kendini Batı Virginia’da bulacaktı.

İnsan hasta yatağında beş yıl acı çekerek yatarsa ve çok seveni varsa, sağlıklı olanlar arasında umulmadık bir yandaşlık doğabilir. Annesinin yatakta hastalıkla cebelleştiği uzun süre içinde yeni dul kalmış genç bir kadın olan Laurel, bir dönem nedense babasına düşman kesilmişti: Babası karısı için bir şeyler yapmaktan öyle âciz görünüyordu ki... Annesinin geçirdiği değişimler sanki onu derinden sarsmıyordu! Bu değişimleri her zamanki nezaketiyle ele alıyordu babası, yani geçici oldukları için kabul ediyor, hatta kimi zaman tuhaflıklarına gülebilecek kadar seviyordu onları. Annesi, "Niçin canımı acıtmalarına izin vermekte diretiyorsun?" diye sorardı babasına. Laurel'in ikisinin iyiliği için aynı anda ikisine karşı savaş verdiği olmuştu. Körleşmenin karanlığında üstüne üstüne gelen fırtınalara boyun eğdiği için annesine sadakatle sitem etmişti. Bir toparlansa her şey geçecekti işte! Babasınınsa trajik olanı görmek için belli ki desteğe ihtiyacı vardı.

Ölüm döşeginde olanların sırtına nasıl da yük bindiriyoruz, diye düşündü Laurel gittikçe artan bir şiddetle çatıya vuran yağmuru dinlerken: Onlar hislerini yitirmişken biz kendimizi avutabilmek için küçük bir şeyler kanıtlama derdine düşüyoruz, kanıtlanması da elde tutması da mümkün olmayan şeyler – hafızanın dayanıklılığı, incinmeye karşı tetikte olunması, özgüven, umudu yitirmemek, karşılıklı güven...

Babasının ailevi meseleler konusundaki nezaketi, şefkatli ve hakikatli olan şeylerden uzaklaşılmasından, açıklanması ve tanınması mümkün şeylerden sapılmasından ve her tür kişisel çatışmadan dehşetle korkmasından kaynaklanıyordu aslında. Çok ince bir adamdı; doğuştan sahip olmadığı özellikleri zaman içinde karısından öğrenmişti. Yüzünü incelikle buruştururdu. Ama karısı için elinden gelen her şeyi yapacağı için onun iyileşeceğine inanmayı bırakmamıştı. Bir kayıp yaşadığın-

da, tek yaptığı şapkasını takıp tek kelime etmeden evden çıkmak, ofise gidip bir-iki saat çalışarak birilerinin dosyasını hazırlamak olurdu.

Eskiden burada anne kız baş başa otururlarken annesi, “Laurel, çalışma masamın çekmecesinden McGuffey’nin *Fifth Reader*’ını verir misin?” derdi bazen. Bu artık bir referans kitabına dönüşmüştü. Laurel’ın eli şimdi masanın çekmecesine gitti, işte McGuffey oradaydı. Kitabı çıkarıp rasgele bir sayfa açtı. “Cataract of Lodore.”¹ Sayfanın üstündeki her kelimeyi annesinin sesinden dinlediğini hayal edebiliyordu – dağının tepesinde ezbere şiir okuyan genç annesinin sesinden değil, bu evde, yan odadaki yatağında yatan kör annesinin sesinden.

... Kabarıp sığıyor –
Sönüp sürünüyor,
Şişip sürüklüyor –
Çiseleyip püskürtüyor,
Uçup savuruyor,
Kıvrılıp çınılıyor ...

Dönüp burkuluyor,
Sarmal sarmal
Tekrar tekrar geri sekiyor;
Döve döve, vura vura
Tadına varılacak bir manzara;
Şaşırtıyor, büyülüyor –

Ezberden okuduğu her şeye aynı yoğun hisleri yüklerdi. Sanki “Cataract of Lodore” şiirinin daha fazla dize-

1. Robert Southey’nin 1820’de kaleme aldığı ve Watendlath’daki Lodore Şelallerini anlattığı şiiri. Cataract kelimesi İngilizcede hem katarakt hem de şelale, çağlayan anlamına gelmektedir. (Ç.N.)

sini hatırlayabilse, hayatına karşı sürüp giden duruşmada kendi davasını daha iyi savunabileceğini söylüyordu sesi.

Ve ışıdayıp çırpınıyor,
Ve devşirip yayılıyor,
Ve solup canlanıyor,
Ve titreşip kıpraşıyor,
Ve süratlenip seğirtiyor,
Ve gürleyip çırpınıyor...

Sonra babası eve döndüğünde annesinin başucunda hayret içinde âcizce dikilirdi. Bir seferinde annesi bitkin halde, “Niçin bir korkakla evlendim ben?” diye fısıldamış, sonra kocasına destek olmak için elini tutmuştu.

Daha da sonra –güçten hiç düşmemiş, hiç hırçınlaşmamış bir ses ama yanlış kelimelerle konuşan bir ruhla– “Tek yaptığın, canımı acıtmak. Bunu hak etmek için ne yaptım, bir bilebilsem. Beni böyle nedenini söylemeden cezalandırmaya mecbur musun?” demeye başlamıştı. Yine de ellerini sıkı sıkı tutmuş hiç bırakmamıştı, Laurel’in kileri de. Haykırışında sitem yoktu, öfkeden haykırıyordu; bilmek isteyip bilememekten kaynaklanan öfkeden, sevginin derinlerindeki öfkeden.

“Her şey yoluna girecek Becky,” demişti Yargıç McKelva fısıldayarak.

“Bunları daha önce de duydum.”

Bir gün annesinin çektiği azap ona en sonunda, “Ruhuma yol gösterecek birine ihtiyacım var!” dedirtmişti. Daha önce McKelva ailesinden hiçbir misyonerin onu teselli etmesine izin vermeyen annesi, Laurel aracılığıyla Presbiteryen papazı evlerine davet etmiş, en kısa sürede ziyarete gelmesini istemişti. O zamanlar Dr. Bolt gençti, kadınlara da çekici gelirdi – en azından Miss Tennyson öyle söylerdi; ama bu evin üst katındaki ziyareti pek iyi

geçmemiştir. Dr. Bolt işe annesine bir ilahi okuyarak başlamış ama annesi bu ilahiye ezberden eşlik etmişti, üstelik papazdan daha hızlı okuyordu. Papaz denediği hiçbir şeyde onun hızına yetişemeyince annesi, “Dağımı son bir kez görebilecek miyim, tek bilmek istediğim bu,” demiştir. Papaz Tanrı nasip ederse diyecekken, annesi araya girerek: “Bilir misin delikanlı, o dağın tepesinde tamamen kendi başına biten beyaz dağ çilekleri vardır, tabii onları bulmak için nereye bakacağını bilmen lazım. Ben bunların dünyanın yalnızca bir noktasında bulunduğunu düşünüyorum. Sana hemen şu an onların yerini tarif edebilirim ama oraya gitsen de onları bulabileceğini pek sanmıyorum. Ormanın derinliklerinde kolayca gözünden kaçarlardı. Tut ki tesadüfen buldun, sonra şapkanın içine yaprak dizip içini çileklerle doldurmaya kalkıştın: Böylece yine dağ çileklerinden ne kadar anlamadığını göstermiş olurdu sadece. Onları birbirine azıcık değdirdin mi hepsi ziyan olur.” Konuşurken, artık neredeyse hiç görmeyen gözlerini papazdan ayırmamıştı. “Hayatında yediğin hiçbir şey o beyaz dağ çilekleri kadar leziz, onlar kadar güzel kokulu olamaz. Onları bulmak için oraları iyi bilmen ve bulduğun anda da yemen gerekir, hepsi bu.”

Dr. Bolt parmak uçlarında odadan çıktıktan sonra, babası annesinin çaresiz suratına bakarak, “Seni dağına götüreceğim Becky,” demiştir. Laurel bunun ikisi arasında verilmiş ilk karşılıksız söz olduğundan emindi. Üstelik dağdaki ev çoktan yanmıştı artık. Yangının çıktığı yaz Laurel kamptaydı ama annesi “memleket”teydi. Kendini alevlerin arasına atarak hayatı pahasına babasının Dickens kitaplarını kurtarmış, sonra onları Mount Salus’a getirip kütüphanede yer açarak bugün hâlâ durdukları rafa yerleştirmişti. Ama ölmeden önce evinin yanıp kül olduğu aklından uçup gitmişti.

“Seni oraya sırtımda taşıyım, Becky.”

“Lucifer!” diye bağırdı annesi. “Yalancı!”

İşte babası o andan itibaren somurtarak kendisinin iyimser olduğunu iddia etmeye başladı; çocukluğundan bulup çıkardığı bir kelime olmalıydı bu. Karısını seviyordu. Karısının elinde olmadan yaptığı şeyler onun için sorun değildi. İçinden ne geliyorsa söylemesi sorun değildi. Oysa sorun *tam da* buydu aslında! Annesinin esas derdi, bu umarsızlığıydı. Üstelik umarsızca sevdiği ve onun bir umarsızlık hali içinde olduğunu aklından geçirmeyi dahi reddeden kocasından başka hiç kimse onu bu hale düşürmeye kadir olamazdı. İhanet üstüne ihanet.

Laurel bu gece öyle bir yoksunluk çekti ki, annesiyle babasının hayata dönüp, yaşamanın her tür çilesine yeniden katlanmalarını dilemek geldi içinden, çünkü bu çile hep birlikte öğrendikleri, birbirleri aracılığıyla hayatlarına giren bir şeydi. O nasıl annesiyle babasının kederini paylaştıysa şimdi de onlar onun yanında olsun, kederini paylaşsınlar istedi. Oturdu, aklında yalnızca bir şey vardı: Söylenecek her şey çoktan tükendikten sonra annesinin, babasıyla Laurel’in ellerini sıkı sıkı tutuşu, onların da annesinin, ellerini tutuşu.

Laurel annesinin kendi ellerini gözlerinin önüne yaklaştırdığını da hatırlıyordu; ellerini gözünün o kadar dibine sokardı ki boş duran bu emektar parmakları görmüş kadar olurdu.

“Zavallı elleri, kışın, kuyudan döndüğünde buz yüzünden nasıl da kanardı, *buz yüzünden!*” diye bağırmıştı bir sefer annesi.

“Kimin elleri anne?” diye sormuştu Laurel.

“*Annemin!*” diye bağırmıştı annesi suçlarcasına.

Geçirdiği beyin kanamasının marazlarını artırmasının ardından –artık bulunduğu odayı, karşısındaki yüzleri, çevresindeki hiçbir şeyi göremez hale geldiği için– ev ya da “memleketi” olmayan bir yere götürüldüğüne ve

tanımadığı insanların arasına bırakıldığına inanmaya başlamıştı. Bu yabancılara öfkelenmenin bile anlamı yoktu, zira onlara yöneltilmiş öfke ziyan olurdu. Annesi tek bir kelime dahi etmeden, her şeyi içine atarak, sürgünde ve küçük düşürülmüş halde hayatını yitirdi.

Laurel'ı hâlâ tanıyabildiği günlerde ona son olarak şu sözleri söylemişti: "Annenin hayatını kurtarabilirdin. Ama öylece durdun ve kılını bile kıpırdatmadın. Artık senden umudumu kestim."

Baltimore sevdikleriyle gidebileceğin en uzak yerd, ayrıca onlar tarafından terk edildiğin yer.

Derken Laurel'ın babası yetmişine merdiven dayamışken Fay'le evlendi. Yaptığı iki seçimde de acı çekmişti, Laurel babasının acısını içine attığını görmüştü. İki eşinin ona çektiydiklerinden ölmüştü babası – sanki son âna kadar her ikisiyle de birlikteydi.

Hastanede hiç kıpırdamadan yatağında yatarken yalnızca zamanın akışına odaklanmıştı, hem de tüm benliğiyle. Ama zaman onun için hangi yöne doğru akmıştı acaba? Yerinden kalkıp onu ilerletmeye mecali kalmadığında, zaman tersine dönüp geriye doğru akmaya başlamış olabilir miydi?

Fay en az bir kere Becky'ye "rakibem" demişti. Laurel'a kalsa bu rekabet Fay'in düşündüğü alanda değildi ama. Hayatta olanlarla olmayanlar, eski eşle yeni eş arasında değildi; çok sevgi ile az sevgi arasındaydı. Bundan daha amansız bir rekabet yoktur; Laurel bunun sonuçlarını bizzat görmüştü.

Gece ilerledikçe camı tokatlayan rüzgâr yavaşlaşa da kesilmedi ve Laurel kâğıtların arasında lambanın altında oturmaya devam etti. Annesinin sararmış defterleri, mektuplaşma kayıtları, adres defterleri elindeydi – Virginia'daki teyzeler ve kuzenler çoktan ölmüştü, Batı

Virginia'daki yeğenler evlenmiş ve Laurel'ın artık izini kaybettiği yerlere taşınmışlardı. Annesinin erkek kardeşleri dağdaki evden kasabaya inmiş, sonra da şehre taşınmıştı, banjo çalan ve "Where Have You Been, Billy Boy?" şarkısının sözlerinin pek çok dizesini bilen kardeş ise artık bankada çalışıyordu. En küçük erkek kardeşten başka kimse annesinin cenazesine katılmak üzere Mount Salus'a gelememişti. Gecenin yıldızı olan bu kardeş iki baston yardımıyla annesinin mezarının başına kadar gelip Yargıç McKelva'nın yanında durmuş ve ona, "Becky, Batı Virginia'ya öyle uzak ki," demişti.

Siyah kaplı tanıdık bir "kompozisyon defteri" raftan düşüp Laurel'ın kucağında "En İyi Ekmeğim" sayfasında açıldı; annesinin sert, sivri uçlu elyazısıyla bundan yirmi-otuz yıl önce yazdığı tarifinde izlenecek adımlar hariç her şey yazıyordu. ("Aşçılar hiç de şapşal değildir.") Bu defterin altından ondan da eski bir okul defteri çıktı. Becky üzerinde en sevdiği bluzuyla öğretmenlik okuluna yazılmıştı. Bu defterindeki *Yitirilen Cennet* ve Milton'ın Evren şemalarını *saklaması*, bir gün tekrar işine yarayabileceğini düşünerek onu buraya kaldırmış olması nasıl da Becky'lik bir davranıştı... Laurel eski bir Mount Salus bankası defterinin çizgili sayfalarına titizlikle işlenmiş mütevazı ev masraflarına baktı, bunlar ilerleyen sayfalarda yavaş yavaş bahçe günlüklerine, gül sarmaşıkları ve uzun ömürlü bahçe çiçekleriyle ilgili notlara dönüşüyordu. "Eve yeni geldim. Clinton hâlâ toprakla uğraşiyor. Mutfağımın penceresinden görebiliyorum onu, *mermaid* gülleriyle cebelleşiyor." "Şu sersem incir ağacı şimdiden yaprak vermeye başladı. Hiç akıllanmayacak mı bu?"

Masanın son bölmesinde anneannesinin "memleket"ten yolladığı mektuplar duruyordu.

Laurel bu mektupları incecik zarflarından çıkarıp içinden okudu. Dul kalmış, kalbi tekleyen, yapayalnız ve

kimi zaman yatalak olan anneannesi bu mektupları mutlu bir evliliği olan, genç, maceraperest, asi kızı sanki sürgündeymiş gibi bir edayla ve en ufak bir laf kalabalığına izin vermeden yazmıştı. Laurel anneannesinin “delikanlılardan” biri dönüş yoluna koyulmadan cebine ilıstırmeye yetışsin diye kurşunkalemle çalakalem yazdığı bu kısacık mektuplara sığdırdığı cesaret ve huzura inanmakta zorlandı, anneannesi delikanlıların bunları “adliye”den postaya vermeyi unutmamasına o zaman ne kadar muhtaçsa bugün Laurel da o kadar muhtaçtı. Laurel okumaya devam edince bir yerde kendi adıyla karşılaştı. “Doğum günü için Laurel’a bir kâse şeker yollamaya çalışacağım. Aslında bir yolunu bulursam bir de güvercin yollayayım diyorum. İsterse onu eliyle besleyebilir.”

Laurel yoğun bir duygu seline kapıldı. Mektuplar ellerinden, kitaplar dizlerinin üstünden kayıp yere düştü. Başını masanın açık kapağına yaslayıp kaybolup giden tüm bu sevgi ve ölenler için kederle ağladı. İçinde kaskatı duran her şeyi bu geceye teslim ederek, nihayet kedere boyun eğerek öylece oturdu. Bulduğu her şeyin onda uyandırdığı duygulara kapılmıştı şimdi. Yüreğinin en derininde saklı pınarın üstü açılmış, sular yeniden akmaya başlamıştı.

Phil yaşayabilmiş olsaydı –

Ama Phil artık yoktu. Laurel’in hafızasındakiler hariç, müşterek hayatlarından geriye hiçbir şey kalmamıştı; aşk kendi kusursuzluğuyla mühürlenmiş ve öylece kalmıştı.

Phil yaşasaydı –

Laurel o tanıdık kusursuzluğu hiç bozmadan, o kusursuzluğun güvencesi altında yaşamaya devam etmişti. Şimdi ise kendi elleriyle geçmişiy uyandırmıştı ve o, bizzat Phil, Laurel’a bakıyordu – Lazarus, işte burada ebedi bek-

leyişteydi. Gemi bacası gibi açık bir ağız ve yaşanmamış hayatını yaşamaya aç, hiddetli gözlerle bakıyordu ona.

Onların sonu nasıl olurdu acaba? Ya evlilikleri annesiyle babasınıninki gibi bitseydi? Ya da annesinin annesiyle babasınıninki gibi? Veya—

“Laurel! Laurel! Laurel!” diye çınılıyordu Phil’in sesi.

Laurel hayata olanlara ağıladı.

“Onu istiyordum!” diye bağıırıyordu Phil. Sesi gecenin içinde rüzgârla birleşerek tizleşti ve evin etrafında döndü döndü durdu. Bir kükremeye dönüştü. “Onu istiyordum!”

Dördüncü Kısım

Trenle acil bir seyahate çıkmış bir yolcu gibi bütün gece sandalye tepesinde uyudu. Yine de uykusunu almış, çok iyi dinlenmişti.

Rüyasında *gerçekten* bir yolcu olduğunu ve Phil'le beraber seyahat ettiklerini gördü. Birlikte uzun bir köprüden geçiyorlardı.

Uyanınca fark etti: Bu daha önce yaşadığı bir şeyin rüyasıydı. Phil ile Presbiteryen Kilisesi'nde evlenmek üzere Chicago'dan Mount Salus'a trenle gelmişlerdi. Laurel, Mount Salus ile Chicago arasında mekik dokuduğu dönemde hep geceleyin yataklı vagonla yolculuk etmişti – birkaç gün önce New Orleans'tan gelirken de bu hızlı trene binmişti. Oysa Phil'le gün içinde yolculuk ettikleri için dışarıyı izlemişlerdi, Laurel bu sayede manzarayı ilk kez görmüştü.

Cairo'dan ayrıldıktan sonraki köprüye çıkan uzun yolu tırmanırken, çıplak ağaçların tepesini görene kadar yavaş yavaş çıktıkları yol boyunca, Laurel aşağıyı izlemiş ve etrafa yayılmış soluk ışığın önce nehirlerin dibini belirginleştirdiğini, zayıf sabah güneşini yansıtan suyun daha sonra belirmediğini görmüştü. İki nehir vardı. Burası ikisinin kavuşma noktasıydı. Ohio ve Mississippi nehirleri burada birleşiyordu.

Aşağı müthiş bir yükseklikten bakıyorlardı ve tek gördükleri, nehirlerin birleştiği noktada ufuktan adım adım yaklaşan çıplak ağaçlar ve yekvücut olan nehirlerdi. Phil koluna dokununca Laurel onunla yukarı bakıp gökyüzünün berrak zirvesinde, V şeklinde uçarak aynı yolu aşağı doğru izleyen kuş sürüsünün kesik kesik, uzun, soluk çizgisini görmüştü. Gökyüzü, sular, kuşlar, ışık ve nehirlerin buluştuğu noktadan başka bir şey yoktu görünürde. Sabah dünyası bundan ibaretti.

Onlar da kavuşan nehirlerin bir parçasıydı. Müşterek yazgıları onları tam da bu anda buraya getirmiş, onun akışıyla eşleştirmiş, ilerleyişine dahil etmişti. Güzergâh bile böylece güzelleşmiş, anlam kazanmıştı. Laurel ile Phil onunla ânında hemhal olmuştu. Şimdi sıra bizde, diye geçirmişti içinden Laurel coşkuyla. Ve sonsuza dek yaşayacağız.

Ateş ve sudan mamul, bedensiz ve mezarsız ölümlüyle Phil, üzerinden çok yıl geçmiş olsa da hâlâ Laurel'in hayatına dair şeyler söyleyebiliyordu ona. Nitekim Laurel'in hayatı, hatta ona kalsa her hayat, içindeki sevginin sürekliliğinden başka bir şey değildi zaten.

Cairo'da nehirlerin hâlâ aynı şekilde kavuştuğuna nasıl inanıyorsa buna da öyle inanıyordu Laurel. Bugün eve dönüş yolunda uçakla üstünden geçerken, tıpkı eskisi gibi orada olacaktı o – bu sefer kilometrelerce uzakta olduğundan onu göremeyecekti belki ama aralarında havadan başka hiçbir şey olmayacaktı.

Philip Hand, Ohio'lu, taşralı bir delikanlıydı. Her taşralı delikanlı gibi tatlı dilli, özverili bir yapısı ve uzun vadeli planları vardı. Laurel'in bulunduğu şehirde mimarlık okuluna (daha ucuz ve daha ılıman olduğu için Georgia Tech'e) yazılmıştı; Laurel'la ise, Laurel sanat enstitüsünde okumak üzere kuzeye, Phil'in şehrine gelince tanışmışlardı. Birkaç nesil öncesinden kalma ortak

anıları vardı muhakkak. (Ohio, Batı Virginia'daki nehrin karşı kıyısında; Ohio Nehri de Phil'in nehriydi.)

Gerçi sonradan öğrendiklerine göre önceki nesillerden gelen bir akrabalık yoktu aralarında. Hayat, iş güç ve gönül meselelerinde ikisi de diğerinin olmadığı noktalarda utangaç ve cesurdu. Laurel kendi sığınmasını karşısındakine sığınak sunmakta bulan bir utangaçlıkla büyümüştü. Phil'i tanıyana kadar sevgiyi hep bir sığınak olarak görmüş; kollarını daima naif bir güvence teklifi gibi açmıştı. Phil buna mecbur olmadığını göstermişti ona. Çocukluktan boş yere yetişkinliğe taşınmış tuhaf bir huya benzeyen bu koruma arzusu, tıpkı kendini koruma alışkanlığı gibi, Laurel'in üstünden bir elbise misali sıyrılıp düşmüştü.

Philip'in kocaman, becerikli elleri vardı; avucundan neredeyse dik açıyla ayrılan, iki eklemli muhteşem başparmaklarının uzun, küt uçları sağlam bir kavisle geriye doğru kıvrıktı. Sağ elini iş başında izlerken Laurel'a bu el, sanki Phil'in soyadı olan Hand'in¹ simgesi gibi gelirdi.

Laurel da kendince yetenekliydi. Phil ona rol model olmuş, yeteneğini nasıl kullanacağını öğretmişti. Laurel çalışmayı Phil'in yanında çalışarak öğrenmişti. Phil ona çizim yapmayı, ilgisiz şeylere takılmadan kendine özgü bir tasarım oluşturmayı ve bu tasarıma bağlı kalmayı öğretmişti.

Ev tasarlamak Phil'in enerjisini kesmiyordu. South Side'daki dairelerinde mutfağın yarısına küçük bir atölye kurmuştu. "Bir şeyleri bir araya getirmek bana manevi bir tatmin sağlıyor," demişti. "Bir işin tamamlandığını görmek hoşuma gidiyor." Müthiş emekler harcayarak kullanımı kolay, basit nesneler yapıyordu. Tam bir mü-kemmeliyetçiydi.

1. *Hand* İngilizcede el anlamına gelmektedir. (Ç.N.)

Ama iyimser biri değildi – Laurel bunu biliyordu. Phil yıkılmadan uzun yıllar dayanacak, içinde yaşanabilecek evler tasarlamak için öğrenebileceği her şeyi öğrenmiş, zamanı el verdiğince elinden geleni yapmıştı; ama bu evleri aynı adanmışlık ve yılmaz gayretle iskambil kâğıtlarından da inşa edebileceğini de gayet iyi biliyordu.

Savaş ilan edilince, Phil, “Ne ordu ne de istihkâm subayları. Mimarlara ne olduğunu duydum. Kamuflej görevine veriliyorlarmış. Bu savaş kamuflej gibi saçmalıklara zaman ayıramayacak kadar hızlı ilerliyor,” demişti. Donanmaya yazıldı ve Pasifik Okyanusu’nda seyredecek bir mayın tarayıcısının muhabere subayı olarak silah altına alındı.

Laurel’in babası Phil son seferine çıkmadan önce onu görmek istediği için yıllar sonra ilk defa trenle Chicago’ya gelmişti. (Annesi “memleketi” dışında hiçbir yere seyahat edemiyordu.)

Yargıç merak etmişti, “Şu *kamikazeler* şimdiye dek ne kadar yakına düştü evlat?”

“El sıkışabileceğim kadar yakına,” demişti Phil.

Bir ay sonra daha da yakınına düşeceklerdi.

Laurel’a kalırsa kısa ömürlü müşterek hayatlarında bir kere bile bir anlaşmazlık çıkmamıştı aralarında. Ama insanın sevdiklerinden uzun yaşamasının sebep olduğu suçluluk hissini taşıması gerektiğine de inanıyordu. Onlardan uzun yaşamak onlara haksızlık etmek gibiydi. Ölüm fantezileri, yaşam fantezilerinden tuhaf gelmiyordu ona. Hayatta kalmaksa belki de aralarındaki en tuhaf fanteziydi.

Ev, gece boyu sallanıp nihayet limana yanaşan bir gemi misali, ıslıl ıslıl ve hareketsizdi. Laurel bugün kendisini neyin beklediğini unutmamıştı. Bir gece önce panik

halinde açtığı ışıkları kapatarak büyük yatak odasından geçti ve hole çıkan kapıyı açtı.

Merdiven penceresinin perdesinin kıvrımları arasına tünemiş kuşu hemen gördü; o da hareketsizdi, kanatlarını gövdesine yapıştırmış, ufacık olmuştu.

Merdivenin en üst basamağı Laurel'in attığı adımla gıcırdayınca kuş olduğu yerden kıpırdamadan hızla kanat çırpma başladı. Laurel merdivenden hızla inip kendini mutfığa kapattı, burada kahvaltı ederken bir yandan da plan yaptı. Sonra tekrar yukarı çıktı, giyindi, tekrar dışarı çıktı ve kuşun hâlâ yerinden kıpırdamadığını gördü.

Derken ön verandada birisi pata küte kapıya vurmaya başladı, bu ses kanat çırpma sesinin sarsak, ağır aksak bir yankısı gibiydi. Kapıdakinin kim olduğuna kafa yormaya hiç gerek yoktu: Mount Salus'ta kapıyı böyle çalan tek bir adam olduğunu gayet iyi biliyordu Laurel; panjur makaralarının ipini yenilemek, çim biçme makinelerinin bıçağını bilemek veya kışın sarkan sineklikleri germek için her bahar ortaya çıkan, kadim marangoz bozuntusuydu bu muhakkak. Dullara, evlenmemiş kadınlara ve kocaları ev işlerinden anlamayan kadınlara hâlâ hizmet veriyordu anlaşılan.

"Eh, demek sıra babana gelmiş. Yaşlı hanım göçüp gideli on yılı geçmiştir. Buradan ne zaman geçsem onu anarım," dedi Mr. Cheek. "Onu ve fikirlerini."

Yoksa bu son dakikada ortaya çıkan yersiz bir baş sağlığı ziyareti miydi? "Ne istemiştiniz Mr. Cheek?" diye sordu Laurel.

"Kilitler sağlam mı?" dedi Mr. Cheek. "Mobilyaların yerini değiştireyim mi? Makara iplerini germe vakti geldi mi?" Hiç değişmemişti. Basamakları çıkıp dışa dönük dizlerini büke büke ve çantasındaki aletleri birbirine çarptıra çarptıra son sürat verandayı geçti.

Annesi onun yılışık hallerini ve beceriksiz işçiliğini beğenmezdi, bir kez sahtekârlığını da yakalamıştı, bir de üstüne ondan “yaşlı hanım” diye bahsettiğini duyacak ol-
sa, onu ânında kapı dışarı ederdi. Oysa adam şimdi mey-
danı boş bulduğunu sanarak içeri girmeye yelteniyordu.
“Dün gece çatı su sızdırdı mı?”

“Hayır ama bacadan kuş girmiş,” dedi Laurel. “İşe yaramak istiyorsanız, onu çıkarabilirsiniz.”

“Eve kuş girdi, ha?” diye sordu adam. “Uğursuzluk getirir derler.” Yine de hemen Laurel’in arkasına koyulup kasıla kasıla merdiveni çıktı. “İş başa düştü anlaşılan.”

Kuş hâlâ aynı yerdeydi. Her yerine yapışmış baca kurumuyla ağırlaşmış bir halde perde kıvrımının içinde-
ki yerinde duruyordu.

“İşte orada!” diye bağırdı Mr. Cheek. Ayağını yere vurdu, sonra palyaço gibi topuklarını birbirine çarptırdı ve kuş perdeyi bırakıp uçmaya başladı, duvara toslamak-
tan kıl payı kurtularak Laurel’in odasına saptı – yatak odasının kapısı açılmıştı. Mr. Cheek çılgık atarak kapıyı kuşun üstüne kapattı.

“Mr. Cheek!”

“Eh, holden çıkardım ya.”

Laurel’in odasının kapısı tekrar kendiliğinden açıldı, bu sefer öyle yavaş açılmıştı ki arkasında sabah esintisin-
den başka bir şey olmadığı anlaşıyordu.

“Bu sabah şaka kaldıracak halim yok,” dedi Laurel. “Şu kuş odamdan çıksın yeter!”

Mr. Cheek hızla Laurel’in odasına girdi. Gözü ıslak muslin perdelere kayd, üstlerindeki kola yağmurdan ak-
mıştı – Laurel o an odasının penceresinin bütün gece açık kaldığını anladı. Kapkara kuş çıldırmışçasına perde-
lere çarpıp duruyordu. Ama Laurel adamın gözünün panjur makaralarının iplerinde olduğunu fark etti.

Laurel ellerini saçına götürmemek için kendini zor tutarken, "Böyle yaparsanız evin her odasına girer," dedi.

"İçeri girmeye çalışmıyor ki. Dışarı çıkmaya çalışıyor," dedi Mr. Cheek, bilmiş bilmiş. Odanın içinde dolanmaya başladı, gözucuyla Laurel'in yatağının üstünde açık duran valizine baktı (içinde, hiç çıkarmadığı eskiz defterinden başka görülecek bir şey yoktu zaten), sonra makyaj masasını ve aynadaki yansımasını inceledi, o sırada kuş bir perdeden diğerine çarpıp durdu ve en sonunda adamın önünden geçerek hızla odadan dışarı fırladı. Güve gibi üstündeki tozu her şeyin üstüne saçmıştı.

Mr. Cheek, "Genç Hanım nerede?" diye sorarken büyük yatak odasının kapısını açtı. Kuş ok gibi odaya daldı.

"Mr. Cheek!"

"Bu evin en sevdiğim odası burası," dedi. Laurel'a içi kapkara ağzıyla sırtıttı; ön dişlerinin hepsi dökülmüştü.

"Mr. Cheek, size söyledim – şaka kaldıracak halde değilim. Kapıdan içeri adım attığınızdan beri her şeyi daha fena hale soktunuz. Hiç değişmemişsiniz!" dedi Laurel.

"Aman tamam, para almam sizden," dedi, Laurel'in arkasından tangır tungur merdivenden inerken. "Gördüğüm kadarıyla bir kusurunuz yok," diye ekledi. "Niçin sonra başka biriyle evlenmediniz ki?"

Laurel kapının yanında durup onun çıkmasını bekledi. Adam mülayim bir tavırla güldü. "Bizim aileden de geriye bir ben kaldım," dedi. "Belki de biz birbirimize varmalıyız."

"Mr. Cheek, artık giderseniz çok memnun olacağım."

"Nasıl da yaşlı hanım gibi konuşuyorsunuz!" dedi hayranlıkla. Hoplayarak basamakları inerken "Gücenmek yok ama," diye bağırdı. "Sesiniz bile aynı."

Missouri gelmişti; elinde süpürgesiyle ön verandaya çıktı. "Ne oldu?"

“Ebabil kuşu! İçeri, şömineden ebabil kuşu girmiş, evde girmediği delik kalmadı,” dedi Laurel. “Hâlâ yukarıda, yakalayamadık.”

“Her tarafı gıcır gıcır yapıp erken sevinmişiz de ondan,” dedi Missouri. “Mr. Cheek’ten yardım mı istediniz yoksa? Boş boş dolanıp etrafa bakınmaktan başka işe yaramamıştır kesin.”

“Tam bir fiyaskoydu. Yardımlaşarak ikimiz çıkaracağız artık.”

“Öyle görünüyor. Evde sadece ikimiz varız.”

Missouri yeniden belirttiğinde üstünde yağmurluğu, başında da sıkı sıkı taktığı şapkası vardı. Fırça kısmını havada tuttuğu mutfak süpürgesiyle basamakları yavaş yavaş çıkararak üst kata gitti.

“Onu görebildin mi?” diye sordu Laurel. Merdiven perdesinin üzerinde, kuşun geceleyin uyumaya çalıştığı yerdeki lekeyi gördü. Bir yerlerde de kanat çırttığını duydu.

“Telefonun üstünde.”

“Ah, sakın vurma—”

“Nasıl icabına bakacağım o zaman? Bakın,” dedi Missouri. “Odanızda kuşun işi yok!”

“Arkasına geç, yeter. Kuşlar ışığa doğru uçarmış – öyle duymuştum, eminim. Çıksın diye kapıyı sonuna kadar açtım, bak.” Missouri’nin süpürgesinin yere düşüşü duyuldu. “Artık önü tamamen açık,” diye seslendi Laurel. “Niçin kendiliğinden çıkmıyor yahu?”

“Onlarda bizdeki akıl yok ki.”

Laurel tel kapı açık kalsın diye altına bir şey sıkıştırıp iki hasır sepetle koşarak üst kata çıktı. “Ben *hallederim*.”

Sonra yüreği ezildi. Kuş telefon masasının altında yerde duruyordu. Küçük görünüyordu, yere yapışmış hali içler acısıydı, içinde ayak olmayan bir çocuk ayakka-bısı gibi.

“Missouri, ben hep kuşların üstüme konmasından korkmuşumdur,” dedi Laurel. “*Sana* bu kadarını söyleyebilirim.” Kuş öyle kıpırtısız duruyordu ki, sanki gözleri yoktu ve daha doğmamıştı.

“Kuşlar hastalık taşır,” dedi Missouri.

Laurel ilk sepeti kuşun üzerine kapattı, sonra kuşu içine alacak şekilde iki sepeti birleştirdi; bütün bu işlem tam bir sessizlik içinde göz açıp kapayıncaya kadar hal-
loldu.

“Ya ona zarar verdiysem?”

“Kedi icabına bakar, olur biter.”

Laurel koşa koşa merdivenden indi, evden bahçeye çıktı; attığı her adımda kurtulmak için şuursuzca mücadele veren, kanatlarının ya da kalbinin çırpınışıyla sepetin kamışları arasında titreşen kuşu taşıdığının bilincindeydi.

Evin önündeki kaldırıma geldiğinde artık hazırды.

“Ne yapıyorsun?” diye seslendi ihtiyar Mrs. Pease penceresinin perdelerin arasından. “Bugün gideceksin sanıyordum!”

“Gidiyorum, yola çıkmak üzereyim!” diye bağırdı Laurel ve sepetleri açtı.

Yüzüne bir şey çarptı – tüyler değil; rüzgârdı bu. Kuş uçmuştu. Havadayken bir çift kanattan ibaretti – artık gövdesi, kuyruğu seçilmiyordu, yalnızca açıla kapana göğün içine çekilen bir hilaldi artık.

“Her kuş uçar, en pis ve işe yaramaz olanlar bile,” dedi Missouri verandada durduğu yerden. “Şimdi her tarafı baştan süpürmem gerek.”

Laurel bundan sonraki bir saat boyunca garaj yolunda durup babasının annesine yazdığı mektupları, anne-annesinin mektuplarını, annesinin sakladığı küçük defter ve kâğıtları, eskiden içinde pikan cevizi ağacının yap-

raklarının yakıldığı (“asidi güllerime zarar veriyor”) paslanmış tel sepete atıp yaktı. Milton’ın Evreni’ni yaktı. Dumanların arasında gittikçe ufalan küçük yuvarlak bir kâğıdın üstünde yazan, annesinin kendine özgü soru işaretiyle biten “bu sabah?” kelimeleri gözüne çarptı. İnsanın yerde gördüğü bozuk parayı almaya hakkı olduğunu düşünerek ona uzanmasını andıran çocukça bir arzuyla kâğıda uzanmak geldi içinden – ama kâğıt göz açıp kapayıncaya kadar kül oldu. Aslında Laurel’in annesinin “bu sabah?”ıyla yapmak istediği tek şey, onu baştan yaşatmak, annesine bunun yerine bir yenisini vermekti. Elinde kararmış bir tırmık, öylece durdu. Babasını düşündü.

Duman, örtülü olmasa aşırı savunmasız bir içtenlikle ışıldayacak bir suratı örten bir peçe misali kızılıcak ağacına düşen ışığı gölgeliyordu. Miss Adele Courtland, okula gitmeden önce Laurel’la vedalaşabilmek için öğretmenlere özgü hızlı adımlarla bu ağacın altından geçmekteydi. Laurel’in yaptığı işe baktı ve onu yargıladığını göstermemeye çabaladı.

“Bir şey kaldı – onu size vermek istiyorum,” dedi Laurel ve elini önlüğünün cebine soktu.

“Polly, bunu kimseye vermemelisin. Buna izin vermem – olmaz, bu kesinlikle sende kalmalı.” Sabuntaşından ufak sandalı hızla Laurel’in avucunun içine geri koydu, onunla vedalaştı ve hızla okula doğru yola koyuldu.

Laurel böyle olacağını tahmin etmişti. Zaten şimdiye dek kimse Miss Adele Courtland’ı teselli etmeyi başaramamıştı: Teselli edeni de teselli ederdi o.

Laurel üst kata çıkıp pantolonunu ve dün gece giydiği buruşmuş ipek elbiseyi katlayarak bavuluna yerleştirdi, yanında getirdiği birkaç parça eşyayı da ekleyip bavulu kapattı. Sonra duş aldı ve gelirken uçakta giydiği Sibyl Connolly tayyörünü giydi. Özenle ruj sürdü, saçını

Chicago için topuz yaptı. Şehir hayatına uygun topuklu ayakkabılarını yeniden ayağına geçirdi ve evde son bir tur atmak üzere odasından çıktı. Missouri perdelerin hepsini tekrar yıkamak için tek tek söktüğünden dolayı bahar güneşi çıplak pencerelerden var gücüyle içeri giriyordu. Laurel bu ıslıl ıslıl sessiz evde annesinin hayatına, mutluluğuna ve acılarına dair hiçbir şey bırakmamıştı; Fay'ın verdiği hasarları, babasının ikisi arasında kalışını, ikisine de tutunuşunu, ardından ikisini de bırakışını gösteren hiçbir iz kalmamıştı artık.

Merdivenin penceresinden görülen yaban elması ağacının kaşla göz arasında yeşerdiğini fark etti, çiçekleri dökülmemiş bir dal kalmıştı yalnızca.

Cenazeden kalan son çiçekler de –son yaprağı düşene kadar güzel görünen laleler– salondan çıkarılmıştı. Beyaza boyalı şömine rafının üstündeki yerlerinde duran, ay biçiminde dizilmiş turnaların, fenerli dilencinin, şelalenin başındaki şairin ortasındaki saat, on bir buçuğu gösteriyordu.

Nedimelere hazırды.

Derken evin arkasından bir ses geldi, içi boş ahşap bir makara dolaptan düşüp yerde yuvarlanmıştı sanki. Laurel mutfığa girdi, mutfığın açık duran kapısından Missouri'nin perdeleri asmaya başladığını görebiliyordu. İçerisi hâlâ sabun kokuyordu.

Eski bir düz piyanonun gövdesi kadar sağlam görünen, çocukluğundan kalma ahşap mutfak masası, ahşap döşemeli odanın tam ortasında üstü bomboş halde duruyordu. Mutfakta yalnızca iki dolap vardı ve bunların yalnızca metal olan yenisi her gün kullanılıyordu. Laurel işleri arasında eski ahşap dolabın yanından geçerken, yağmurda penceresini açık unutmasına sebep olan dalgınlıkla onu da es geçmişti. Dolaba yaklaştı, ahşap kapakları açılncaya kadar zorladı. Kapaklar açılınca içeriden kesif bir fare kokusu geldi.

Karanlık iç kısımda kek kapları, kaya tuzu poşeti, waffle tavaları, ihmal edilmişliğin gökkuşağı renklerinde parlayan yağ lekeleriyle punç kâsesi ve bardakları seçiliyordu. İşe yaramaz tüm bu kap kacağın altında, mümkün olduğunca arkalara itilmiş olsa da dolaptan dışarı fırlayacakmış gibi duran ve Laurel tarafından bulunmayı bekleyen bir şey vardı; Laurel da onu bulmak üzere hâlâ buradaydı işte.

Laurel diz çökerek aradaki tabak çanağı hızla çekti ve iki eliyle uzanarak bu perdesiz günün aydınlığına çıkardığı şeye baktı. Tam da düşündüğü şeydi. Aynı anda salondan, kütüphaneden, holden, yemek odasından geçen ayak seslerinin üst kattaki yatak odalarına çıktığını, ardından aşağı inip Laurel'la aynı güzergâhı izleyerek nihayet mutfağa geldiğini ve durduğunu, işitmekten daha keskin bir sezgiyle fark etti.

"Yoksa sen hâlâ burada mısın?" dedi Fay.

Laurel, "Annemin ekmek tahtasına ne yaptın?" dedi.

"Ne *tahtası*?"

Laurel doğruldu, elindeki tahtayı mutfağın ortasına getirip masanın üzerine koydu ve parmağıyla işaret etti. "Şuraya bak. Yüzeyi nasıl da hırpalanmış, baksana – şu yarıklara bak. Belli ki üstünde kıracakla buz kırmışsın."

"Ne var yani?"

"Her tarafı çentiklerle ve lekelerle dolu! Üstüne çivi çakmaya mı çalıştın yoksa?"

"Geçen yılın cevizlerini bunun üstünde kırmıştım, tek yaptığım bu. Çekiçle."

"Sigara yanıkları da var–"

"Kim bir ekmek tahtasını ilelebet kullanmak ister ki? İnsanın hayatta ihtiyacı olan en son şey budur herhalde!"

"Hele şuraya ne demeli – kenarlarına bak!" Laurel artık tir tir titreyen parmağını tahtanın kenarında gezdirdi.

“Böyle eski evlerde farelerin cirit atması gayet normal,” dedi Fay.

“Kenarları kemirilmiş, kararmış, içi tamamen küflenmiş – annem buna gözü gibi bakardı, hep pırıl pırıl olurdu!”

“Aman, eski püskü bir tahta işte, ne özelliği var ki?” diye bağırdı Fay.

“Mount Salus’un en güzel ekmeklerini annem yapardı!”

“Anladık! Ama kimin umurunda? Artık yapmıyor.”

“Senin yüzünden bu ev mukaddes bir yer değil artık.”

“Bu kelime ne anlama geliyor bilmiyorum, iyi ki de bilmiyorum. Sana tekrar hatırlatayım, burası artık benim evim, burada ne istersem yaparım,” dedi Fay. “İçindekilere de istediğimi yaparım. Ekmek tahtası da buna dahil.”

Laurel’in önceki gece hissedip anladığı, hatırladığı şeylerin ve bu sabah –evde geçirdiği bu hafta, ömrünün bu ayı boyunca– idrak ettiği şeylerin hiçbirini, hayatın hissetmeyi öğretemediği bu kişinin karşısında nasıl duracağı ve onunla nasıl yüzleşeceği konusunda ona yol göstermiyordu. Laurel onunla nasıl vedalaşacağını bile bilmiyordu.

“Fay, annem onun evine yerleşeceğini biliyordu. Kimsenin bunu söylemesine gerek olmadan hem de,” dedi Laurel. “Geleceğini tahmin etmişti.”

“Tahmin etmek mi? İnsan ancak *havanın* nasıl olacağını *tahmin eder*,” dedi Fay.

Sen de havasın *zaten*, diye içinden geçirdi Laurel. İlerideki hava: Bu hayatta senin gibilerden daha sürüyle gelecek.

“Geleceğini tahmin etmişti.”

Nihayet yaşantılar doğru sırasına kavuşmuştu, ki bu her zaman başkalarının kronolojik sıralamasına uymaya-

bilir. Annesi hayatta aldatılmışlığın her tür belirtisini acıyla yaşamıştı ama Fay, ancak annesi öldükten sonra ve hafızanın isyanları yatışınca Texas'ın Madrid kasabasından çıkıp hayatlarına girebilmişti. Muhtemelen babası da bu daha sonraki âna dek bir Fay'ın hayalini dahi kurmamıştı. Nitekim Fay, Becky'nin korkusunun ta kendisiydi. Becky'nin içine doğan, korkmasına sebep olan şeyler belki de başından beri onun için bu evde varlığını hep sürdürmüştü. Geçmişle gelecek zihninin bir kasılmasıyla yer değiştirebilir ama bu, yürekten bilinen hakikatleri asla sarsamaz. Fay hayatlarına daha önce de girmiş olabirdi, daha sonra da, zamanı önemli değildi. Er ya da geç gelecekti işte.

"Annen öldüğünde çoktan keçileri kaçırmıştı zaten!" diye bağırdı Fay.

"Bu doğru değil Fay. Şimdiye dek kimse böyle bir şey söylemeye cüret etmedi."

"Mount Salus'ta mı? Ben bunu Mount Salus'ta, üstelik bu evde duydum ama. Mr. Cheek bana her şeyi ayrıntısıyla anlattı. Annen hayattayken adamcağız bir gün benim odama çıkmış, annen adamın kafasına bir şey fırlatmış."

"Kes," dedi Laurel.

"Masasındaki minik çanı fırlatmış. Özellikle dizini hedef aldığını söylemiş bir de, güya hiçbir canlıya zarar vermek istemediği için. Keçileri kaçırmış o, ayağını denk almazsan sen de kaçıracaksın."

"Annem ömrü boyunca bir karıncayı bile incitmedi."

"Delilerden korkmam ben. Sen de beni korkutup buradan kaçırabileceğini sanıyorsan yanılıyorsun. Kaçacak biri varsa o da sensin," dedi Fay.

"İnsanlara bir şeyler yaptırmak ya da yaptırmamak için onları korkutmak... Hâlâ öğrenemedin, değil mi Fay?" Laurel titreyerek sözüne devam etti. "Babamı kor-

kuttuğunda, ona saldırdığında ne yaptırmaya çalışıyordun ona?”

“Yaşamak istesin diye korkutmaya çalışmıştım onu!” diye haykırdı Fay.

“Ne yaptın? *Ne yaptın?*”

“Artık o yataktan kalkıp hastaneden çıksın ve biraz da *benimle* ilgilensin istedim.”

“Babam ölüm döşeğindeydi,” dedi Laurel. “İlgilenebileceği tek şey buydu.”

“O ihtiyarlık numaralarını bıraksın istedim. Sürüklemem de gerekse onu yaşatmayı kafama koymuştum! Yaptığım şeyle gurur duyuyorum!” diye bağırdı Fay. “Başka kimse kılını kıpırdatmıyordu zaten.”

“Onun canını yaktın.”

“Karısı olarak üzerime düşeni yaptım!” diye bağırdı Fay. “Sen birinin karısı olmak ne demektir, unuttun herhalde!”

“Unutmadım,” dedi Laurel. “Bu ekmek tahtası niçin bu kadar güzel biliyor musun? Söyleyeyim. Onu kocam yapmıştı çünkü.”

“Kocan mı *yaptı*? Ne için?”

“Sevgi için emek vermek nedir, bilir misin sen? Bunu kocam, annem için özel olarak yapmıştı, sırf iyi bir tahtası olsun diye. Phil çok yetenekliydi – elleri çok maharetliydi. Bunu o tasarladı, parçalarını birbirinin içine geçirdi, yapıştırdı, tutturdu – tam olması gerektiği gibi, bakarsan görürsün, T cetveli gibi, açısı kusursuzdur. Lamba ve zıvana – her köşesi iç içe geçirilmiş–”

“Çok da umurumdaydı sanki,” dedi Fay.

“Gözümün önünde yaptı bu tahtayı. Ailemizde bir tek onun elinden böyle işler gelirdi. Ona kıyasla hepimiz bu konularda beceriksizdik – bizi bu kadar birbirimize bağlayan da buydu ya zaten. Annem tahtayı görünce mest olmuştu. Hem sağlam hem güzel olduğunu, üstelik

uzun zamandır böyle bir tahtaya ihtiyaç duyduğunu söylemişti, sonra da hep mutfağının başköşesinde tuttu.”

“Bu tahta artık benim,” dedi Fay.

“Ama onu ben onaracağım,” dedi Laurel.

“Sana vermemi mi istiyorsun yani?”

“Yanımda Chicago’ya götüreceğim.”

“Buna izin vereceğimi de nereden çıkardın? Bir anda bu yüzüzlük de neyin nesi?”

“Ekmek tahtasını bulmak yetti!” diye bağırdı Laurel. Vücudunun bütün ağırlığıyla iki eliyle tuttuğu tahtanın üzerine kapandı.

“Hanım hanımcık Miss Laurel’a bakın hele!” dedi Fay. “Keşke şu halini herkes görebilse! Onu böyle, leş gibi alıp götüreceksin demek?”

“Üstündeki kir tabakasını çıkarmak iş değil.”

“Derini yüzmek istiyorsan, buyur yüz.”

“Yarıklarsa ayrı mesele. Ama hallederim.”

“Temizledikten sonra ne yapacaksın ki bununla?” diye dalga geçti Fay.

“Ekmek yapmaya çalışacağım. Daha dün annemin kendi elyazısıyla yazdığı tarifi görmüştüm, Tanrı’nın işi işte, bir anda karşıma çıktı.”

“Bütün ekmeklerin tadı aynı değil midir yahu?”

“Sen anneminkinin tadını bilmiyorsun. Ben de iyi ekmek yapabilirim – bunun için uğraşacağım.”

“Sonra o ekmekleri kiminle paylaşacaksın peki?” dedi Fay.

“Phil ekmeğe bayılırdı. Hele iyi ekmeğe. Fırından yeni çıkmış, sıcacık ekmeği kopara kopara yerdı,” dedi Laurel. Hayaletler. Sonra ironik bir şekilde kendisini gördü, Fay cenaze günü tören boyunca nasıl doğru bildiğinden şaşmamışsa Laurel da evde kendi bildiğini okuyordu. Karşılaşacaklardı tabii – her şey sona ererken karşılaşmalar olmazdı. Laurel henüz gecikmemişti, evden

çıkmasına daha vardı ama Fay beklenenden erken, ama aslında tam zamanında gelmişti. Çünkü birlikte akıp giden iç içe geçmiş hayatlarımızda sevgi olduğu kadar nefret de vardır, diye düşündü Laurel. Phil'in *kamikaze* ile el sıkışması geldi aklına.

"Kocanın ne ilgisi var şimdi bunlarla?" diye sordu Fay. "O çoktan ölmemiş miydi?"

Laurel ekmek tahtasını Fay'ın uzanamayacağı şekilde iki eliyle havaya kaldırdı.

"Bana bununla mı vuracaksın? Küflü eski bir ekmek tahtasından başka şey bulamadın mı?"

Laurel tahtayı sımsıkı tutuyordu. Başıyla tahtaya alttan destek oluyordu ama bir an için esas tahta ona destek oluyormuş gibi göründü; onu suların içinde kendinden öncekilerin düştüğü derinliklere düşmekten koruyan bir saldı bu tahta adeta.

Salondan hafif bir zırlıltı geldi, ardından saat on ikiyi vurdu.

Laurel tahtayı yavaşça indirdi, ikisinin arasında havada tuttu.

"Sana söyleyeyim, kendini gülünç duruma düşürüyorsun," dedi Fay. "Az kalsın şu tahta parçasıyla bana vuracaktın. Ama vuramazdın zaten. Kavga etmeyi bilmiyorsundur sen." Tek gözünü kıstı. "*Bense* bunu ailemden ziyadesiyle öğrendim."

Ama Laurel esas kavga etmeyi bilmeyenin Fay olduğunun farkındaydı elbette. Çünkü Fay tutkunun ve hayal gücünün kuvvetinden tamamen yoksundu, başkalarının içindekini görmekten ya da ona ulaşmaktan âcizdi. Kendi halinde hayatlarını sürdüren insanlar Fay için görünmezdi adeta. Onları bulabilmek için ancak o ufacık yumruklarını gelişigüzel savurabilir ya da o minnacık ağzıyla tükürebilirdi. Fay'ın hissetmeyi bilen birini sevmesi nasıl imkânsızsa, böyle biriyle kavga etmesi de imkânsızdı.

“Bence sen hayatta karşına çıkan herkesi hafife alıyorsun,” dedi Laurel.

Fay’ın canını yakmaya hazırdı. Onun canını yakmak istiyordu, bunu yapabileceğini de biliyordu. Ama işte zihin öyle tuhaftır ki, Wendell adlı delikanlıyı hatırlamak ona engel oldu.

“Niye bu kadar büyüttüğünü anlamadım. Bu saçma şeyde ne görüyorsun ki?” diye sordu Fay.

“Bütün hikâyeyi, Fay. Geçmişin tamamını,” dedi Laurel.

“Kimin hikâyesi bu? Kimin geçmişi? Benimki değil,” dedi Fay. “Geçmiş beni ilgilendirmiyor. Ben geleceğe aitim, bunu bilmiyor muydun?”

O an Laurel, Fay’ın babasının anısına çoktan ihanet etmiş olabileceğini anladı. “Geçmişe ait olmadığını biliyorum,” dedi. “O yüzden artık onu değiştirmen de mümkün değil.” Aslında ben de geçmişe ait değilim ve onu değiştiremem, diye geçirdi içinden Laurel; üstelik geçmiş benim için her şey demek, beni ben yapan, beni bugünlere getiren de geçmişin ta kendisi. Geçmiş de tabutunda yatan babam gibi, insana destek olamaz, zarar da veremez. Geçmiş, babam gibi; artık ulaşılması ve uyandırılması mümkün olmayan. Uyurgezerlik edense hafıza. Hafıza da Phil gibi, yaralarıyla birlikte dünyanın öbür ucundan kalkar gelir, bizi adımızla çağırır ve hakkı olan gözyaşlarını talep eder. Ona her zaman ulaşılabilir. Hafıza arada sırada zarar görebilir ama belki nihai lütfu da budur zaten. Yaşanan anlar karşısındaki savunmasızlığını korudukça bizim için canlılığını yitirmeyecektir; hafıza yaşadıkça ve bizim elimizden geldiğince ona hakkını ödeyebiliriz.

Dışarıdan garaj yoluna giren arabanın, ardından da nedimelerin arabasının kornasının tanıdık sesi geldi.

“Al, senin olsun!” dedi Fay. “Kurtulacağım şeylerden biri azalmış olur en azından.”

“Boş ver,” dedi Laurel, ekmek tahtasını masanın üstündeki eski yerine koyarken. “Bence bunsuz da yaşayabilirim.” Hafıza, ellerin bir şeyi tuttuğu o ilk anda değil, onu bıraktığı anda yaşıyordu, af dileyerek onu bırakan ellerde, boşalsa da yeniden dolabilen yürekte ve düşlerde yeniden canlandırılan tasarımlarda yaşıyordu. Laurel, Fay’ın yanından geçip hole gitti, paltosuyla çantasını aldı. Missouri, bavuluna yardım etmek üzere koşarak verandadan geldi. Laurel onu aceleyle bağrına bastı, merdiveni hızla inip arabaya bindi. Nedimeler arabada onu bekliyor, kapıyı açmış, sabırsızlık içinde ona sesleniyorlardı.

“Haydi ama,” dedi Tish. “Bu gidişle kaçıracaksın.”

Hızla adliyenin önünden geçip okulun oradan döndüler. Miss Adele oyun oynatmak üzere gruplara böldüğü birinci sınıf öğrencileriyle bahçedeydi. Onlara el salladı. Çocuklar da ona el salladı. Araba hızlanırken Laurel’in gördüğü son şey, bu ona veda eden sahibi belirsiz, minnacık kıpır kıpır eller oldu.

Ama insanın sevdiklerinden uzun yaşamasının sebep olduğu suçluluk hissini taşıması gerektiğine de inanıyordu. Onlardan uzun yaşamak onlara haksızlık etmek gibiydi. Ölüm fantezileri, yaşam fantezilerinden tuhaf gelmiyordu ona. Hayatta kalmaksa belki de aralarında ki en tuhaf fanteziydi.

Yargıç McKelva, Mount Salus adlı Mississippi kasabasının en muteber ve güvenilir isimlerinden biridir. Karısının ölümünden on yıl sonra Wanda Fay adlı uçarı bir kadınla evlenmesiyle herkesi, en çok da kızı Laurel'ı şaşırtmıştır. Aradan yıllar geçer; ani rahatsızlığı kızını doğduğu topraklara geri getirir. Laurel büyüdüğü, ailesine dair hatıralarla dolu bu evin içinde geçmişe dair hayaletler ve hesaplaşmalarla karşı karşıya kalacaktır.

Büyük Buhran yıllarından sonra Amerika'nın yoksul taşrasından William Faulkner, Truman Capote ve Carson McCullers gibi isimlerle yükselen Güney gotik yazınının en parlak ve özgün temsilcilerinden Eudora Welty'nin başyapıtı *İyimeser Babanın Kızı*, 1973'te Pulitzer Ödülü'ne layık görülmüş, Ulusal Kitap Ödülü'ne aday gösterilmiş ve yazarını büyük bir üne kavuşturmuştur.

#amerikanedebiyatı #güneygotiği #aile #bağımsızlık #yetişkinlik

